

SALON HYVINVOINTIKERTOMUS 2021

SISÄLLYS

Johdanto.....	3
1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen viitekehys.....	4
1.1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa	4
1.2 Strategiset linjaukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta	5
2. Salon väestön hyvinvointiin vaikuttavat tekijät	8
2.1 Väestö- ja perherakenne	8
2.2 Koulutustaso	11
2.3 Työ ja toimeentulo.....	12
2.4 Elinympäristö	14
2.5 Ekologinen kestävyys.....	17
2.6 Lähiympäristön turvallisuus	17
2.7 Vapaa-aika ja hyvinvointi	21
2.8 Sosiaalinen hyvinvointi.....	25
3. Salolaisten hyvinvoinnin tila	27
3.1 Lasten ja nuorten hyvinvointi	27
3.2 Työikäisten hyvinvointi.....	38
3.3 Ikääntyneiden hyvinvointi.....	45
3.4 Salolaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen	49
haasteet ja vahvuudet 2021	49
LIITTEET	50

Johdanto

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on laaja-alaista kaikkia hallinnonaloja velvoittavaa terveyteen ja hyvinvointiin sekä niiden taustatekijöihin vaikuttamista sekä suunnitelmallista voimavarojen kohdentamista.

Laajan sekä vuosittaisen hyvinvointikertomuksen painopisteenä on hyvinvointitiedon tuottaminen, analysointi ja kehittäminen. Vuosittainen hyvinvointikertomus antaa kuvan toiminnan suunnasta ja tarkastelupinnan mahdollisiin muutoksiin. Lisäksi päätösten vaikutusten ennakkoarviointi (EVA) on tehtävä valmisteltaessa päätöksiä, jotka vaikuttavat eri väestöryhmien terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin.

Covid-19 aiheuttama epidemia leimasi vuoden 2021 toimintaa. Korona vaati äkillistä reagoitua, uusien asioiden toteuttamista, vanhojen suunnitelmien muuttamista ja uusien toimintatapojen käyttöönottoa nopealla aikataululla. Yhteistyön, organisoitumisen ja henkilöstön joustavuuden avulla nämä saatiin toteutettua kuntalaisille. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta poikkeuksellisessa tilanteessa pystyttiin esim. monia vapaa-ajan palveluja järjestämään etäohjattuna ja tästä saatiin hyvää palautetta.

Tämä hyvinvointikertomus antaa kuvan väestön hyvinvoinnin tilasta vuonna 2021. Alkaneen valtuustokauden hyvinvointisuunnitelma ei valmistunut vuonna 2021, mutta on nyt laadittu. Hyvinvointisuunnitelma koskee vuosia 2022-2025 ja sitä voidaan tarkistaa ja päivittää vuosittain.

Hyvinvointisuunnitelman laadinnassa on pyritty huomioimaan myös hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen vuoden 2023 alusta alkaen kunnan ja hyvinvointialueiden yhteisenä tehtävänä, vaikkakaan yhteistyön muodot eivät ole vielä selvillä. Järjestöillä on myös tulevaisuudessa merkittävä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä.

1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen viitekehys

1.1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa

Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan tärkeimpiä tehtäviä alueen elinvoimaisuuden kehittämisen rinnalla. Hyvinvoinnin edistäminen tulee saada entistä tiiviimmin myös osaksi kaupunkistrategiaa ja kaupungin talouden ja toiminnan suunnittelua.

Kunnan lakisääteisenä tehtävänä on raportoida kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä toteutetuista toimenpiteistä kunnanvaltuustolle vuosittain. Kunnanvaltuustolle on valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus kerran valtuustokaudessa. Laaja hyvinvointikertomus ja –suunnitelma ovat kehys, joka linjaa ehkäisevää työtä ja varhaista puuttumista. Kunnan tehtävänä on luoda edellytyksiä tälle työlle.

Hyvinvoinnin käsitettä voidaan määritellä sekä yksilötason että yhteisötason näkökulmasta. Yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat mm. elinolot, työllisyys ja työolot sekä toimeentulo. Yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöiksi taas luetaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. Väestön hyvinvointi on kehittynyt myönteiseen suuntaan mutta siitä huolimatta väestöryhmien väliset terveyserot eivät ole kaventuneet. Koulutustaustalla ja tulotasolla on selkeä yhteys väestön välisiin terveyseroihin.

Kaupungin toiminnasta suuri osa siirtyy vuoden vaihteessa hyvinvointialueen järjestettäväksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta on muutostilanteessa erittäin tärkeää säilyttää toimivat verkostot ja hyvät toimintatavat kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden turvaamiseksi. Kaupungin johtoryhmä ohjaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Poikkihallinnollinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä esittää suuntalinjoja ja toimii ohjaavana tahona erillisille työryhmille ja hankkeille.

Kaupungin oman toiminnan lisäksi hyte-työtä tehdään monissa yhdistyksissä ja yhteisöissä. Hyte-työtä sekä ehkäisevää työtä esim. päihde-, mielenterveys-, ja lähisuhdeväkivaltatyötä tehdään myös seudullisena yhteistyönä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa kunnalle jää edelleen vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin, kun tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Vastaava tehtävä on kirjattu myös hyvinvointialueelle. Kuntien ja hyvinvointialueiden tulee tehdä myös yhteistyötä hyvinvoinnin edistämiseksi.

Varsinais-Suomen hyte-työryhmä koordinoi yhteistyötä ja sen alla on vuoden 2021 aikana kokoontunut useita alatyöryhmiä liikunnan, ravitsemuksen, kulttuurihyvinvoinnin, ehkäisevän päihdetyön, elintapaohjauksen ja järjestötyön osa-alueilla (<https://vshyvinvointialue.fi/article/tyoryhmat/>). Yhteistyö jatkuu ja tiivistyy edelleen hyvinvointialueiden toimintaa suunniteltaessa. Salo on ollut aktiivisesti mukana Varsinais-Suomen hyvinvointiyhteistyössä ja eri alatyöryhmien toiminnassa.

1.2 Strategiset linjaukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta

Salon kaupungin perustehtävä

Perustehtävämme on kehittää alueemme elinvoimaa, edistää asukkaittemme hyvinvointia ja vahvistaa kuntalaistemme osallistumista ja yhteisöllisyyttä.

Salon kaupungin arvot:

Asiakaslähtöisyys, Rohkeus, Vastuullisuus, Oikeudenmukaisuus

Hyvinvointikertomuksen 2017-2020 tuotoksia ja johtopäätöksiä on pyritty mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan vuoden 2021 aikana palvelualueiden toiminnassa.

Koronavirustilanteen hoito ja hallinta on vienyt eri palveluissa paljon aikaa ja voimavaroja kehittämistyöltä ja tulevaisuuteen suuntautuvalla ennalta ehkäisevältä työltä.

Vuonna 2021 uusia strategisia linjauksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työlle ei tehty. Hyvinvointisuunnitelma vuonna 2021 alkaneelle valtuustokaudelle ei myöskään valmistunut, mikä johtui mm. kaupungin strategiatyön viivästyemisestä sekä henkilövaihdoksista.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021–2025 valmistui syksyllä ja hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa joulukuussa 2021. Suunnitelman tavoitteena on, että suunnitelmakauden aikana Salolle myönnetään UNICEF:in lapsiystävällinen kunta -tunnustus. Tunnustuksen saaminen tarkoittaa muun muassa, että kaupungin kehittämistyö on aktiivista ja etenevää ja että sillä tavoitellaan pitkäkestoisia muutoksia lasten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Terveyden edistämisen aktiivisuus Salossa

Kunnan tekemää hyvinvointityötä arvioidaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen TEA-viisarin avulla. Tiedot kuvaavat terveydenedistämisen aktiivisuutta (TEA) eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. TEA-viisari osoittaa kunnan terveydenedistämistyön suuntaa kuntajohtoon, perusopetukseen, lukiokoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen, liikuntaan, perusterveydenhuoltoon sekä viimeisimpänä myös kulttuuriin liittyvien indikaattorien avulla. TEA-viisari -palvelun avulla on tarkoitus tukea kunnan ja alueiden terveyden edistämistyön suunnittelua ja johtamista.

Tiedonkeruun tarkoituksena ei ole seurata kuntia vaan antaa ohjeita kehitettävistä osa-alueista ja asioista, jotta hyvinvoinnin edistäminen kunnassa toteutuisi paremmin. Osa-alueita olisi hyödyllistä tarkastella säännöllisesti osana kaupungin johtamista ja toimialojen hallintoa myös tiedonkeruiden vastaamisen ulkopuolella.

Kaikki sektorit	Salon	Varsinais-Suomen hyvinvointialue	Koko maa
Kaikki sektorit	74	68	68
Kuntajohto	78	74	78
Perusopetus	66	67	66
Lukiokoulutus	71	66	66
Ammatillinen koulutus	83 (Salon seudun ammattiopisto)	67	63
Liikunta	75	72	72
Perusterveydenhuolto	83	62	65
Kulttuuri	63	68	66

Taulukko 1. TEA viisarin alueellinen vertailu 2021 (Tea-viisari, THL)

Kaupungin terveyden edistämisen aktiivisuutta tarkastellaan seitsemästä eri näkökulmasta.

SITOUTUMINEN kuvaa strategiatasolla sitoutumista terveyden edistämiseen ja sen näkymistä mm. strategia-asiakirjoissa sekä toimialojen talous- ja toimintasuunnitelmissa.

JOHTAMINEN on ehkäisevän työn ja terveydenedistämistyön organisointia, vastuun määrittelyä ja toimeenpanoa.

SEURANTA JA TARVEANALYYSI kuvaa vastuuväestön terveydentilan ja siihen vaikuttavien tekijöiden seurantaa ja tarveanalyysia väestöryhmittäin.

VOIMAVARAT kuvaavat henkilöstön ja muiden voimavarojen mitoitus- ja osaamista.

YHTEISET KÄYTÄNNÖT kuvaa, missä määrin yhteisistä toimintakäytännöistä on sovittu.

OSALLISUUS kuvaa kuntalaisten mahdollisuutta osallistua toiminnan kehittämiseen ja arviointiin.

MUUT YDINTOIMINNAT ovat osa-alueittain määritettäviä terveyden edistämisen ydintoimintoja. Terveyden edistämisaktiivisuutta on mitattu seitsemällä eri osa-alueella: kuntajohto, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, liikunta, perusterveydenhuolto, ikääntyneiden palvelut.

TEA-viisarin tuloksissa Salon kaupunki on pääasiassa koko maan tuloksiin verrattuna hieman keskiarvoa ylempänä, perusterveydenhuollon osalta ollaan merkittävästi keskiarvon yläpuolella. Vuonna 2021 kyselyihin on vastattu kuntajohdon sekä kulttuurin osalta.

Kuntajohdon tulosten osalta Salon tulos on sama kuin koko maan keskiarvo eli 78 pistettä ja laskenut yhdellä pisteellä vuodesta 2019. Vertailukuntiin verrattaessa (kuvio 1.) Salon tulos on huonoin ja jää vertailukuntien keskiarvoa (86 p.) selvästi alhaisemmaksi.

Kulttuurin v. 2021 pistemäärä on noussut valtakunnallisesti ja Salossa merkittävästi (2019: 47 p., 2021: 63 p.) vuoden 2019 ensimmäiseen tietojenkeruukertaan verrattaessa. Salo jää koko maan keskiarvon 66 pistettä alle 3 pisteellä ja selvästi vertailukuntien keskiarvon 74 p. alapuolelle.

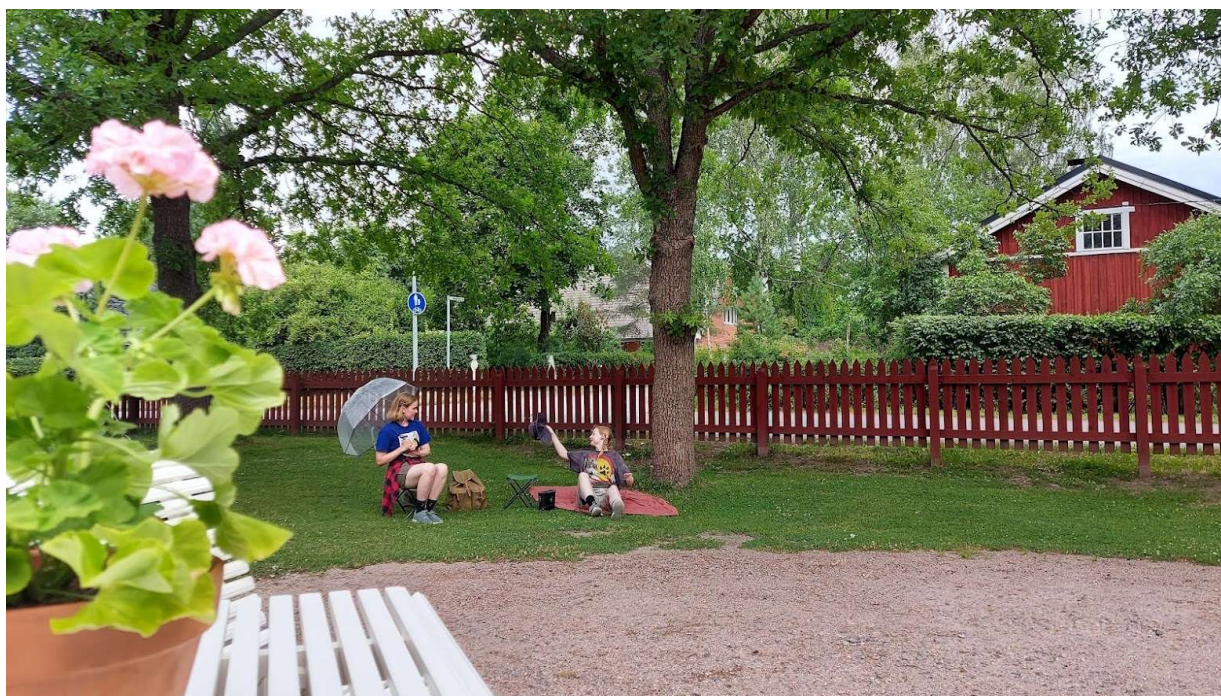
Salon eri osa-alueiden kokonaispisteiden keskiarvo 74 pistettä jää niukasti ”Parannettavaa” -alueelle hyvän tuloksen ollessa vähintään 75 pistettä. Kokonaisuudessaan TEA-viisarin yksityiskohtaiset tulokset löytyvät osoitteesta www.teaviisari.fi. Sivustolla on helppo tehdä kuntien, eri osa-alueiden ja vuosien välistä vertailua.

Pisteet	Koko maa	Salo	Kotka	Kouvola	Seinä-joki	Mikkeli	Hämeen-linna	Rauma
Kaikki sektorit	68	74	72	70	74	73	69	67
Kuntajohto	78	78	85	84	89	89	87	80
Perusopetus	66	66	55	67	69	67	56	68
Lukiokoulutus	66	71	77	65	59	67	70	68
Liikunta	72	75	79	80	71	71	77	72
Perusterveydenhuolto	65	83	63	63	78	66	61	62
Kulttuuri	66	63	83	79	79	79	67	55

Kuvio 1. Salon TEA-viisari-pisteet 2020-2021 osa-alueittain suhteessa vertailukaupunkeihin ja koko maahan (TEA-viisari, THL)

HYTE-kerroin kuntien hyvinvointityön kannustimena

Kuntien valtionosuuden määrittämiseen liittyvä HYTE-kerroin on suunniteltu otettavan käyttöön vuonna 2026. HYTE-kertoimella määritetään valtionosuuden määrää osaksi kuntien tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä on tarkoitus varmistaa kuntien aktiivinen toiminta hyte-työssä myös sote-uudistuksen jälkeen. Osaa TEA-viisarin indikaattoreista tultaneen hyödyntämään HYTE-kertoimen osana. Vuoden 2021 tietojen pohjalta Salon laskennallinen valtionosuus olisi n. 18 e / asukas, yhteensä n. 935 000 e. Varsinais-Suomen kuntien välillä laskennallisen asukasta kohden laskettu osuus vaihtelee 7-22 euron välillä. (Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2022)

2. Salon väestön hyvinvointiin vaikuttavat tekijät

2.1 Väestö- ja perherakenne

Vuoden 2021 päättyessä Salo oli asukasluvultaan 51 400 maamme 19. suurin kaupunki. Kaupungin asukasluku on ollut edelleen laskusuunnassa ja väheni 150 henkilöä edellisestä vuodesta. Salossa kuolee vuosittain yli 600 ihmistä ja syntyneiden määrä on laskenut vuosittain. Väestön ikääntyminen ja syntyvyyden väheneminen ovat valtakunnallisia trendejä.

Salossa syntyi vuonna 2021 319 lasta ja kuoli yhteensä 605 henkilöä. Väkimäärän kehitys ja väestön ikärakenne vaikuttavat palveluiden kysyntään ja järjestämiseen sekä kaupungin talouteen ja elinvoimaisuuteen. Vuonna 2020 Salossa oli alle 25-vuotiaita 12013 henkilöä (23,3 %), 25–64-vuotiaita 25108 henkilöä (48,7 %) ja yli 64-vuotiaita 14436 henkilöä (28 %). Vanhempien ikäluokkien osuutta kasvattaa ikärakenteen vanheneminen sekä samanaikaisesti eliniän piteneminen.

SALO	2018	2019	2020	2021
Elävänä syntyneet	327	308	312	319
Kuolleet	643	629	605	605
Luonnollinen väestönlisäys	-316	-321	-304	-298
Väestönlisäys	-652	-471	-246	-177

Taulukko 2. Väestön muutokset Salossa 2018-2021 (Tilastokeskus)

Syntyvyys on noussut hieman vuonna 2021. Alueittain syntyvyydessä oli pientä nousua vanhan Salon kaupungin alueella, Halikon, Perniön ja entisen Kuusikon alueella syntyvyys pysynyt lähes ennallaan.

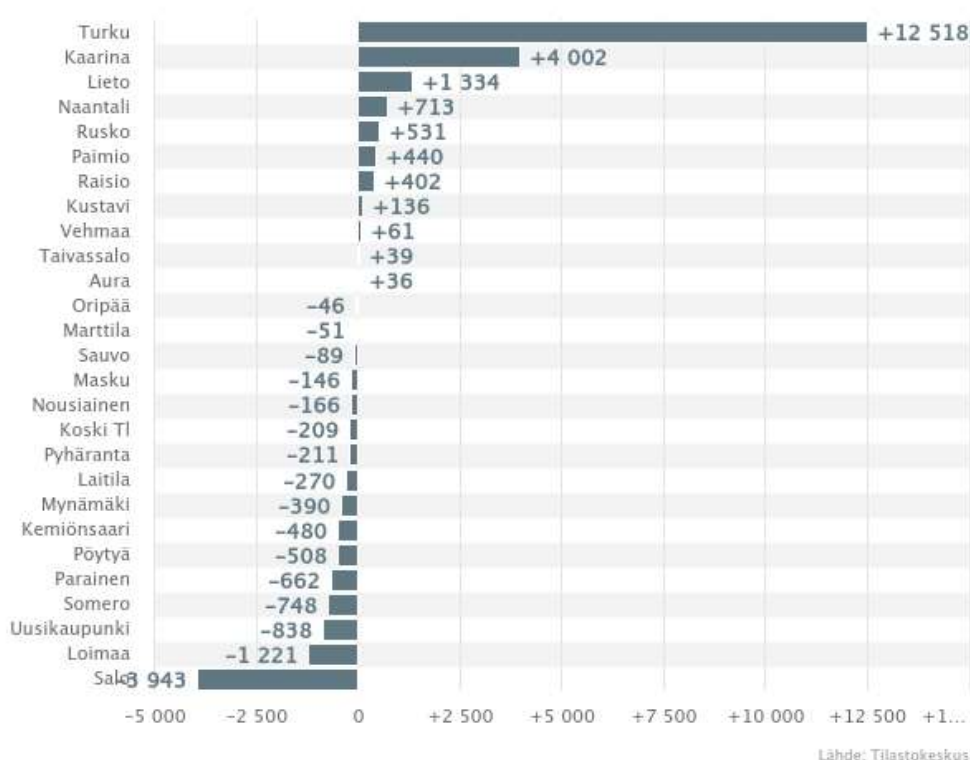
Vuosi	Lapset
2014	473
2015	419
2016	377

2017	345
2018	341
2019	308
2020	301
2021	319

Taulukko 3. Syntyneet lapset 2014-2021 (Tilastokeskus)

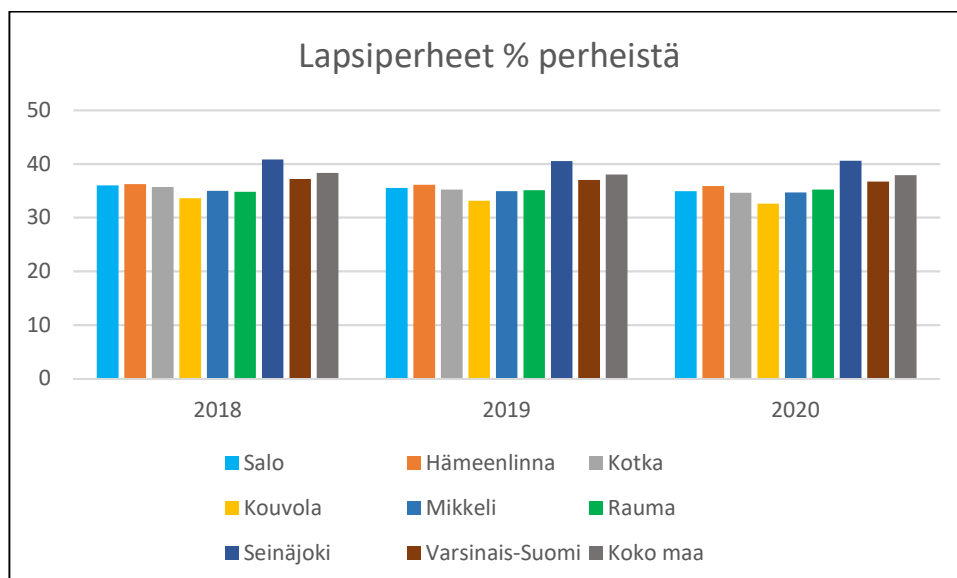
Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Varsinais-Suomessa väestö kasvaa Turussa ja Turun lähikunnissa ja vähenee muissa seutukunnissa, Salossa jopa 4000 hengellä vuosikymmenen loppuun mennessä.

Väestönmuutos kunnittain 2020-2030 (väestöennuste 2021)

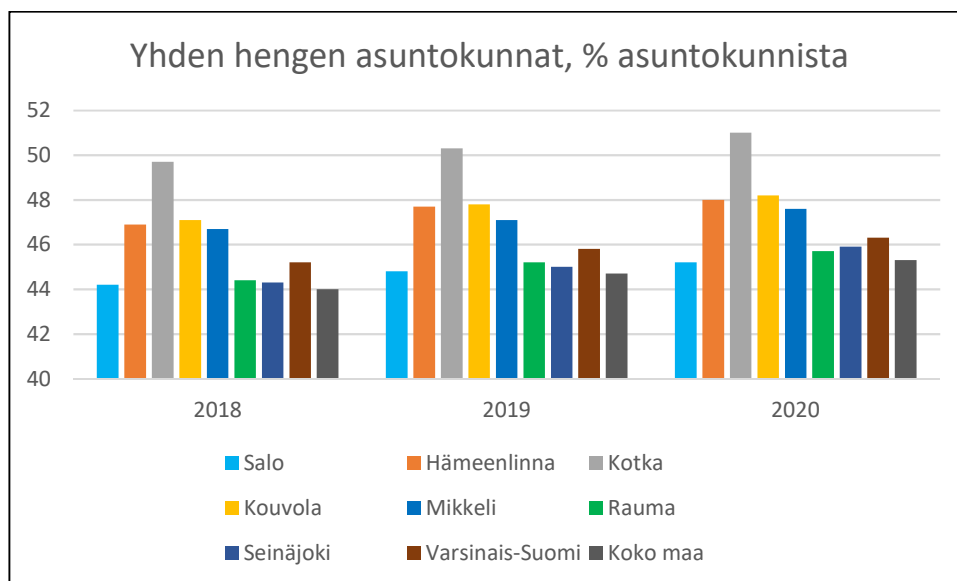
Kuvio 2. Väestönmuutos kunnittain Varsinais-Suomessa 2020-2030 (Tilastokeskus)

Lapsiperheiden määrä on edelleen vähentynyt. Lapsiperheitä, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia, oli 34,9 prosenttia perheistä (4922 perhettä) vuonna 2020. Lapsiperheiden osuus Salossa on laskenut vuosina 2018–2020 1,1 %. Sama trendi on havaittavissa myös vertailukunnissa, mutta lapsiperheiden määrän lasku on kuitenkin ollut maltillisempaa.

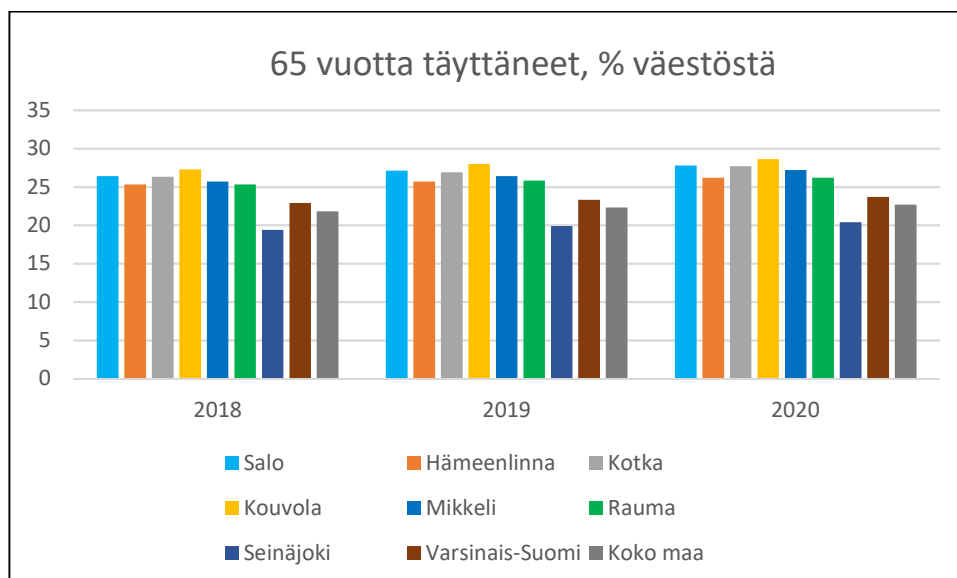
Kuvio 3. Lapsiperheet, % perheistä, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (Sotkanet)

Yhden hengen asuntokuntien osuus asuntokunnista oli 45,2 % vuonna 2020. Valtakunnallisesti tarkasteltuna yhden hengen asuntokuntien määrä on noussut tasaisesti. Vastaavasti yli 75-vuotiaista yksin asuvia oli 47,6 % (vuonna 2019, 47 %) asuntokunnista. Vuonna 2020 Salossa oli 2749 yli 75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asuntokuntaa. Indikaattori ilmaisee yksin asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuuden prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä.

Kuvio 4. Yhden hengen asuntokunnat, % asuntokunnista (Sotkanet)

Ikääntyneiden ja työelämästä poistuneiden määrä kasvaa Salossa. 65 vuotta täyttäneiden suhteellinen osuus väestöstä 27,8 % on Salon vertailukunnista vain Kouvolaissa suurempi kuin Salossa. Koko maan keskiarvo on 22,7 %. Huoltosuhde heikkenee väestön ikääntyessä ja työikäisten määrän laskiessa.

Kuvio 5. 65 vuotta täyttäneet % väestöstä (Sotkanet)

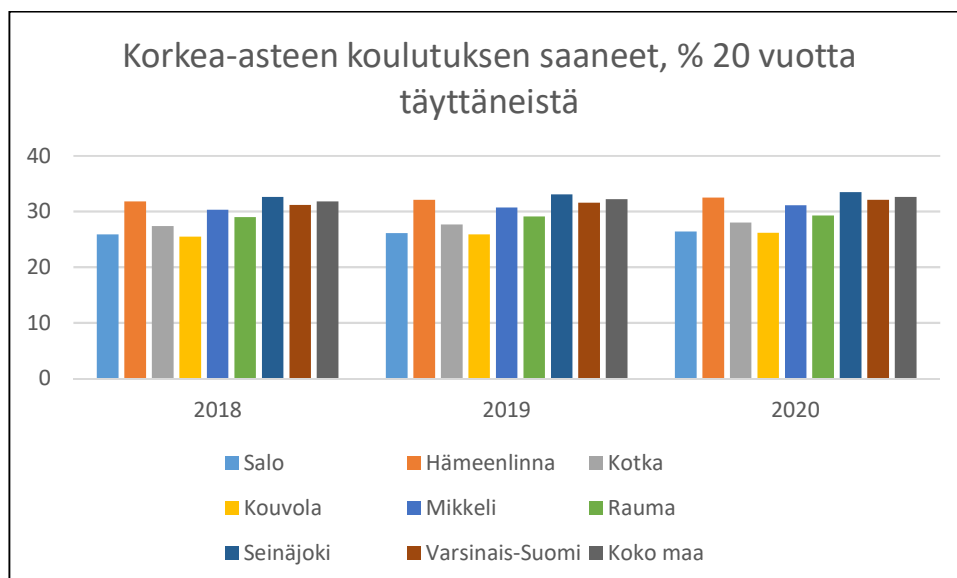
	2018	2019	2020
Salo	13791	14021	14358
Hämeenlinna	17083	17413	17784
Kotka	13911	14046	14333
Kouvola	22711	23008	23223
Mikkeli	13808	14017	14292
Rauma	9950	10108	10242
Seinäjoki	12290	12694	13054
Varsinais-Suomi	109649	111815	114119
Koko maa	1204837	1231274	1255938

Taulukko 4. 65 vuotta täyttäneiden absoluuttinen lukumäärä eri vuosina (Sotkanet)

2.2 Koulutustaso

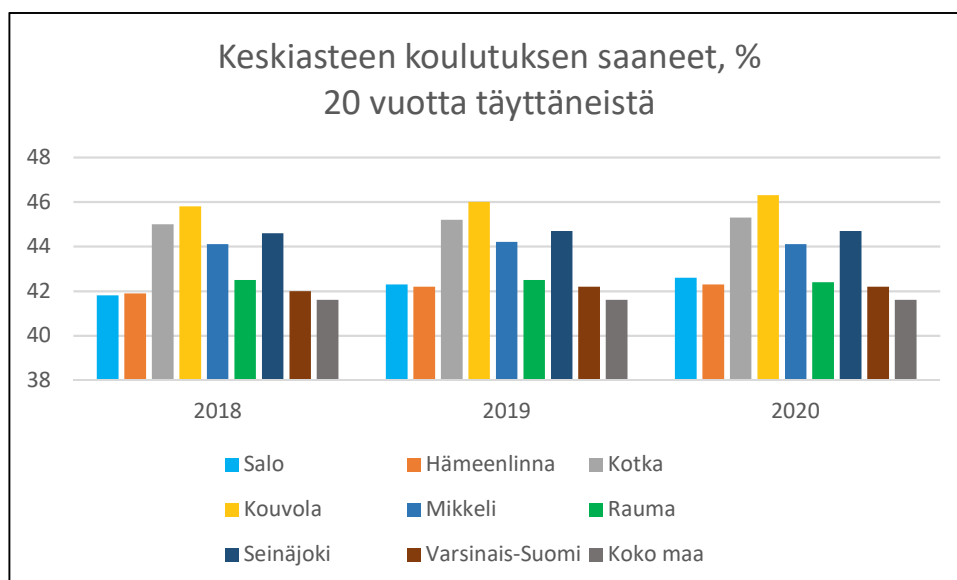
Koulutusasteella on todettu olevan merkitystä elintapoihin, sairastavuuteen ja yleiseen tyytyväisyyteen. Ongelmat terveydessä ja hyvinvoinnissa sekä niiden määrittäjissä ovat huomattavasti yleisempiä vähän koulutetuilla korkeammin koulutettuihin verrattuna. Terveyserojen syyt kytkeytyvät yhteiskunnallisiin rakenteisiin, kuten tulojen ja varallisuuden jakautumiseen, koulutusjärjestelmään, työelämän rakenteisiin, terveydenhuoltojärjestelmään ja asumisoloihin. Yksi terveyserojen kaventamisen keskeinen tavoite on, ettei matala koulutustaso olisi yhteydessä pahoinvointiin ja heikompaan terveyteen.

Salossa koulutusaste on viime vuosina noussut tasaisesti. Korkea-asteen koulutuksen saaneiden osuus 20 vuotta täyttäneistä on kasvanut tasaisesti ja vuonna 2020 korkeakoulutettujen osuus oli 26,4 %. Vuonna 2020 oli korkeakoulutuksen saaneita yhteensä 11 698, joista miehiä oli 4710 (21,6 %) ja naisia 6838 (30 %). Vastaavasti Varsinais-Suomessa korkea-asteen koulutuksen saaneita 20 vuotta täyttäneistä oli 32,1 % (2020).

Kuvio 6. Korkea-asteen koulutus, % 20 vuotta täyttäneistä, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (Sotkanet)

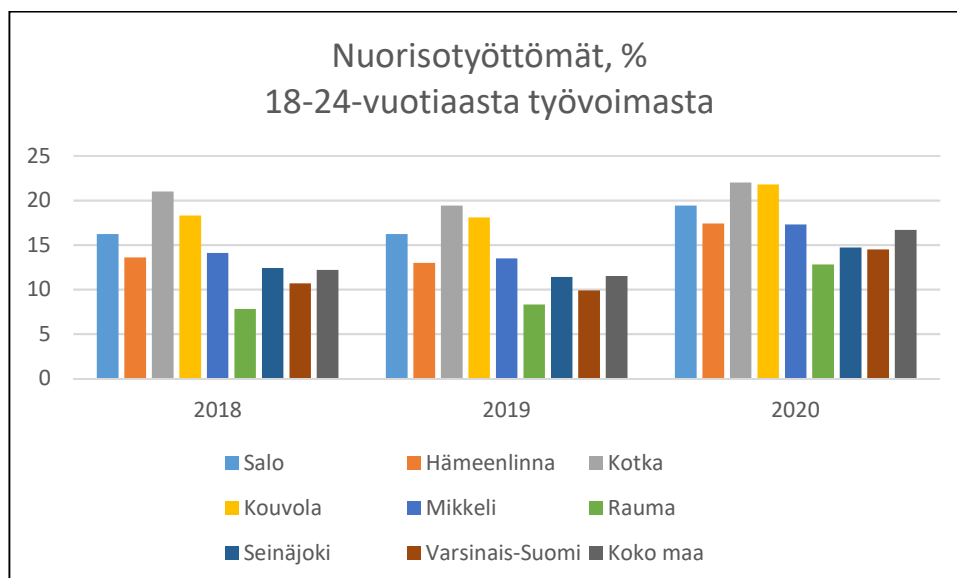
Salossa oli vuonna 2020 keskiasteen koulutuksen saaneita 20 vuotta täyttäneistä (42,6 %), 18 893 henkilöä, joista miehiä oli 9741 (44,7 %) ja naisia 8900 (39 %). Vastaavasti Varsinais-Suomessa keskiasteen koulutuksen saaneita 20 vuotta täyttäneistä oli 42,2 % (2020).

Kuvio 7. Keskiasteen koulutuksen saaneet, % 20 vuotta täyttäneistä, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (Sotkanet)

2.3 Työ ja toimeentulo

Salon työttömyystilanne vaihteli vuonna 2021 ollen alhaisimmillaan syyskuussa 9,1 % ja korkeimmillaan tammikuussa 13,5 %. Tilanne oli kaikkiaan edellisvuotta parempi, vaikka pandemiatilanne edelleen hankaloitti työmarkkinoita. Haastavasta työllisyystilanteesta siirryttiin kuitenkin vuoden aikana nopeasti työvoiman saatavuusongelmiin. Kaupungin maksama työmarkkinatuki oli vuonna 2021 yhteensä 4,17 miljoonaa euroa, eli noin 100 000 euroa enemmän kuin vuonna 2020.

Kuvio 8. Nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaasta työvoimasta, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (Sotkanet)

Toimeentulo

Kelan perustoimeentulotuen saajatalouksien määrä on laskenut kasvanut Salossa edellisestä vuodesta. Perustoimeentulotuen menot ovat laskeneet n. 891 000 € edellisestä vuodesta. Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen saajatalouksien määrä on myös vähentynyt, mutta kustannukset ovat silti kasvaneet n. 30 000 €. Tähän on syynä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevien asiakkaiden määrän lisääntyminen.

	2019	2020	2021
Kelan maksamaa perustoimeentulotukea saaneet kotitaloudet	2257	2354	2150
Kunnan maksamaa täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet (mukana kuntouttava työtoiminta)	838	750	552

	2019	2020	2021
Kelan maksama perustoimeentulotuki	4 988 904 €	5 294 422 €	4 403 565 €
Kunnan maksama täydentävä toimeentulotuki	208 935 €	215 451 €	212 465 €
Kunnan maksama ehkäisevä toimeentulotuki	102 789 €	94 756 €	131 132 €
Kuntouttavan työtoiminnan matkakorvaukset	43 285 €	19 451 €	15 318 €

Taulukot 5 ja 6. Toimeentulotuen saajataloudet ja menot Salossa (Salon kaupunki)

Sosiaalinen luototus

Sosiaaliseen luototukseen myönnettiin vuodelle 2021 lisäpääomaa, jonka avulla toimintaedellytykset uusille lainapäätöksille turvattiin. Lisärahoituksen myötä uusia sosiaalisen luotouksen lainapäätöksiä tehtiin vuoden 2021 aikana 28 kappaletta.

Sosiaalisen luototuksen kysyntä on koronavuonna pysytellyt edellisvuosien tasolla. Nykyisellä lainapääomalla kyetään kohtuullisesti vastaamaan palvelun tarpeeseen. Jos lainalle asetetut kriteerit täyttyvät niin asiakkaalle voidaan myöntää laina. Hakemukset pystytään käsittelemään kohtuullisessa ajassa. Lainapääomaa kaventaa toisaalta lainojen maksamattomuus. Lainojen lyhennyseriä joudutaan perimään perintätoimistojen avulla ja osaa ulosottotoimin.

Sosiaalisen luototuksen lainaerien maksamattomuudelle ei ole löydettävissä yhtä yksittäistä selittävää tekijää. Käytännössä päätöstä tehtäessä asiakkaan taloudellinen tilanne arvioidaan ja myönteisen päätöksen edellytyksenä on lainanmaksukyky. Sosiaalisella luotolla asiakkaan maksuvaikeuksia voidaan helpottaa tilanteessa, jossa hänellä ei ole oikeutta toimeentulotukeen eikä toisaalta edellytyksiä anoa pankkilainaa maksuhäiriömerkinnän tai tulojen rajallisuuden takia. Sosiaalisesta luotosta perittävä viitekorko on huomattavasti rahoitusyhtiöiden tarjoamia kulutusluottoja edullisempi vaihtoehto.

2.4 Elinympäristö

Viihtyisällä ja toimivalla elinympäristöllä on suuri merkitys asukkaiden hyvinvointiin. Kaavoituksella luodaan edellytyksiä tällaisen ympäristön syntymiselle. Lopputulokseen vaikuttavat oleellisesti myös kaavan toteutusvaiheessa tehty ratkaisut ja rakentamisen laatu. Sellainen asuin- ja toimintaympäristö, joka houkuttelee arki- ja hiihtoliikuntaan, edistää myös asukkaiden terveyttä. Arkiliikunnan kannalta päivittäin käytettävien palveluiden ja asuinalueiden välisissä yhteyksissä on ratkaisevaa sekä ajallinen kesto että etäisyys. Peruspalveluiden saavutettavuus kävelyetäisyydellä on Salossa keskusta-alueella hyvä ja muualla kohtalainen tai välttävä. Riittävän suuri väestöpohja ja tiivis yhdyskuntarakenne turvaavat parhaiten sen, että palvelutarjonta on runsasta ja helposti saavutettavaa.

Elinympäristöön vaikutetaan kaavoituksen lisäksi myös muiden maankäytöllisten suunnitelmien ja erilaisten toimenpideohjelmien avulla. Maankäyttöpalveluissa on käynnissä Salonjoen ranta-alueiden yleissuunnitelman laatiminen. Suunnitelman tavoitteena on tutkia rantaympäristön kehittämismahdollisuuksia rautatiesillan ja Vuohensaaren välillä. Keskeistä on joen ja ranta-alueiden virkistyskäyttömahdollisuuksien parantaminen sekä viheryhteyden luominen keskusta-alueen ja Halikonlahden välille.

Vuonna 2020 käynnistyi Turun yliopiston ja Salon kaupungin yhteinen kehittämishanke, joka koskee Salon kaupunkikeskustaa. Hankkeen tavoitteena oli lisätä ymmärrystä keskikokoisen kaupungin tulevaisuuden keskusta-asumisesta sekä asukkaiden viihtyvyyteen ja kaupungin elinvoimaan vaikuttavista tekijöistä. Hankkeessa hyödynnettiin yliopiston kaupunkitutkimuksen tietoa ja osallistavan kehittämisen menetelmiä. Hanketyön aikana järjestettiin asukkaiden aktivoimiseksi työpajoja, kaikille avoin Salon keskusta kartalla - kysely internetissä sekä yliopiston kyselytutkimus satunnaisesti valituille vastaajille. Näiden perusteella laadittiin Salon keskustavision 2030. Se on tarkoitus keväällä 2022 asettaa nähtäville niin, että kaikilla kaupunkilaisilla on mahdollisuus tutustua visioon ja esittää siitä mielipiteensä otakantaa.fi -palvelun kautta.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan lakisäätöihin tehtäviin kuuluu erilaisten rakentamisen lupien lisäksi kuntalaisille tarjottava rakentamisen yleinen ohjaus ja neuvonta sekä rakennetun ympäristön valvonta.

Rakentamisen luvissa tavoitteet tulevat pitkälti maankäyttö- ja rakennuslain yleisten periaatteiden puolelta. Rakentamisessa pyritään terveiden, turvallisten, viihtyisien ja toimivien tilojen rakentamiseen. Myös esimerkiksi estettäminen huomioidaan lupakäsittelyn yhteydessä.

Rakennetun ympäristön valvonnalla on suora vaikutus esimerkiksi asuinalueen viihtyvyyteen. Rakennusvalvonta puuttuu merkittävästi ympäristöä rumentaviin tai ympäristölleen vaarallisiin rakennuksiin. Myös häiritsevään ulkoarastointiin voidaan puuttua valvonnan keinoin. Valvontaa suoritetaan myös luvattoman rakentamisen ja säädösten tai luvan vastaisen rakentamisen osalta. Säädösten vastaisiin toteutuksiin puuttuminen parantaa muun muassa yleistä paloturvallisuutta.

Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelussa otettiin vuonna 2021 vastaan 11 savuhaittavalitusta, jotka johtuivat jätteiden poltosta tai lämmitysjärjestelmistä tulevista savuhaitoista. Jätteiden poltto on kiellettyä ja tähän on puututtu valvonnallisin keinoin, muihin valituksiin on vastattu antamalla puulämmittäjille neuvontaa oikeaoppisesta puunpoltosta ja oikeasta polttopuiden varastoinnista.

Meluhaittavalituksia tuli mm. klapikoneen käytöstä, motocrossajelusta, räjäytystöistä, työmaamelusta sekä baarien, ravintoloiden ja ulkoilmatapahtumien musiikista. Useimmiten haittoja saadaan vähennettyä paremmalla tiedottamisella, jotta lyhytaikaiseen meluun osataan varautua, mutta osa tapauksista on edennyt valvonnassa melumittauksiin ja määräysten antamiseen saakka.

Ympäristönsuojelu on ollut aktiivisesti mukana perinnebiotooppien kunnostuksen käynnistämisessä ja näin turvannut monimuotoista luontoa ja terveellistä asuin ympäristöä kaupunkilaisille.

Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Ympäristöterveydenhuollossa hyvinvointia edistetään ja sairauksia ehkäistään tekemällä suunnitelmallisia tarkastuskäyntejä erilaisiin kohteisiin, kuten elintarvikehuoneistot, koulut, päiväkodit, vanhainkodit, uimarannat ja -hallit, talousvettä toimittavat laitokset, eläinten pitopaikat, ottamalla näytteitä elintarvikkeista, talous- ja uimavesistä, eläimistä sekä tekemällä erilaisia mittauksia. Tarvittaessa puututaan epäkohtiin antamalla toimijoille korjauskehoituksia, määräyksiä tai kieltoja.

Vuonna 2021 talous- ja uimavesien laatu täytti niille asetutut vaatimukset. Muutamilla uimarannoilla esiintynyt sinilevä esti kuitenkin lyhytaikaisesti uimisen. Tietoon tuli vain yksi muutaman ihmisen sairastumisen aiheuttanut ruokamyrkytys epidemia. Kuntalaisten pahoinvointi ilmenee ympäristöterveydenhuollossa mm. asuntojen siivottomuustapauksina, lemmikkien huonona kohteluna tai hoidon laiminlyönteinä.

Maaseutupalvelut

Maaseutupalvelut huolehtii maataloustukien kuntatason käsittelystä, mutta tuet eivät riitä tasapainottamaan maatalousyrittäjien taloutta. Tuotantopanosten nousut ja kesän 2021 heikot sadot ovat aiheuttaneet monille tiloille talousvaikeuksia. Salon kaupunki on ollut osakkaana Menestyvä maatilayritys 2 -hankkeessa ja päättänyt osallistumisesta Mtk:n Kohti uutta -hankkeeseen.

Luonto ja liikkuminen

Luonnossa sekä lähimetsissä liikkumisen ja oleskelun on todettu useissa tutkimuksissa vahvistavan ihmisten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä. Laajojen yhtenäisten metsäalueiden lisäksi tärkeitä ovat myös asutuksen lähellä sijaitsevat puistot ja viheralueet, jotka ovat helposti saavutettavissa. Kaupungin alueella on viheralueitakin hoitamia puisto- ja virkistysalueita noin 800 hehtaaria, josta puistometsiä n. 650 ha. Muu osa koostuu erilaisista rakennetuista viheralueista, puistoista ja leikkipaikoista.

Salossa sijaitsee useita valtakunnallisesti merkittäviä luontokohteita, joihin kytkeytyy myös retkeily- tai virkistysarvoja. Eri aluetyyppien pinta-aloja tarkasteltaessa on hyvä huomioida, että useat alueet ovat päällekkäisiä. Osa alueista sijoittuu Salon rajalle ja ne jatkuvat naapurikunnan puolella. Luonnonsuojelu- ja Natura2000 alueita koskevat tiedot on tuottanut SYKE. Valtion mailla sijaitsevia luonnonsuojelualueita Salossa sijaitsee 17 kappaletta, joiden pinta-ala on yhteensä 47,3 km². Lisäksi yksityismailla sijaitsevia luonnonsuojelualueita on yhteensä 289 kappaletta/ 24,3 km².

Vuonna 2020 ulkona ja luonnossa liikkuminen lisääntyi selvästi koronan vuoksi ja sama suuntaus on jatkunut vuonna 2021. Kuntalaisten mielenkiinto erilaisia opastettuja luontokohteita kohtaan kasvoi. Salo.fi/retkeilykohteet sivustolla ylläpidetään liikuntapalvelujen toimesta tietoja eri kohteista ympäri Saloa. Uusina kaikille avoimina kohteina saatiin v. 2021 käyttöön mm. Varikattilankierros Lehmirannan lähellä, Ellun polku Perniössä ja Viitanpolku Viitannummella. Suuren suosion saavutti kulttuuripalvelujen toimesta keskustaan rakennettu Minimaailmannäyttely, jossa oli eri toimijoiden tekemiä pienoismaailmoja esillä yleisön omatoimisesti katseltaviksi.

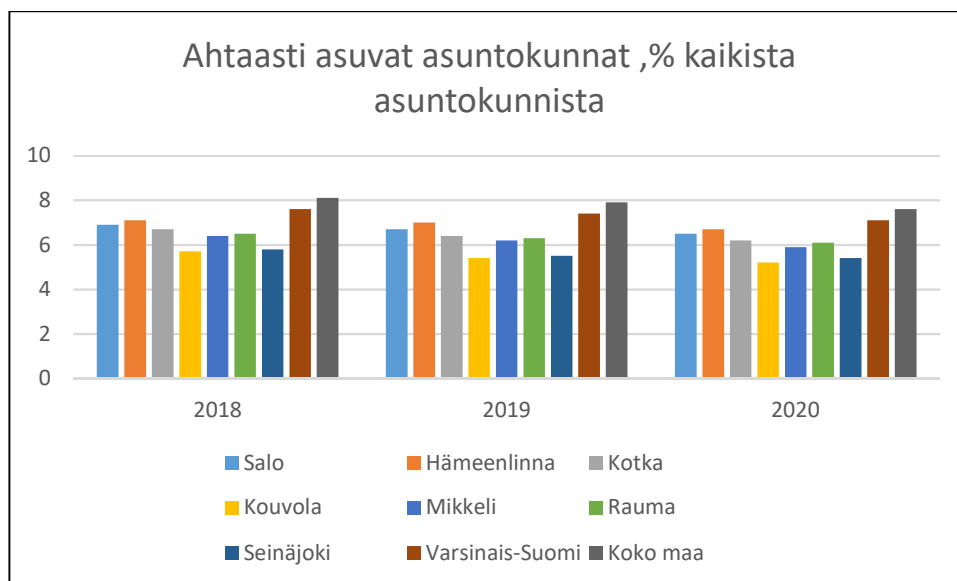
Liikuntapalvelut on ollut vastuussa Alhaisten ja Moisio koulujen lähiliikuntapaikkojen suunnittelusta. Suunnitelmat saatiin valmiiksi ja lähiliikuntapaikat toteutettaneen investointisuunnitelman mukaisesti vuosina 2022 ja 2023. Koulujen oppilaat ja henkilökunta osallistettiin mukaan suunnitteluun. Johdonmukainen työ suurten alakoulujen (vähintään 200 oppilasta) pihojen uudistamiseksi on Alhaisten pihan jälkeen valmis ja jatkuu yläkoulujen pihojen uudistamisella.

Asuminen

Salon kaupungin asuntopoliittisessa ohjelmassa on tarkasteltu asuntoasioiden nykytilaa, kaupungin edellytyksiä asuntopoliittikan toteuttamiselle tulevaisuudessa sekä laadittu asuntopoliittiset tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset vuoteen 2030 asti. Kaupungin asuntopoliittisena visiona on, että kaikille asukkaalle olisi tarjolla heidän elämäntilanteeseensa sopiva asunto sekä viihtyisä ja toimiva asuin ympäristö.

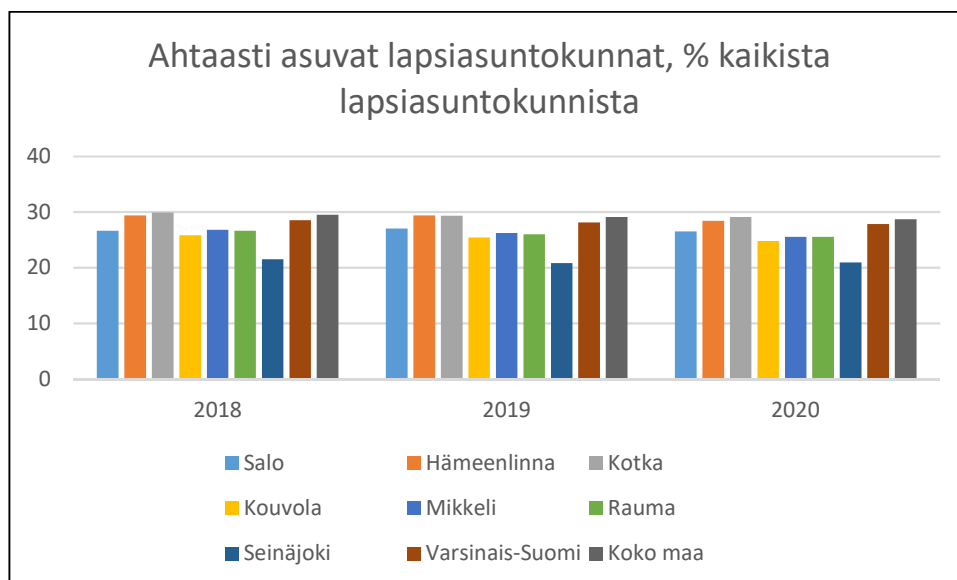
Sosiaalityön aikuisten palveluiden henkilöstön näkemyksen mukaan Saloon tarvittaisiin uusi päihdehuollon asumisyksikkö, josta asiakkaita ei poisteta päihteiden käytön seurauksena. Haittoja vähentävän palvelun hyötyjä ovat kunnan muiden palveluiden kuormittavuuden vähentyminen, asumisesta ympäristölle aiheutuvien haittojen parempi hallittavuus sekä inhimillisen kärsimyksen väheneminen. Asunnottomuus ei

ole lisääntynyt toimintavuonna, mutta ns. vaikeasti asutettavien asiakkaiden määrä sosiaalityön palveluissa on edelleen lisääntynyt. Haasteina ovat sekä talouden hallintaan liittyvät asiat, että toimintakyvyn puute asunnon ylläpitämiseksi. Yhteistyötä ja vuoropuhelua Salon Vuokratulojen ja evankelis-luterilaisen seurakunnan kanssa on jatkettu, mutta muitakin toimia tarvitaan.

Kuvio 9. Ahtaasti asuvat asuntokunnat, % asuntokunnista (Sotkanet)

Yksi asumisen viihtyisyyteen vaikuttava tekijä on asunnon koko suhteessa asukkaiden määrään. Asumisväljyyttä voidaan kuvata eri tunnusluvuilla. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2020 lopussa asunnon keskimääräinen pinta-ala oli Salossa 89,8 m²/asuntokunta ja 46,6 m²/henkilö. Koko Varsinais-Suomessa vastaavat luvut olivat 82,6 m² ja 43,2 m². Vuonna 2020 Salossa oli ahtaasti asuvia asuntokuntia 1 688 eli 6,5 % kaikista. Lapsiasuntokunnista puolestaan 26,5 % asui ahtaasti. Ahtaasti asuvien asuntokuntien määrä on pysynyt Salossa lähes ennallaan viime vuosien aikana. Pientä asumisväljyyden kasvua on kuitenkin havaittavissa. Asunto on ahtaasti asuttu, jos siinä asuu enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti (keittiötä ei lasketa huoneluukuun).

Kuvio 10. Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista (Sotkanet)

2.5 Ekologinen kestävyys

Pinta- pohjavedet

Suomessa pintavedet luokitellaan ekologisen ja kemiallisen tilan mukaan. Luokittelu on viimeksi päivitetty vuonna 2019 ja sitä tullaan käyttämään tulevan vesienhoitokauden 2022–2027 suunnittelun perusteena. Salosta luokittelu on saatavilla 32 järvestä, 18 joesta ja kuudesta rannikkoalueesta. Erinomaisen ekologisen tilan saavuttavat viisi ja hyvän 13 vesimuodostumaa. Muodostumista 27 on tyydyttävässä, 10 välttävässä ja yksi huonossa ekologisessa tilassa. Järvien tila on taas Salossa tyypillisesti parempi kuin jokien. Tila on kuitenkin heikentynyt muutamissa järvissä rehevöitymisen seurauksena. Pohjavedet ovat Salon kaupungille ensisijainen veden lähde ja niiden tila on yleisesti hyvä. Pohjavesialueita on 68 kappaletta.

Ilmanlaatu

Ilmanlaadun mittauksia on Salossa suoritettu viimeksi ennen kuntaliitosta, vuonna 2006 (pienhiukkasmittaus, Ilmatieteenlaitos). Tuolloin mittauspisteiden suurimmat hiukkaspitoisuudet löytyivät Salon keskustasta. Nykyään tiedetään, että asuinalueilla asuinrakennusten puunpoltolla voi olla paikallisesti liikennepäästöjäkin merkittävämpi vaikutus pienhiukkas- ja hengitettäviin hiukkaspitoisuuksiin. Huomattavin vaikutus hengitettävien hiukkasten pitoisuuksiin on liikenteen nostattamalla katupölyllä. Katupölypitoisuuksiin voidaan merkittävästi vaikuttaa paikallisella katujen kunnossapidolla sekä oikea-aikaisella hiekoitushiekan poistolla ja pölynsidonnalla. Energiantuotantolaitosten ja teollisuuden päästöjen vaikutus ilmanlaatuun on yleensä pieni. Myös maatalous aiheuttaa päästöjä ilmaan.

Salon kaupunki harjoittaa ilmastonsuojelua, mikä tarkoittaa kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä. Vuonna 2021 toimintansa aloitti uusi Ekovoimala ja tästä aiheutuva päästövähenys tulee näkymään kaukolämmön päästöjen pienenemisenä ja siten asukasta kohden laskettava päästömäärä tulee myös laskemaan.

2.6 Lähiympäristön turvallisuus

Liikenneturvallisuus

Hyvä liikenneturvallisuus kaupungissa tai kaupunkiseudulla on tulos pitkäjänteisestä työstä, joka vaatii yhteistyötä usealta eri taholta. Liikenneturvallisuutta voidaan parantaa vaikuttamalla liikennenympäristöön, liikkujiin sekä liikkumisvälineisiin. Keinoja vaikuttamiseen on monia ja niitä tulee hyödyntää parhailla mahdollisilla tavoilla. Tehokkaan yhteistyön toteuttamiseksi monissa kaupungeissa on oma 1990-luvulta asti aktiivisesti toiminut liikenneturvallisuustyöryhmä, jonka kokoonpano koostuu useista eri liikenteen turvallisuuteen vaikuttavista toimijoista sekä kaupungin organisaatiossa että sekä useissa muista organisaatioissa (poliisi, ELY-keskus, Liikenneturva, Autoliitto, ammattiautoilijat, luottamustoimihenkilöt).

Työryhmässä käsitellään kaikkia liikenneturvallisuuteen liittyviä asioita sekä tuodaan tiedoksi uusia ajankohtaisia asioita eri tahojen toimesta. Työn tarkoituksena on varmistaa, että viesti liikenneturvallisuudesta tavoittaa mahdollisimman monet toimijat kaupungissa. Työryhmän aloitteesta on myös toteutettu Saloon useita liikenneturvallisuutta merkittävästi parantavia hankkeita, kuten keskustan alueen kiertoliittymiä, valo-ohjattuja risteyskoja sekä pääkadun kaistajärjestelyjä. Työryhmä kokoontuu kahdesti vuodessa.

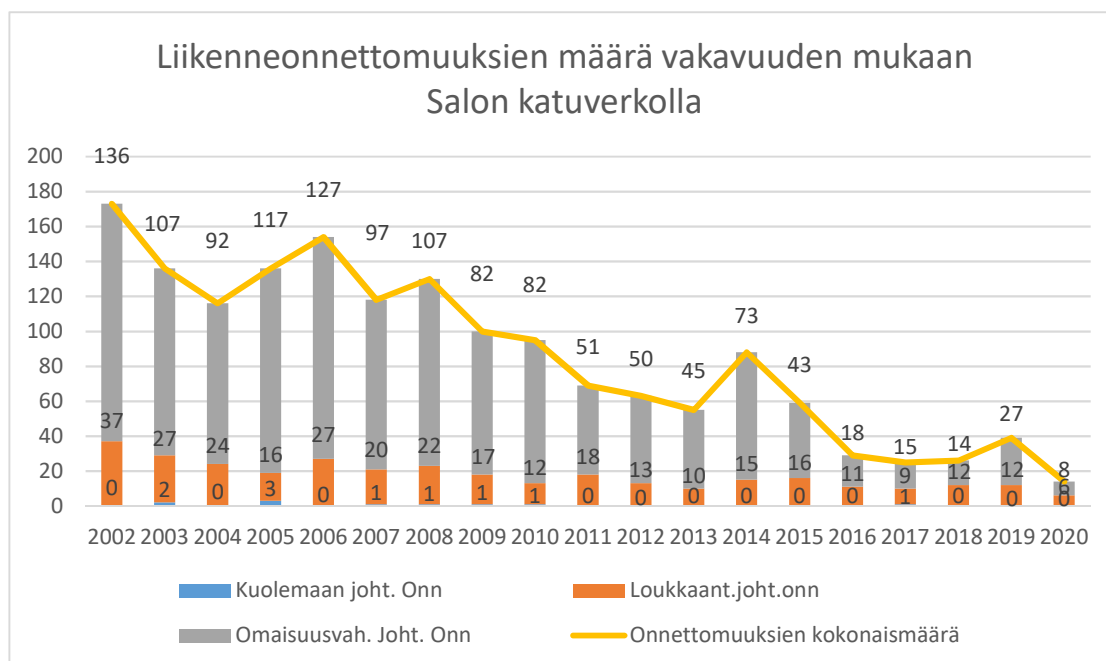
Kävelyn ja pyöräilyn kehittämisen kannalta kevyen liikenteen verkostoa sekä laajennetaan että parannetaan vuosittain rakentamalla uusia väyliä sekä päällystämällä huonokuntoisia väyliä. Myös esteettömyys koetaan tärkeäksi tekijäksi, joka otetaan huomioon niin uusien yhteyksien rakennettaessa kuin vanhojen alueiden saneerauksissakin.

Onnettomuudet

Liikenneonnettomuuksien määrät ovat vähentyneet kaupungin katuverkolla sekä Salon alueen tieverkolla etenkin omaisuusvahinkoon ja loukkaantumiseen johtaneiden onnettomuuksien osalta, kun tarkastellaan onnettomuustilastoja vuodesta 2002 aina kuluvaan vuoteen saakka. Salon kaupunki uudisti oman liikenneturvallisuussuunnitelmansa yhdessä Varsinais-Suomen ELY -keskuksen kanssa vuoden 2021 keväällä. Suunnitelman tavoitteena on vähentää liikenteessä kuolleiden ja vakavasti loukkaantuneiden määrää 50 %:lla nykyhetkestä vuoteen 2030 mennessä. Lopullisena ja jatkuvana tavoitteena kuitenkin on liikenneturvallisuuden nollavisio, jossa kenenkään tarvitse kuolla tai vakavasti loukkaantua liikenteessä. Tehokkaalla liikenneturvallisuustyöllä pyritään edistämään ajoneuvojen turvallisuutta sekä parantamaan asuinympäristöjen turvallisuutta ja viihtyvyyttä.

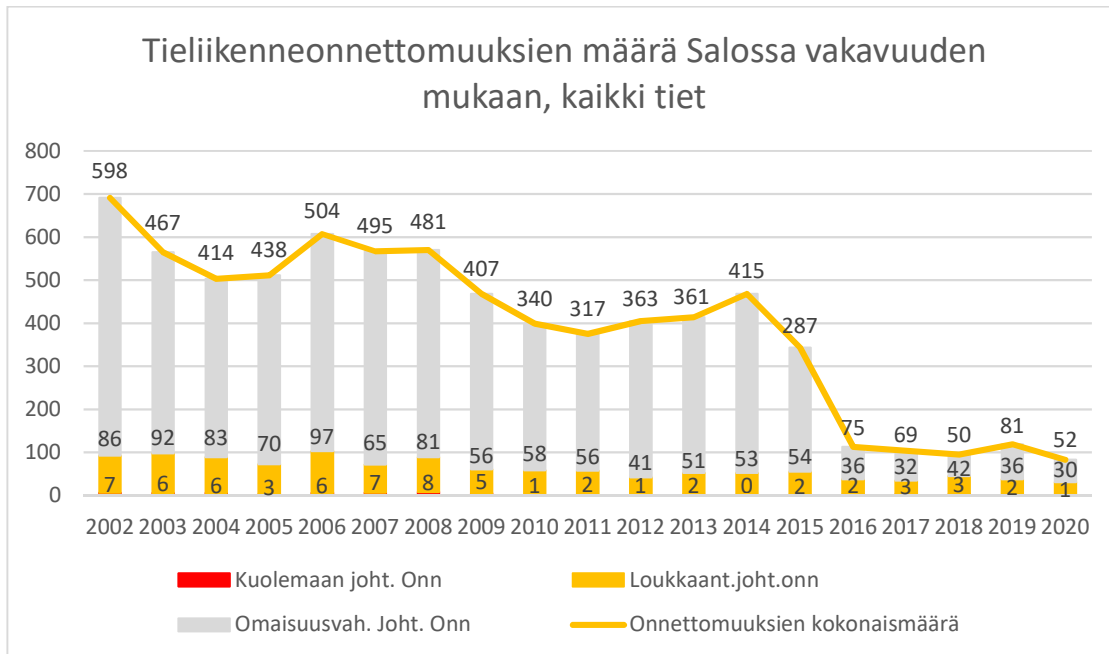
Vuoden 2021 julkaistun Salon liikenneturvallisuussuunnitelman mukaan tieverkolla henkilövahinkoon johtanut onnettomuustyyppi on tyypillisesti yksittäisonnettomuus, jonka taustalla on usein ylinopeus, väsymys tai päihteiden käyttö. Samat syyt voivat johtaa myös kohtaamisonnettomuuksiin, jotka ovat yleensä vakavia onnettomuuksia. Tieverkon onnettomuustyypeistä selvästi ylivoimaisinta roolia vuosina 2002-2015 näyttelivät kuitenkin peuraonnettomuudet, joiden kirjaamisen poliisi lopetti vuoden 2015 jälkeen.

Katuverkolla viimeisen kymmenen vuoden aikana yleisimpiä onnettomuustyyppejä ovat olleet yksittäisonnettomuuksien lisäksi jalankulku- sekä pyöräilyonnettomuudet sekä mopedionnettomuudet. Henkilövahinkoon johtaneissa onnettomuuksissa osallisena on ollut eniten 15-16 -vuotiaita, joissa onnettomuustyyppit ovat korostuneet yleensä mopedionnettomuuksina tai muita kulkuneuvoja käytettäessä. Merkittävä osa jalankulku- ja pyöräilyonnettomuuksista tapahtuu pääosin vilkasliikenteisiä pääkatuja risteävillä suojateilla.

Kuvio 11. Onnettomuuksien määrä katuverkolla v. 2002-2020 (Salon liikenneturvallisuussuunnitelmat v. 2011 ja 2021)

Liikenteessä tapahtuvien onnettomuuksien väheneminen perustuu liikenneturvallisuuden aktiiviseen kehittämiseen kaupungissa sekä rakenteellisilla katuverkon ratkaisulla että tehokkaan liikennevalistuksen avulla. Koko Suomeen verrattuna liikenneturvallisuus Salossa on ollut keskimääräistä paremmalla tasolla jo useita vuosia. Viime vuosina liikenneturvallisuuden kehittämisen painopiste katuverkolla on ollut erityisesti suojatieturvallisuuden parantamisessa eri puolilla Saloa.

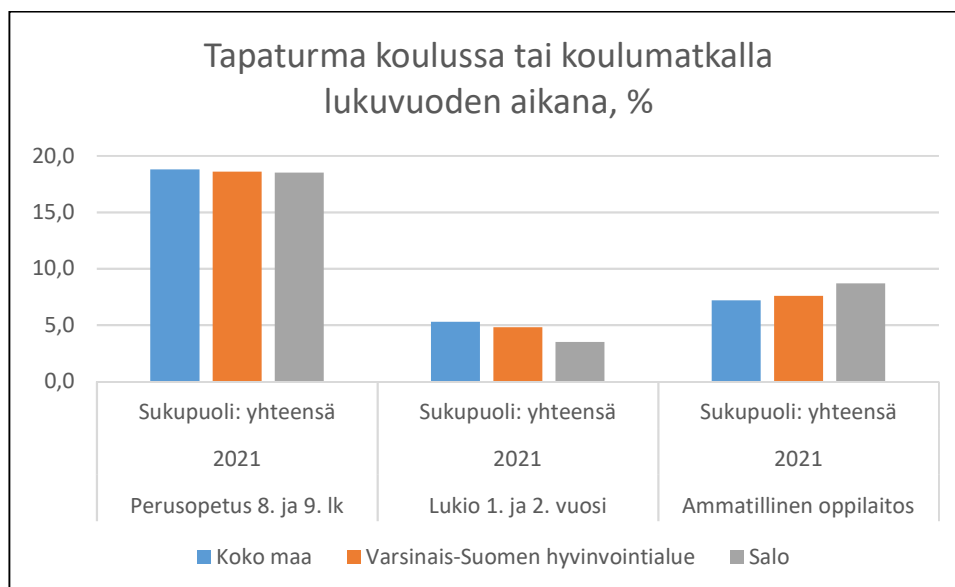
Kuvio 12. Onnettomuuksien määrä kaikilla teillä v. 2002-2020 (Salon liikenneturvallisuuksuunnitelmat v. 2011 ja 2021)

Tapaturmat

Tapaturmien ehkäisytyö jakautuu kunnissa kaikille hallinnon aloille. Tapaturmien ehkäisy on osa Terveystieteiden (3§) määritellyä yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuvaa terveyden edistämistä. Tapaturmia ehkäisemällä vähennetään inhimillistä kärsimystä ja panostetaan kuntalaisten hyvinvointiin. Lisäksi tapaturmien ehkäisyllä voidaan saada huomattavia taloudellisia säästöjä.

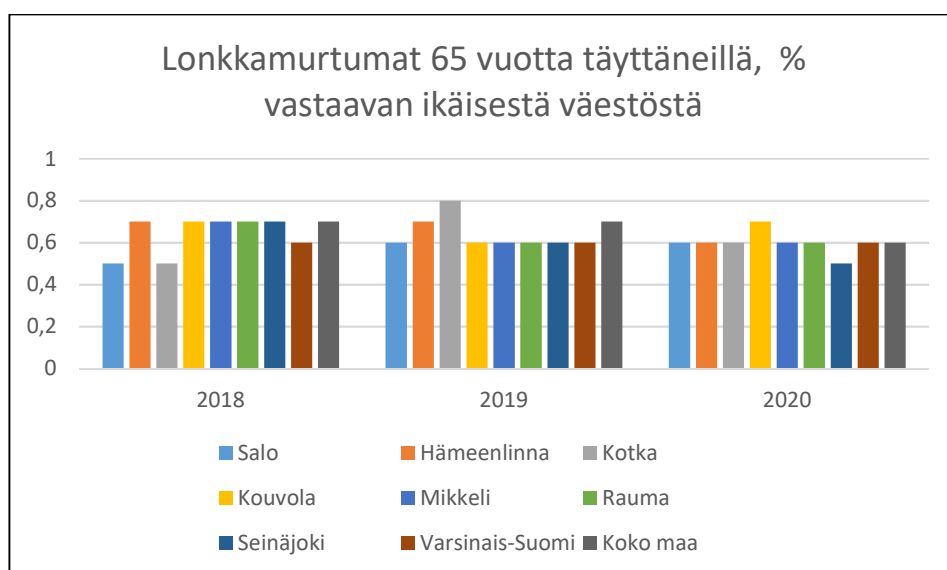
Tapaturmat ovat merkittävä kansanterveys- ja turvallisuusongelma. Tapaturmat ovat neljänneksi yleisin kuoliinsyy. Yleisin tapaturmatyyppi ovat kaatumiset ja putoamiset, toiseksi yleisimpänä syynä ovat myrkytykset. Valtioneuvoston periaatepäätös hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi vuoteen 2030 linjaa päätöksiä myös väestön turvallisuuteen liittyvissä asioissa.

Salossa perusopetuksessa 8. ja 9. luokan, sekä lukion ja ammattioppilaitoksen opiskelijoiden tapaturmat koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana ovat laskeneet. Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista 18,5 % ilmoitti tapaturmasta koulumatkan aikana, aiemmin vuonna 2019 luku oli 23,0 %. Lukion 1. ja 2. luokan oppilaista 3,5 % on ilmoittanut vuonna 2021 tapaturmasta koulumatkalla lukuvuoden aikana. Vuonna 2019 Salon luku oli 11,2 %. Ammattioppilaitoksen opiskelijoista 8,7 % on ilmoittanut vuonna 2021 tapaturmasta koulumatkalla lukuvuoden aikana. Vuonna 2019 luku oli 10,2 %.

Kuvio 13. Tapaturmat koulussa tai koulumatkalla 2021 kaikki oppilaitokset (Sotkanet/Kouluterveyskysely 2021)

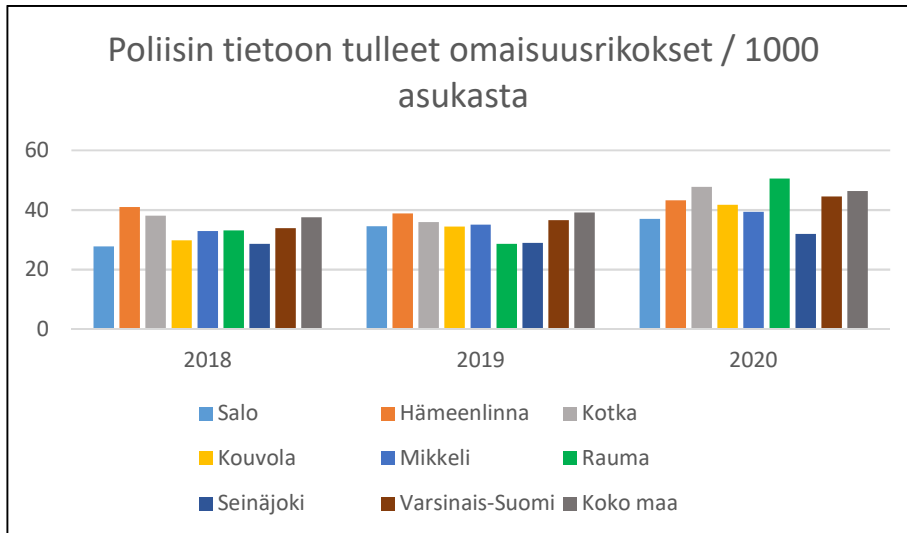
Tällä hetkellä yli 65-vuotiaita on n. 20 % väestöstä ja heistä 0,6 % saa lonkkamurtuman vuosittain. Esimerkiksi 60 000 asukkaan kunnassa asuu n. 12 000 yli 65-vuotiasta. Laskennallisesti tämä tarkoittaa 84 uutta lonkkamurtumaa vuodessa, joiden hoidon hinta on n. 2,5 miljoonaa euroa. Lonkkamurtumien ehkäisy on sekä taloudellisesti että inhimillisesti perusteltua. Vuonna 2021 Salossa on hankittu 1150 kpl liukuesteitä jaettavaksi maksutta ikääntyneille.

Kuvio 14. Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä (Sotkanet)

Väkivalta ja väkivallan ehkäisy

Suomessa kunnat ovat vastuussa ehkäisevän väkivaltatyön suunnittelusta ja tarvittavien palvelujen järjestämisestä kaikille väkivallan uhreille ja tekijöille, sekä väkivallalle altistuneille. Lähisuhde- ja perheväkivalta on kansanterveysongelma, joka koskettaa kaikkia yhteiskuntaluokasta, kulttuurista, ikäluokasta ja sukupuolesta riippumatta.

Kuvio 15. Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1000 asukasta taulukossa, % -osuudet (Sotkanet)

Lähisuhdeväkivalta on yksi oleellisesti henkilön turvallisuuteen liittyvä tekijä. Lähisuhdeväkivaltaan liittyvää Luotsi-toimintaa on myös Salossa ja vuonna 2021 aiheesta on tehty amk-opinnäytetyö (Kaskia, Niina: Luotsaa Luotseja – lähisuhdeväkivallan ehkäisytyö näkyväksi Salossa). MARAK on moniammatillinen riskinarviointimenetelmä, jolla puututaan parisuhdeväkivaltaan ja väkivallan uusiutumiseen. MARAK on auttamistyötä, jossa moniammatillinen työryhmä auttaa vakavan parisuhdeväkivallan uhreiksi joutuneita arvioimalla väkivallan uhrin turvallisuusriskien vakavuutta sekä antamalla käytännön toimenpidesuosituksia uhrin turvallisuuden lisäämiseksi.

Ankkuritoiminta on sisäministeriön ja poliisin keskeinen toimintamalli lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja rikoskierteen katkaisemiseksi varhaisessa vaiheessa, ennen ongelmien kasaantumista ja kärjistymistä. Ankkuri-toiminnan tarkoituksena on puuttua varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten rikollisuuteen ja lähisuhdeväkivaltaan sekä tehdä ehkäisevää työtä näillä saroilla. Kolmantena tavoitteena on sisäisen turvallisuuden lisääminen (radikalisoituminen ilmiönä ja huolta aiheuttavat henkilöt). Ankkuri-malli perustuu moniviranomaisyhteistyöhön. Ankkuri-tiimiin kuuluu nimetty poliisi, sosiaalityöntekijä ja psykiatrinen sairaanhoitaja.

Vuodesta 2021 voisi ilmiöiden osalta todeta, että nuorten väliset seksuaalirikokset lisääntyivät myös poliisin tilastojen valossa ja väkivaltarikokset kautta linjan tuntuvat lisääntyneen ja raaistuneen. Ilman tarkempaa tutkimusta on vaikea sanoa syistä, mutta Ankkurin työskentelyssä oli väkivallan vuoksi 10 perhettä enemmän kuin edellisvuonna. Väkivaltatyössä Ankkurissa asiakkaita on ollut 25. Väkivaltatyön asiakkuudet ovat yleensä pitempiaikaisia, lyhimmillään muutamista tapaamisista yli vuoden kestävään työskentelyyn.

2.7 Vapaa-aika ja hyvinvointi

Liikuntapalvelut

Liikuntapalvelujen toimintaa ohjaa liikuntalaki, jonka tavoitteena on mm. edistää eri väestöryhmien mahdollisuuksia harrastaa ja liikkua ja edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä vähentää eriarvoisuutta liikunnassa.

Liikuntapalveluiden kaikkiin ohjattuihin liikuntaryhmiin ennakkoilmoitautuduttiin vuoden 2021 alusta. Ennakkoilmoittautumisen laajentaminen oli välttämätöntä mm. koronatilanteen vuoksi. Ilmoittautuminen on mahdollistanut laaja-alaisen asiakastiedon ja -palautteen keräämisen kaikilta ohjatun kurssitoiminnan osalueilta. Asiakaspalautteet ovat antaneet kokonaiskuvaa toiminnan laadusta ja kävijöiden toiveista. Vuoden 2021 alusta otettiin ensimmäisen kertaa kokeiluun saliliikunnan järjestäminen etäohjattuna. Etäohjatuissa kursseissa pääpaino oli ikääntyneiden tuoli- ja tasapaino- sekä kuntojumppakursseissa. Etäohjatun liikunnan käyntikertoja ikääntyneissä kevätkaudella oli 3897. Kaikkiaan etäohjattuja kursseja oli 27. Etäohjaukseen liittyvistä palautteista suurin osa vastaajista piti toimintaa erinomaisena ja toivoi sille jatkoa. Keväällä saadun hyvän palautteen pohjalta oli koko syyskauden ajan mahdollista osallistua maksutta kahdesti viikossa etäjumppaan.

Sisäliikuntapaikat jouduttiin koronatilanteen vuoksi pitämään suljettuina koko kevään ja ne avattiin yleisölle vasta kesäkuussa. Lasten ja nuorten ohjattu harjoittelu oli kuitenkin sallittua. Erityisesti uimahallin kiinniolo harmitti monia liikkuja, joille vesiliikunta on ainoa sopiva liikuntamuoto.

Liikuntapalveluiden ohjatuissa liikuntaryhmissä määrät putosivat vuositasolla merkittävästi koronasta johtuvan toiminnan keskeytyksen sekä sitä seuranneesta epävarmuudesta ja rajoituksista johtuen. Lasten ja nuorten ohjatuissa liikuntaryhmissä liikkui 9777, työikäisten 8605, soveltavassa liikunnassa 833 ja ikääntyneiden ryhmissä 17 611 asiakasta. Kaupungin ikärakenteen mukaisesti ikääntyneet olivat selvästi suurin ohjattuun liikuntatoimintaan osallistuva joukko. Osallistujien määrä jäi kuitenkin huomattavasti edellisvuotta pienemmäksi, mikä antaa aihetta huoleen. Koronan tuomista rajoituksista johtuen säännöllisen ohjatun liikuntatoiminnan puuttuminen arjesta, saattaa pudottaa useita ikääntyneitä lopullisesti pois liikkuvien omatoimisten ikääntyneiden joukosta.

Yleiset kulttuuripalvelut

Yleisten kulttuuripalveluiden toimintaa ohjaa laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019), joka määrittää kunnan yhdeksi tehtäväksi väestön hyvinvoinnin ja terveyden, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamisen taiteen ja kulttuurin keinoin. Palveluita tuotetaan yhteistyössä taide- ja kulttuurialan toimijoiden kanssa, avustusten ja vastikkeellisten ostopalvelusopimusten kautta. Saavutettavuuden ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien edistämiseksi palveluita toteutetaan eri puolilla Saloa sekä ns. laajalle yleisölle että eri kohderyhmille räätälöidysti.

Taiteen ja kulttuurin merkitys osallisuuden, yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä nousi entistä vahvemmin esiin poikkeustilan jatkuessa. Koronan tuomat rajoitukset ja kulttuuripalveluiden resurssien niukkuus vaikuttivat kuitenkin palveluiden toteutustapaan, toteutettujen tapahtumien ja kävijöiden määrään sekä kaupungin yhteistyökumppaniyhdistysten toimintakykyyn.

Koronarajoitukset haastoivat totuttuja osallistumisen tapoja ja tilaisuuksia järjestettiin digitaalisina (mm. striimatut kulttuuriklubit) että omatoimiraikaisuina (mm. taidepolut ja ulkoilmanäyttelyt). Yleisten kulttuuripalveluiden omia ja yhteistyössä palvelusopimuksin ja kohdeavustuksin tuotettuja tapahtumia oli yhteensä 176 kappaletta, arvioitu yleisömäärä 34 847 henkilöä. Koronan vaikutus kävijämääriin on huomattava.

Taide- ja kulttuurikentän toimintaedellytyksiä pyrittiin ylläpitämään ja edistämään eri tavoin poikkeusaikana. Taiteen ja kulttuurin näkyvyyttä ja vaikuttavuutta tuotiin vuoden aikana esiin erilaisten teemakuukausien kautta. Kulttuurihyvinvoinnin edistämistyötä tehtiin myös Varsinais-Suomen kulttuurihyvinvointityöryhmässä ja Varavoimaa-verkostossa.

Osallisuutta ja kulttuuripalveluiden saavutettavuutta lisättiin jalkauttamalla palveluita myös eri puolille Saloa eri kohderyhmien pariin esim. kesämuusikon ja Läntisen tanssin aluekeskuksen Kesäkulkureiden avulla. Lapsilta lapsille, kylästä kylään -yhteisötaideprojekti kulki Kesä yhdessä -kiertueen mukana useissa eri kylätapahtumissa ja päättyi 2.9. Taiteiden Yänä kaupungintalolle.

TEAvisari -tiedonkeruussa Kulttuuri kunnan toiminnassa v. 2021 selvitettiin kulttuurin ja erityisesti hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuurin toimenpiteitä, resursseja ja toimintakäytäntöjä kunnissa. Salossa hyvään tulokseen yltivät johtaminen, eri kohderyhmille suunnatut ja resursoidut kulttuuripalvelut sekä osallisuus, asiantuntijaelimet ja yhteistyö. Sitoutuminen kuten strategia- ja hyvinvointi-suunnitelmatyö sekä voimavarat kuten henkilöstöresurssit, käyttökustannukset, palveluostot ja avustukset olivat edelleen tuloksista heikommat, kuten myös vuonna 2019 edellisen tiedonkeruun aikana.

Vaikka kaikki taide ja kulttuuri tekevät lähtökohtaisesti hyvää, on otettava huomioon, että erityisesti eri kohderyhmille räätälöidyt kulttuuripalvelut (esimerkiksi osana opetusta tai vanhustyötä) vaativat

ammattitaitoa, josta tulee maksaa tekijälle kohtuullinen korvaus. Nykyisillä resursseilla toimintaa pystytään toteuttamaan vain satunnaisesti, ulkopuolisia ja epävakaita rahoituslähteitä yhdistäen eikä toiminnan kehittämiseen tai juurruttamiseen ole mahdollisuuksia.

Museopalvelut

Museot ovat kansakunnan muistiorganisaatioita yhdessä arkistojen ja kirjastojen kanssa. Niiden tehtävänä on tallentaa koko inhimillistä elämää ja hoitaa tallennustyössä kertynyttä aineistoa. Aineistoja avataan yleisölle esimerkiksi näyttelyinä, tapahtumina tai julkaisuina. Museotoiminnan hyvinvointivaikutukset tulevat näkyviin sekä museotuotannoissa saatujen elämyksen kautta virkistävinä kokemuksina että oppimisen kautta.

Salon historiallisen museon 7 kulttuurihistoriallisessa paikallismuseossa yleisötyötä tehdään saattamalla omat kokoelmat esille kesäisin yleisölle avoimina vierailukohteina, joissa on itse tuotettua sisältöä sekä paikallisten kotiseutuarvoja vaalivien yhdistysten tuottamia piennäyttelyjä. Pandemiatilanteesta huolimatta paikallismuseot saatiin pidettyä entiseen tapaan avoimina. Myös pitkään rakennuksen kunnostustöiden ja näyttelyuudistuksen vuoksi suljettuna ollut Perniön museo saatiin avattua keskikesällä. Paikallismuseoihin tutustui kuluneena vuonna 6450 kävijää. Salon Elektroniikkamuseo on avoinna yleisölle ympärivuotisesti, museon vuosikävijämäärä oli 3838 kävijää.

Vuoden aikana Veturitallissa nähtiin kolme päätilanäyttelyä ja kolme gallerianäyttelyä. Vuoden alussa museon pohjakerroksessa avattiin uusi Galleria Sivuraide, joka on liikkumisesteetön. Näyttelyiden lisäksi museo tuotti sisältöä myös verkkoon sekä itsenäisesti katseltavaksi ja kuultavaksi että päivitetyn arkkitehtuurikävelyn muodossa käveltäväksi kaupunkireitiksi. Taidemuseon näyttelyiden kokonaisvuosikävijämäärästä 17842 ilmaiskävijöitä oli 22%. Lapsia ja koululaisia vieraili 1934 (1154/2020) ja eläkeläisiä 2590 henkilöä. Museokorttikävijöiden määrä oli 7097 ollen lähes 40% kaikista kävijöistä.

Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan yksi nykypäivän terveyttä ja hyvinvointia koskeva erityinen haaste on erilaisten mielenterveyden häiriöiden nopea lisääntyminen. Taidetoiminta voi auttaa mielenterveyden ongelmista kärsiviä ihmisiä rakentamaan identiteettiä, joka ei ole sairauden, diagnoosin tai mielisairauteen liittyvien leimojen määrittämä. Salon kaupungin museopalvelut tarjoavat ilmaisen sisäänpääsyn ryhmänä vierailulle tuleville mielenterveyskuntoutujille sekä muille erityisryhmille.

Tutkimuksissa on havaittu, että taiteella voi olla positiivinen vaikutus hoitoympäristöihin, hoidon käytänteisiin ja hoidon laatuun. Samoin on todettu, että taide voi tukea myös työhyvinvointia. Kaupungin omistaman taidekokoelman ja talletuksina saatujen taideteoskokoelmien sijoitukset kaupungin sosiaali- ja terveysalan palvelupisteisiin sekä kaupungin henkilöstön työhuoneisiin ovat merkittävä osa toimintaympäristön viihtyvyyden lisäämistä. Prosenttitaidehankintoja päästiin jatkamaan 8 vuoden katkoksen jälkeen ja taidetta hankittiin Märlyn uuteen koulu- ja päiväkotirakennukseen.

Kirjastopalvelut

Salon kirjastopalvelut toimii koko kaupungin alueella. Palveluihin kuuluu pääkirjaston lisäksi yhdeksän lähikirjastoa ja kaksi kirjastoautoa. Toimintaa ohjaa laki yleisistä kirjastoista (29.12.2016/1492). Tämän lain perusteella kirjaston tavoitteena on edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen, kulttuuriin; tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa; mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta. Tavoitteiden toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, moniarvoisuus ja kulttuurin moninaisuus.

Salon kirjastopalvelut ovat osa Vaski-kirjastoja. Vuoden 2021 touko-kesäkuun vaihteessa Vaski-kirjastojen yhteinen käyttöjärjestelmä vaihdettiin Aurorasta Kohaan. Lainauksia tehtiin vuoden 2021 aikana yhteensä 747 149 kappaletta, joista elektronisten aineistojen käyttökertoja oli 52 049. Elektronisten aineistojen käyttö kasvoi vuodessa 18 %.

Koronapandemian aikana kirjastoissa on pidättäydytty koko asiakaskunnalle järjestettävistä tilaisuuksista. Yksittäisiä konsertteja ja kirjailijavierailuita on järjestetty.

Kirjaston palveluihin kuuluvat asiakkaille tarjottavat asiakastietokoneet omien asioiden hoitamiseksi sekä kopioiden ja tulostusten ottomahdollisuus. Kaikilla asiakkailla ei ole kotona käytettävissään tietokonetta tai kopiokonetta. Kirjasto mahdollistaa asiakkaille pääsyn aineistojen ja tietolähteiden äärelle sekä antaa mahdollisuuden käyttää kirjaston tietokoneita arjen asioissa. Moni etätyötä tekevä asiakas käyttää kirjastojen tiloja työskentelyyn joko omalla tai kirjaston tietokoneella. Nämä asiat tulivat esille myös kirjastopalveluiden lokakuussa 2021 järjestetyssä asiakaskyselyssä. Yhteensä vastauksia saatiin 727

kappaletta. Asiakkaat olivat tyytyväisiä saamaansa palveluun. Kokoelmien laajuus, henkilökunnalta saatu henkilökohtainen palvelu, aukioloajat, kirjaston sijainti ja muut lähellä olevat palvelut vaikuttivat siihen, missä kirjaston toimipisteessä vastaajat useimmiten asioivat. Kirjaston tunnetuimman palvelun, eli lainaustoiminnan ohella vastaajat pitivät tärkeinä kirjaston järjestämiä kirjailijavierailuja, konsertteja ja näyttelyitä sekä sähköisen asioinnin ja asiakkaiden omien älylaitteiden käytön opastuksia (digitalkkaritoiminta). Kyselyssä saaduissa vastauksissa tuli esille myös kirjaston ja sen henkilöstön merkitys kuntalaisille. Osa vastaajista kertoi, että asiointi kirjastossa saattaa olla heille yksi harvoista sosiaalisista kontakteista viikon aikana.

Kansalaisopisto

Kansalaisopisto on osaltaan varmistamassa, että yhdenvertaisuus ja perusoikeudet toteutuvat ja jatkuva oppiminen on mahdollista. Saavutettavuus, johon sisältyy esteettömyys, opetuksen monimuotoinen toteutus ja tuominen lähelle ihmistä on toimintamme peruseriaatteita. Opisto toimii koko kaupungin alueella, järjestämme kursseja erityisryhmien tarpeet huomioiden ja uudistamme pedagogiikkaamme vastaamaan muuttuviin olosuhteisiin. Vuonna 2021 opistolla oli kurssitarjontaa 60 eri toimipisteessä ja lisäksi järjestettiin etä- ja hybridiopetusta sekä verkkokursseja. Kansalaisopisto on eri toimenpitein parantanut tuottamiensa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta. Näitä toimenpiteitä ovat mm. monimuoto-, hybridi- ja etäopetus ja verkkokurssit sekä perehdytystä näihin osallistumiseen, opintoseteliavustus kurssimaksuihin 747 osallistujalle, kuntouttavan työtoiminnan kursseja 23, erityisryhmille suunnattuja kursseja, hanketoimintaa maahanmuuttajanuorille sekä pitkään työttömänä olleille, maksuttomia yleisöluentoja esim. mielenterveyteen liittyen, taidetoimintaa erityisryhmille ja vanhuksille ja Mun juttu -harrastuskerhoja koululaisille

Vuonna 2021 toteutuneilla 621 kurssilla oli osallistujia kaikkiaan 6191, joista 3601 eri henkilöä ja heistä miehiä 891. Koronavuosi verotti osallistujia noin 29 % verrattuna edelliseen vuoteen. Alla olevissa taulukoissa osallistujat pääasiallisen toiminnan mukaan sekä eri ikäryhmien määrät ja osuus kaikista opiston opiskelijoista.

Osallistujat	Nettomäärä	Osuus kaikista %
Opiskelijat/koululaiset	671	18,6
Työttömät	273	7,6
Eläkeläiset	1069	29,7
Työlliset	1325	36,8
Muut	263	7,3

Osallistujat ikäryhmittäin	Nettomäärä	Miehiä / poikia	Ikäryhmän osuus kaikista %
alle 14	569	134	15,8
15-19	142	34	3,9
20-29	164	42	4,6
30-49	822	182	22,8
50-64	948	222	26,3
65-	912	275	25,4
ei tiedossa	44	1	1,2

Taulukko 7. Osallistujat pääasiallisen toiminnan mukaan ja ikäryhmittäin (Salon kansalaisopisto)

2.8 Sosiaalinen hyvinvointi

Väestön hyvinvointi- ja terveyserojen vähentäminen edellyttää huomion kiinnittämistä aiempaa enemmän myös sosiaaliseen hyvinvointiin. Yksilön hyvinvointi koostuu terveydestä, materiaalisesta hyvinvoinnista ja koetusta hyvinvoinnista. Yksilöllisen sosiaalisen hyvinvoinnin osatekijöiksi luetaan mm. sosiaaliset suhteet, onnellisuus, sosiaalinen pääoma sekä osallisuus. Yhteisötason sosiaalinen hyvinvointi taas koostuu elinoloista mm. työllisyys, työolot, toimeentulo, koulutus, asuinolot. Sosiaaliselle hyvinvoinnille ei ole yhteisesti sovittua määritelmää ja sen mittaaminen on siten myös haastavaa. Edellä mainittujen osa-alueiden kautta sitä on kuitenkin mahdollista tarkastella tässä kertomuksessa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Kansalaisten, kuntalaisten ja asukkaiden osallistuminen ja vaikuttaminen ovat osa demokratiaa. Osallisuus on vaikuttamista oman elämän laatuun, kulkuun, mahdollisuuksiin, toimintoihin ja palveluihin. Osallisuus ilmenee päätösvaltana omassa elämässä, mahdollisuutena säädellä olemisiaan ja tekemisiään. Sosiaalista osallisuutta voidaan edistää palveluiden saatavuudella ja saavutettavuudella. Sosiaalista osallisuutta lisäävät myös kansalaisten palveluihin pääsy ja palveluiden matala kynnyks.

Salossa ovat vuoden aikana 2021 toimineet seuraavat työryhmät ja neuvostot: maahanmuuttajaneuvosto, nuorisovaltuusto, vammaisjärjestöjen neuvottelukunta, vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto. Lisäksi kolmannen sektorin kanssa vakiintuneet ja vuoden aikana toimineet yhteistyöelimet ovat liikunnan Seuraparlamentti ja kulttuurin Kulttuurikumppanit. Vaikuttamismahdollisuuksia lisäävät myös järjestettävät asiakaskyselyt ja erilaiset sähköiset vaikuttamiskanavat sekä kansalaisaloitteet. Asiakaspalautetta kaupungin palveluista voi antaa hyvin monilla eri tavoilla, sähköiset palautekanavat ovat edelleen lisääntyneet (esim. Salo Taskussa- sovellus valmistui kesällä). Laaja-alaisia asiakaspalautteita on kerätty useissa eri palveluissa (esim. terveystalot, liikunta- ja kirjastopalvelut) ja kehittämissuunnitelmia tehdään niiden pohjalta.

Kansalaisjärjestöjen ja kunnan välinen yhteistyö

Kansalaisjärjestöillä, jotka ovat pääosin yhdistyspohjaisesti toimivia, on tärkeä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Järjestöt työskentelevät lähellä kansalaisten arkea. Järjestötoiminnan kautta on mahdollisuus vaikuttaa eri asioihin ja antaa niille mahdollisuuksia, joiden ääni tulee heikosti kuulluksi. Vuosittaisten eri palvelujen myöntämien avustusten lisäksi vuonna 2021 myönnettiin ylimääräinen yhteensä 150 000 euron avustus yhdistyksille koronapandemiasta aiheutuneiden haittojen tukemiseksi. Yhdistyksille esim. liikunta-, kulttuuri- ja nuorisopalvelujen osalta maksettavien toiminta-avustusten taso on kuitenkin laskenut lähes kolmasosaan siitä, mitä se oli v. 2009 kuntaliitoksen jälkeen.

Monipuolisten kulttuuripalveluiden järjestämisessä nähdään Salossa sektorirajat ylittävä yhteistyö sekä antoisana että välttämättömänä edellytyksenä. Kulttuuripalveluita kuten teatteri- ja musiikkitaapahtumia ja -opetusta osa rahoitetaan sekä avustuksin että ostopalvelusopimuksin. Osarahoitus kattaa osan perustoiminnasta mutta pitkäjänteistä työtä kulttuurihyvinvoinnin kehittämiseksi rasittavat kuitenkin vähäiset resurssit.

Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat tärkeä osa Salon museopalveluiden toimintaa ja osallistavat menetelmät myös huomioidaan vahvasti Salon museoita kehitettäessä. Sekä Salon taidemuseon että elektroniikkamuseon tukena toimivat aktiiviset ystävähdistykset, jotka avustavat museoita ja auttavat arjen toiminnassa. Paikallismuseoita pitävät kesäisin auki kotiseutuyhdistykset. Mahdollisuuksien mukaan kuntalaisia myös osallistetaan tiedonkeruuseen tai näyttelytyöhön vuosittain.

Eri-ikäisten liikuntatoiminnan järjestämisessä liikuntaa järjestävillä yhdistyksillä, jotka ovat esim. liikuntaseuroja, MLL-yhdistyksiä, eläkeläisyhdistyksiä ja potilas- ja vammaisjärjestöjä, on erittäin tärkeä rooli kaupungin liikuntatarjonnassa. Yhdistykset liikuttavat ohjatusti selvästi enemmän kaupunkilaisia kuin esim. liikuntapalvelujen ohjattu liikuntatoiminta. Vuonna 2021 liikuntapalvelujen avustusten piirissä olevaan yhdistysten järjestämään ohjattuun liikuntaan osallistui yli 250 000 henkeä.

Liikuntapalvelut tuottaa yhdistysten kanssa yhteistyössä nuorille Lataa Liikettä -liikuntaohjelmaa sekä ikääntyneille Pirteyttä Päiviin -liikuntaohjelmaa, joissa on yhteensä noin 40 ohjattua viikoittaista liikuntaryhmää, joista lähes kaikki ovat yhdistysten ohjaajien ohjaamia. Liikuntapalvelujen ja

liikuntaseurojen yhteistyöelin on seuraparlamentti, joka on toiminut vuodesta 2016 asti. Seuraparlamentin tavoitteena on lisätä urheiluseurojen keskinäistä sekä urheiluseurojen ja kaupungin välistä yhteistyötä.

Nuorisotoimintaa toteuttavat yhdistykset toteuttavat harrastustoimintaa eri puolilla Saloa. Yhdistykset täydentävät kaupungin tarjoamia palveluja ja sekä mahdollistavat palveluja, joita kaupungin toimesta ei voida järjestää.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piirin, Salon MLL:n paikallisyhdistysten ja Salon kaupungin yhteistyö on vakiintunutta. MLL:n paikallisyhdistysten rooli on erityisesti vanhempien vertaistuen antaja ja lasten harrastustoiminnan mahdollistaja. Kaupunki tulee toimintaa taloudellisesti ja tarjoamalla esim. liikuntatiloja MLL:n toiminnan käyttöön.

Salon SYTY ry on salolaisten potilas-, vammais- ja kansanterveysyhdistysten yhteisyhdistys, joka tukee ja edesauttaa jäsenyhdistystensä (36) aktiivista toimintaa, tukee niissä toimivien vapaaehtoisten jaksamista sekä tekee laaja-alaista edunvalvonta- ja vaikuttamistyötä.

Yhteistyötä Salon kaupungin kanssa on tehty monella sektorilla. Sytyn jäsenyhdistykset ovat voineet esitellä toimintaansa terveystalouden ylläpitämisen Hyvinvointipiste Linjuriin tiloissa. Arkeen Voimaa -ryhmätoimintaa on tarjottu Sytyn tiloissa ja Syty on osoittanut ryhmänohjaajaresurssia omasta henkilöstöstään toiminnan järjestämiseen. Liikuntapalvelujen kanssa on järjestetty yhteisiä tapahtumia sekä infotilaisuuksia mm. liikuntapalveluiden kaupunkilaisille tarjoamista palveluista ja liikunnan terveyshyödyistä. Yhteistyötä on tehty myös työllistämispalveluiden ja kuntouttavan työtoiminnan kanssa. Matalan kynnyksen työpaikkana Syty on tarjonnut turvallisen ympäristön työelämään siirtymiselle.

Sytyssä arkipäivisin palveleva maksuton Digi-pysäkki tarjosi kaikille kaupunkilaisille apua digilaitteiden käytössä. Uusien laitteiden käyttöönottoon, sovellusten lataamiseen, Kela- ja pankkiasioiden hoitamiseen ja tietoturvaan liittyviin kysymyksiin vastattiin digineuvojan vastaanotolla päivittäin. Syty kuului yhtenä jäsenenä Salon seudun digitukiverkostoon. Lisäksi Sytyn henkilöstöstä valittiin edustaja vammaisneuvostoon ja Varsinais-Suomen sotejärjestöjen neuvottelukuntaan. Neuvottelukunta on edustanut järjestökenttää hyvinvointialueen toiminnan kehittäessä."

Salon kaupungilla on laajoja kumppanussopimuksia eri toimijoiden kanssa kuten mm. A-klinikka Oy:n, A-klinikkasäätiön, Mieli Salon Mielenterveysseura ry sekä Salon Klubitalo ry:n kanssa. Myös eri eläkeläisjärjestöt järjestävät laaja-alaista toimintaa, jonka parissa ikääntyneet kohtaavat toisiaan.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen valmisteluissa järjestöyhteistyö ja sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustaminen jatkossa ovat olleet ja ovat edelleen vuonna 2022 mukana vahvasti ajankohtaisina asioina. Järjestöjen tekemä työ kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi on tunnustettu hyvinvointialueen valmistelutyössä ja järjestöjen toimintaedellytykset halutaan turvata jatkossakin, mikä vaatii hyvinvointialueen ja kuntien tiivistä yhteistyötä.

Kuntalaisten osallisuutta kaupungin kehittämiseen lisäävänä uutena toimintamuotona Salossa kokeiltiin vuonna 2021 ensimmäistä kertaa osallistuvaa budjetointia ja ehdotuksia saatiin lähes sadasta eri toimenpiteestä tai kohteesta, joiden laajuus vaihteli. Suurin osa ehdotuksista liittyi asukkaiden vapaa-ajan viettoon ulkotiloissa eli erilaisten ulkoliikuntapaikkojen ja ulkoilureittien kunnostamiseen tai perustamiseen. Koronatilanteen vuoksi esim. tapahtumia ei juurikaan ehdotettu. 100 000 e määräraha käytettiin kuntalaisäänestyksen jälkeen neljän ulkokuntoilun alueen rakentamiseen Inkereelle, Kuusjoelle, Särkisaloon ja Kiskon Toijaan sekä Halikon kirkonkylän 18-väyläiseen frisbeegolfrautaan, jonka käyttöön rakennettiin Kuruntien varteen myös parkkipaikka. Myös vuoden 2022 talousarvioon on varattu 100 000 e määräraha osallistuvan budjetoinnin toteuttamiseen.

3. Salolaisten hyvinvoinnin tila

3.1 Lasten ja nuorten hyvinvointi

Kansallisesti vertaillen valtaosa suomalaisista ja salolaisista lapsista voi hyvin, mutta lasten hyvinvointi eriarvoistuu ja erilaistuu. Pienen vähemmistön kohdalla on havaittavissa hyvinvointia vaarantavien tekijöiden kasaantumista sekä terveyden että hyvinvoinnin osalta. Lapsuusajan pahoinvoinnilla on todettu olevan yhteys palvelutarpeen kasvuun vanhemmalla iällä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet ovat lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden terveyserojen kaventaminen ja varhainen tukeminen, lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021-2025 valmistui ja hyväksyttiin loppuvuonna. Suunnitelman avulla ohjataan, kehitetään ja johdetaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointityötä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteeksi asetettiin Salon saaminen mukaan UNICEF'in lapsiystävällinen kunta -malliin ja sitä kautta tavoitteena on sitouttaa koko kaupunki aktiiviseen kehittämistyöhön lapsen oikeuksien edistämiseksi. Kaupunginhallituksen päätöksellä hakemus on lähetetty lokakuussa 2021 ja syksyyn 2022 asti on meneillään nykytilan kartoitusvaihe, joka tehdään monia eri tahoja ja myös lapsia ja nuoria osallistaen.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluja tarjotaan kaupungin toimin mm. lastenneuvolassa, varhaiskasvatuksessa, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja perusopetuksessa, nuorisopalveluissa sekä vapaa-aikapalveluissa. Perheiden palveluihin kuuluvat sosiaalihuoltolain sekä lastensuojelulain perusteella järjestettävät kokonaisuudet.

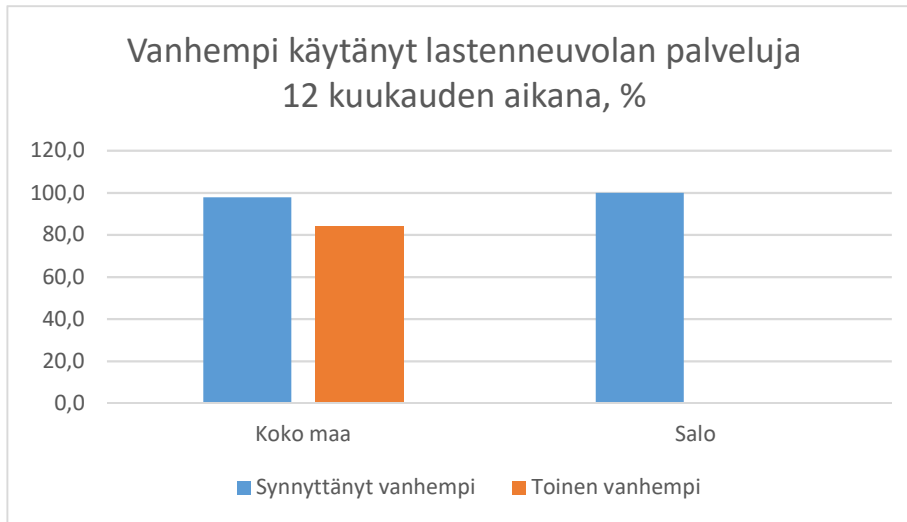
Neuvola- ja terveyspalvelut

Äitiysneuvolassa kohdataan odottava äiti sekä perhe kokonaisvaltaisesti perheen terveys ja hyvinvointi huomioiden yksilöllisesti. Perheillä on mahdollisuus osallistua perhevalmennukseen ja perheille tarjotaan myös mahdollisuutta saada ennaltaehkäisevää sekä varhaista perhetyötä. Salossa äitiysneuvolassa on lähdetty mukaan Turun yliopiston Voimaperheet -tutkimushankkeeseen. Voimaperheet on yliopiston lastenpsykiatrian tutkimuskeskuksen tutkimuskokonaisuus, jossa kehitetään ja tutkitaan varhaisia matalan kynnyksen etähoito-ohjelmia sekä eri väestöryhmille kohdennettuja, mielenterveyttä edistäviä ohjelmia. Yhdessä vahvaksi -tutkimuksessa kehitetään digitaalisessa hoitoympäristössä toteutettavaa raskaudenaikaisen masennuksen hoitoa sekä tutkitaan sen vaikuttavuutta. Tutkimuksesta saatavaa tietoa on

tarkoitus käyttää raskaudenaikaisen masennuksen tunnistamisen ja hoidon kehittämisessä. Tutkimus on käynnistynyt syksyllä 2021 kaikissa Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kunnissa. Salon terveyspalveluissa äitiysneuvolaa tekevät terveydenhoitajat tarjoavat äideille mahdollisuutta osallistua tutkimukseen

Lastenneuvolassa pyritään turvaamaan jokaiselle lapselle mahdollisimman hyvä terveys ja edistämään koko perheen hyvinvointia. Tavoitteena on perheen terveiden elintapojen edistäminen, lapsen terveen kehityksen esteiden tunnistaminen ja niiden poistaminen mahdollisuuksien mukaan. Neuvolan työpanosta kohdennettiin riski- ja syrjäytymisvaarassa oleviin perheisiin, joissa vanhemmuuden tuen tarve on lisääntynyt mielenterveys- ja päihdeongelmien, työttömyyden, taloudellisten ongelmien tai muun syyn vuoksi.

THL:n suorittama FinLapset-kyselytutkimus tuottaa tietoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden käytöstä ja palvelukokemuksista. Vuoden 2020 tutkimuksessa salolaisista vastaajista jokainen synnyttänyt vanhempi oli käyttänyt lastenneuvolan palveluja viimeisen 12 kk aikana, toisen vanhemman tuloksia ei ole saatavilla. Koko maan luku oli 97,8 % ja toisen vanhemman osalta 84,1 %.

Kuvio 16. Vanhempi käyttänyt lastenneuvolan palveluja 12 kuukauden aikana, % (THL FinLapset 2020)

Ennaltaehkäisevä perhetyö on terveyspalveluiden järjestämää maksutonta matalankynnyksen palvelua salolaisille lapsiperheille. Varhainen perhetyö auttaa ja tukee perheitä löytämään omia voimavaroja ja ratkaisumalleja arjen haasteisiin. Varhaisen perhetyön piirissä oli 265 perhettä vuonna 2021. Vuoden aikana yhteistyötä toimijoiden kanssa pidettiin yllä säännöllisillä palavereilla. Lapsiperheiden tilapäisellä kotipalvelulla vahvistetaan perheiden hyvinvointia ja ennaltaehkäistään ongelmien syntyä mm. auttamalla lastenhoidossa ja välttämättömissä arjen askareissa. Perheitä lapsiperheiden kotipalvelussa oli 108 vuonna 2021. Asiakkaiden palveluntarve vaihteli yksittäisestä, kertaluontoisesta palvelusta, useamman kuukauden mittaiseen tiiviiseen apuun. Vuoden aikana kehitettiin ja hyödynnettiin etäyhteyksien käyttöä silloin kuin se oli mahdollista. Covid-19 aiheuttamien muutoksien vuoksi perheissä näkyi vahvasti ahdistusta ja väsymystä, johon haettiin tukea perhetyön palveluista.

Suun terveydenhuollossa vuoden 2021 aikana jatkettiin lasten ja nuorten suun terveystarkastusten ja tutkimusten käytäntöjen uudistamista Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin järjestämissuunnitelman mukaisesti. Uusissa käytännöissä korostuu aiempaa enemmän yksilöllisen hoidontarpeen periaatteen mukaisesti toimiminen. Siirtymä kestää useita vuosia.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetuksen opetussuunnitelma muodostavat eheän jatkumon perusopetukseen lapsen oppimisen polulla. Jokaisessa päiväkotiryhmässä on suunnitelma kiusaamisen ehkäisyyn, minkä kautta pyritään ennalta ehkäisemään ja puuttumaan kiusaamiseen.

Päiväkodeissa on laadittu lisäksi esiopetuksen yksikkökohtaiset oppilashuoltosuunnitelmat, joihin sisältyy mm. suunnitellut toimenpiteet kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen, toimintaohje henkilöstölle lapseen kohdistuvassa uhka- tai vaaratilanteessa sekä suunnitellut toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden

edistämiseksi. Kotona oleville lapsille on lisäksi tarjolla avoimen varhaiskasvatuksen palveluita (avoin päiväkotitoiminta, kerho- ja leikkipuistotoiminta). Avoin varhaiskasvatus on toimijana myös perhevalmennuksessa. Varhaiskasvatuksen, neuvolan ja perhetyön yhteistyön toimintamalli on laadittu ja työ etenee tavoitteellisesti. Monialaista yhteistyötä tehdään yhdessä neuvolan, lastensuojelun ja muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen toimijoiden kanssa. Neuvolan neljävuotiaiden laajaan terveystarkastukseen sisältyy varhaiskasvatuksen arvio lapsen kehityksestä.

Liikkumisen ja ulkotoiminnan lisäämiseksi varhaiskasvatus on mukana myös valtakunnallisessa Liikkuva varhaiskasvatus –ohjelmassa ja Ihanasti Pihalla- hankkeessa, joiden tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen liikuntamyönteistä toimintakulttuuria.

OKM:n (2016) varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositusten mukaan alle 8-vuotiaiden lasten päivään pitäisi sisältyä vähintään kolme tuntia liikuntaa, joka koostuisi kevyestä liikunnasta, reippaasta ulkoilusta sekä vauhdikkaasta fyysisestä aktiivisuudesta.

Varhaiskasvatuksen piirissä oli 2021 yhteensä 73 % 1-6-vuotiaista lapsista. Esiopetukseen on osallistunut 99 % ikäluokasta. Salo oli mukana 5-vuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilussa. Kyseisen ikäryhmän osallistumisaste on noussut kokeilun myötä 89 %:sta 95%:iin, joka on OECD:n tavoite osallistumisasteelle.

Elokuussa 2021 alkoi 2-vuotisen esiopetuksen valtakunnallinen kokeilu, johon Salo osallistuu. Kuudessa kokeilupäiväkodissa järjestetään esiopetusta myös 5-vuotiaille. Muut päiväkodit toimivat kokeilun verrokkiryhminä ja Salo järjestää niissä 5-vuotiaille lapsille maksutonta varhaiskasvatusta esiopetuksen toiminta-aikoina. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun tarkoituksena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, kehittää esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta, selvittää varhaiskasvatuksen sekä esi- ja alkuopetuksen välisiä jatkumia, perheiden palveluvalintoja sekä saada tietoa kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen.

Varhaiskasvatuksen ruokailuopas valmistui ja otettiin käyttöön kesäkuussa 2020. Ruokailuoppaan suositukset toimivat yhteisenä työkaluna ja linjausten apuvälineenä lasten ruokailun ja ruokakasvatuksen toteuttamisessa, kehittämisessä, seurannassa ja arvioinnissa.

Kouluikäiset ja nuoret

Lasten ja nuorten hyvinvoinnista saadaan tietoa kouluterveyskyselyistä, joissa kartoitetaan lasten ja nuorten elämää laaja-alaisesti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) joka toinen vuosi toteuttamasta kyselystä saadaan runsaasti tuloksia peruskouluikäisten, lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien nuorten elinoloista, kouluoloista, elintavoista, koetusta terveydestä sekä opiskeluhuoltoon liittyvistä kokemuksista. Viimeisin kouluterveyskysely on toteutettu keväällä 2021.

Koulunkäynti ja oppilashuolto

Koulutuksellinen tasa-arvo –hanke on mahdollistanut koulunkäyntiohjaajien antaman tuen lisäämistä ja muutamien resurssiopettajien rekrytointia. Hankkeen työntekijät antavat ohjauksellista tukea oppilaille, jotka ovat vaarassa syrjäytyä tai heidän opintonsa ovat vaarassa keskeytyä. Ohjaajat pyrkivät tukemaan oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä niin, että oppilas kykenee jatkamaan opintojaan yleisopetuksen ryhmässä omassa lähikoulussaan.

Koronavaikutusten tasoittamiseen tarkoitetun hankkeen avulla on myös rekrytoitu lisää koulunkäyntiohjaajia ja lisätty osa-aikaisen erityisopetuksen resurssia. Hankkeen tavoitteena on tasoittaa koronapandemian aiheuttamia oppimiseen ja oppilaiden hyvinvointiin liittyviä vajeita. Lukiokoulutuksessa on koronahankkeen avulla edistetty opiskelijoiden hyvinvointia muun muassa yhteisöpedagogin työpanoksella.

Oppilaiden hyvinvointia on pyritty vahvistamaan Lukeva Salo – hankkeen toiminnan avulla. Hankkeen tavoitteena on muun muassa palauttaa iltasatu salolaisten perheiden iltarutiineihin. Hankkeella on omat www-sivut, joilla annetaan tietoa myös huoltajille lukutaidon edistämiseksi. Iltasadun myötä toivotaan perheiden iltarutiinien rauhoittuvan niin, että oppilaiden yöunen määrä olisi riittävä. Hyvinvointiprofiilin tulosten myötä oppilaiden riittävästä unesta on huolta perusopetuksen ala- ja yläkoululaisten osalta.

Opiskeluhuollon koulukuraattorien ja -psykologien yhteistyötä eri toimijoiden kanssa on kehitetty niin, että yhteistyö palvelisi paremmin oppilaita. Etäopetusjaksojen aikana oppilaita ja opiskelijoita on tuettu

etäyhteyksien avulla tai ulkona tapahtuneiden tapaamisten kautta. Oppilashuollon yhteysopettajien toiminnan tavoitteena on edistää kouluilla tapahtuvaa yhteisöllistä ja yksilöllistä oppilashuoltoa. Oppilashuollon yhteysopettajiin kuuluu erityisopettaja jokaisesta perusopetuksen koulusta sekä lukiosta. Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintaa on vaikeuttanut koronapandemian aiheuttamat rajoitukset. Esimerkiksi hyväksi koettua työmenetelmää yhteisöllisiin aamupaloihin liittyen ei ole voitu toteuttaa lainkaan pandemian aikana. Hyvinvointia on pyritty lisäämään luokkakohtaisilla interventioilla, jolloin opetusryhmät eivät ole sekoittuneet.

Kouluterveyskyselyissä on kysytty 5 -luokkalaisilta kokemusta terveystarkastuksesta. 46,5 % oli sitä mieltä, että terveystarkastus on toteutunut laadukkaasti. Vanhemmilta nuorilta on kysytty ovatko he saaneet tukea ja apua hyvinvointiinsa kouluterveydenhoitajalta, -lääkäriltä, -psykologilta ja -kuraattorilta. Lääkäriltä ja hoitajalta tukea on kokenut saavansa yli 80 % kaikista vastaajista, mutta psykologilta ja kuraattorilta selvästi heikommin, esim. lukiolaisten vastauksissa psykologin tukea on saanut vain n. 50 % ja kuraattorin tukea samoin 50 % ammattioppilaitoksen vastaajista.

Liikkuminen

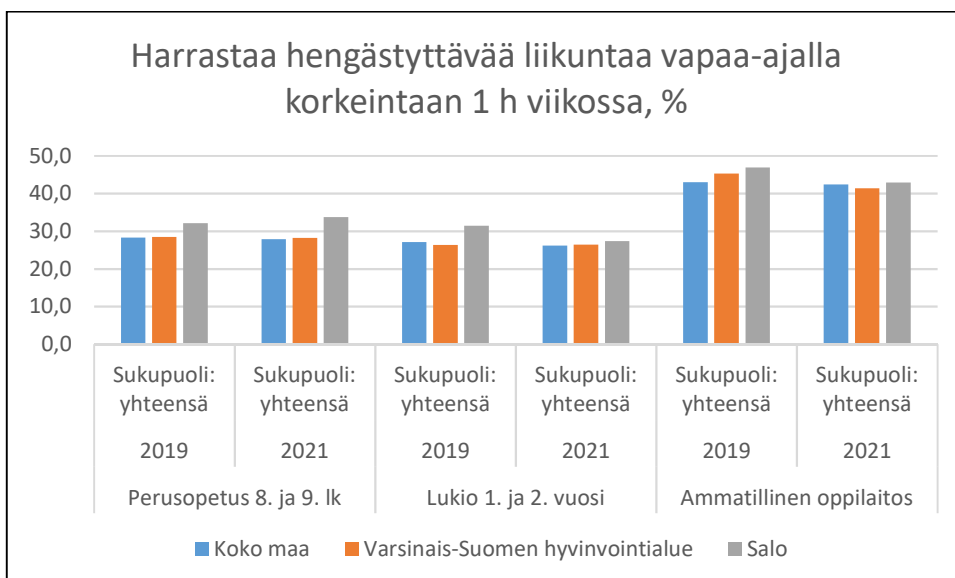
Salolaisten lasten terveydentilasta ja toimintakyvystä saadaan valtakunnallisten Move -mittausten avulla tärkeää tietoa. Mittaukseen osallistuvat viides- ja kahdeksaluokkalaiset salolaiset koululaiset. Move -mittareita/osa-alueita on yhteensä kuusi ja näistä on saatavilla summaindikaattori. Vuoden 2021 summaindikaattorin pohjalta voidaan todeta, että salolaisista 5-luokkalaisista lapsista 34,5 % on fyysiseltä toimintakyvyltään heikossa kunnossa. Varsinais-Suomen vastaava luku on 37,4 % ja koko maan 38,4 %. Salon 8-luokkalaisissa heikkokuntoisten osuus on jo lähes puolet ikäluokasta (44,8 %), Varsinais-Suomen vertailuluku on 38 % ja koko maan 39,2 %.

Kestävyyskuntoa ja liikkumistaitoja mittaavassa 20 m viivajuoksun tulosten osalta Salon 5-luokkalaisista tytöistä 33 % ja pojista 38 % sijoittuu alimpaan vertailuarvoluokkaan. Alimman vertailuarvon saaminen tarkoittaa, että oppilaalla voi olla vaikeuksia selviytyä väsymättä arkipäivän toiminnoista. 8-luokkalaisten osalta tytöistä 39 % (koko maa 32 %) ja pojista 43 % sijoittui viivajuoksussa alimpaan vertailuarvoluokkaan. Huonokuntoisten osuus on suuri ja suurempi kuin valtakunnassa keskimäärin (32 % ja 37 %). Fyysinen toimintakyky vaikuttaa oleellisesti moneen asiaan kuten esimerkiksi oppimiskykyyn. Move -tulokset aiheuttavat suurta huolta, sillä säännöllisen liikuntaharrastuksen tai omaehtoisen liikkumisen tulisi jatkua lähelle täysi-ikää asti, jotta lapsesta ja nuoresta kasvaisi tutkimusten mukaan myös aikuisiässä aktiivisesti liikkuva.

Vuonna 2019 Salossa aloitti Move-työryhmä, joka pohtii tuloksia ja tekee pitkän tähtäimen suunnitelmia poikkihallinnollisesti. Kouluissa tehdään terveydenhuollon toimesta LIIKKU- läheteitä niistä oppilaista, joilla Move-tulokset ovat matalia ja liikkuvuudeltaan kaikilta osa-alueilta heikot tulokset saaneet lapset ohjataan kuntoutukseen. Mun juttu-harrastustoiminnassa järjestetään maksuttomia liikuntakerhoja peruskouluikäisille ja Liikuntapalvelujen maksuttomia Lataa liikettä -ryhmiä tarjotaan 13-19- vuotiaille. Liikkuva koulu-toimintamalli on käytössä kouluissa.

Matalan kynnyksen toiminta on erittäin tärkeää, sillä yli kolmasosa nuorista (8-9 lk 33,9 %, lukio 1-2 lk 27,4 %, ammatillinen oppilaitos 42,9 %) harrastaa v. 2021 kouluterveyskyselyn mukaan hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajallaan vain enintään yhden tunnin viikossa.

OKM:n (2021) 7-17 -vuotiaiden lasten ja nuorten liikuntasuosituksen mukaan monipuolista, reipasta ja rasittavaa tulisi olla vähintään 60 minuuttia päivittäin.

Kuvio 17. Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % (Kouluterveyskysely 2021)

Ravitsemus

Varhaiskasvatuksessa, koulussa ja 2. asteen oppilaitoksissa lapset ja nuoret ovat kaupungin järjestämän ruokailun piirissä. Monipuolisen ja ravitsemuksellisesti täysipainoisten ruokailujen lisäksi Salon ravitsemispalveluissa on käytössä Sydänmerkki-ateriat sekä koulu- ja opiskelijaruokailuissa valittavana päivittäin kasviruokavaihtoehto.

Vuosien 2017, 2019 ja 2021 kouluterveyskyselyjä vertaamalla voidaan tehdä esim. seuraavia huomioita. 4-5 luokkalaisten maidonjuonti on vähentynyt n. 20 % viimeisen neljän vuoden aikana. Ennaltaehkäisevästi olisi tärkeää varmistaa, että välttämättömien ravintoaineiden, kuten kalsiumin ja jodin saanti täyttyy muuta kautta. 4-5 luokan tytöistä 28 % ei syönyt aamupalaa joka arkiamu. Osuus on suuri, vaikkakin onneksi hieman laskusuunnassa.

Nuorten (8-9 -luokkalaiset, lukiolaiset, ao-opiskelijat) osuus, jotka eivät syö koululounasta joka koulupäivä on lisääntynyt vuosien 2017 ja 2021 välillä. Positiivisena poikkeuksena ovat lukiossa opiskelevat ja 8-9 -luokkalaiset pojat, joiden keskuudessa koululounaan päivittäin syövien osuus on hieman kasvanut.

Kehonkuvaan liittyvän kysymyksen (ei koe painoaan sopivaksi) tulokset herättävät myös huolta, sillä tytöistä ammattiin opiskelevista 62 %, lukiolaisista 33 % ja 8-9 -luokkalaisista 42 % ei koe painoaan sopivaksi. Ylipainoisten osuudet ovat kuitenkin selvästi pienempiä (32 %, 16 %, 27 %). Pojilla painonsa sopimattomaksi kokevien luvut ovat hieman pienempiä. Dieettikulttuurin yleistymisellä voi olla haitallisia vaikutuksia lapsiin ja nuoriin sekä heidän kehonkuvaansa. Salossa, kuten valtakunnan tasollakin, on havaittavissa myös trendi syömishäiriöiden ja syömishäiriöoireilun lisääntymisessä. Ravitsemusterapeuttien vastaanotolla vuonna 2021 7-14 -vuotiaiden ravitsemusterapiakäynneistä 9,5 % oli syömishäiriöiden tai -oireilun ohjausta, vuonna 2018 osuus oli 3,4 %. Vastaavasti 15-18 -vuotiailla vuonna 2021 osuus oli 37 % ja vuonna 2018 15 %.

Syrjäytymisen uhat

Nuorten asenteet päihteiden käyttöä kohtaan ovat muuttuneet selvästi sallivampaan suuntaan 2000-luvun puolivälistä alkaen. Salossa kokeilut ovat laskussa. Alkoholia ja tupakkaa käyttää yhä harvempi. Nuuskaa sen sijaan käytetään ja ammattikoulun tyttöjen keskuudessa käyttö kasvaa kouluterveyskyselyjen mukaan. Peruskoulun 8. ja 9. luokilla 8,6 %, lukioissa 7,3 % sekä ammatillisessa oppilaitoksessa 16,7 % on kokeillut kannabista ainakin kerran.

Kokeillut kannabista ainakin kerran, %	Perusopetus 8. ja 9. lk		Lukio 1. ja 2. vuosi		Ammatillinen oppilaitos	
	2019	2021	2019	2021	2019	2021
Koko maa	8,6	7,7	13,8	12,4	19,7	17,3
Varsinais-Suomi	8,8	7,3	13,0	11,4	22,7	19,5
Salo	8,8	8,6	15,6	7,3	19,1	16,7

Taulukko 8. Kokeillut kannabista ainakin kerran, % 2021 Salo (Kouluterveyskysely 2021)

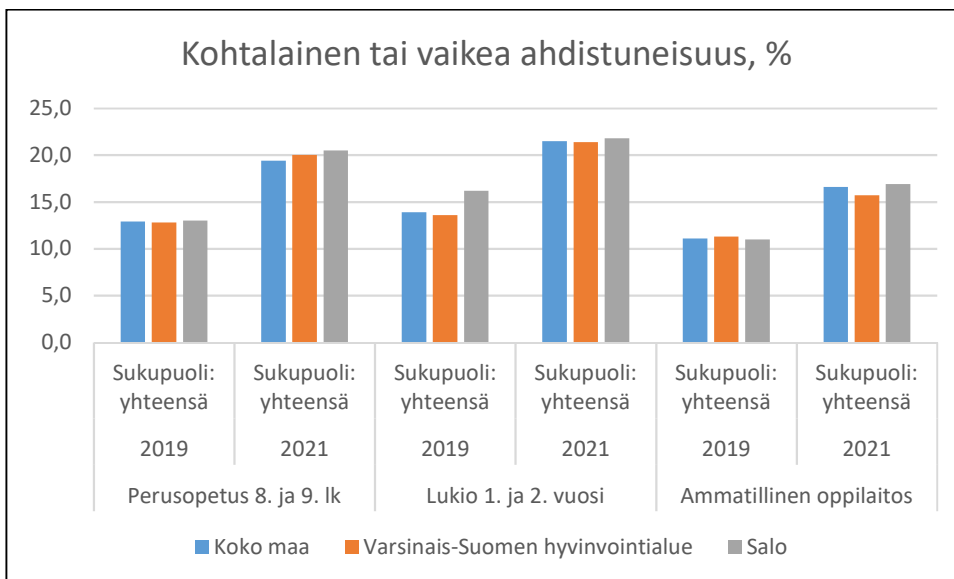
Nuorilla koulu-uupumus, ahdistuneisuus ja vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu ovat lisääntyneet. Perusopetuksen 8. ja 9 luokkalaista 24,9 % ilmoitti vähintään kaksi viikkoa kestäneestä masennusoireilusta, nousua vuoteen 2019 oli 6,6 prosenttiyksikköä. Lukiossa 23,7 % ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista 20,6 % ilmoitti vähintään kaksi viikkoa kestäneestä masennusoireilusta.

Vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu, %	Perusopetus 8. ja 9. lk		Lukio 1. ja 2. vuosi		Ammatillinen oppilaitos	
	2019	2021	2019	2021	2019	2021
Koko maa	17,8	23,9	18,2	24,6	15,4	20,5
Varsinais-Suomi	17,9	24,1	17,3	23,7	16,0	20,8
Salo	18,3	24,9	20,3	23,7	16,0	20,6

Taulukko 9. Vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu, % Salo. (Kouluterveyskysely 2021)

Salossa peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista 21,7 %, lukion 1. ja 2. luokan oppilaista 12,2 % ja ammatillisen oppilaitoksen oppilaista 16,8 % on ilmoittanut vuonna 2021 koulu-uupumuksesta lukuvuoden aikana. Luvuissa on selvää nousua vuoden 2019 kouluterveyskyselyn tuloksiin.

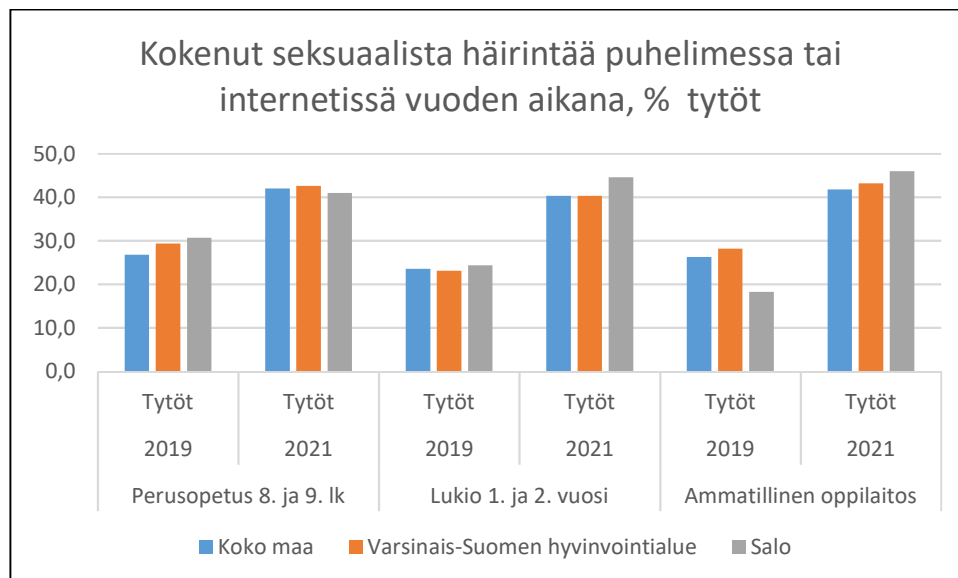
8. ja 9 luokan oppilaista 20,5 %, lukion 1 ja 2 luokan oppilaista 21,8 % ja ammatillisen oppilaitoksen oppilaista 16,9 % on ilmoittanut vuonna 2021 kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta lukuvuoden aikana. Nämäkin luvut ovat nousseet vuodesta 2019.

Kuvio 18. Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % (Kouluterveyskysely 2021)

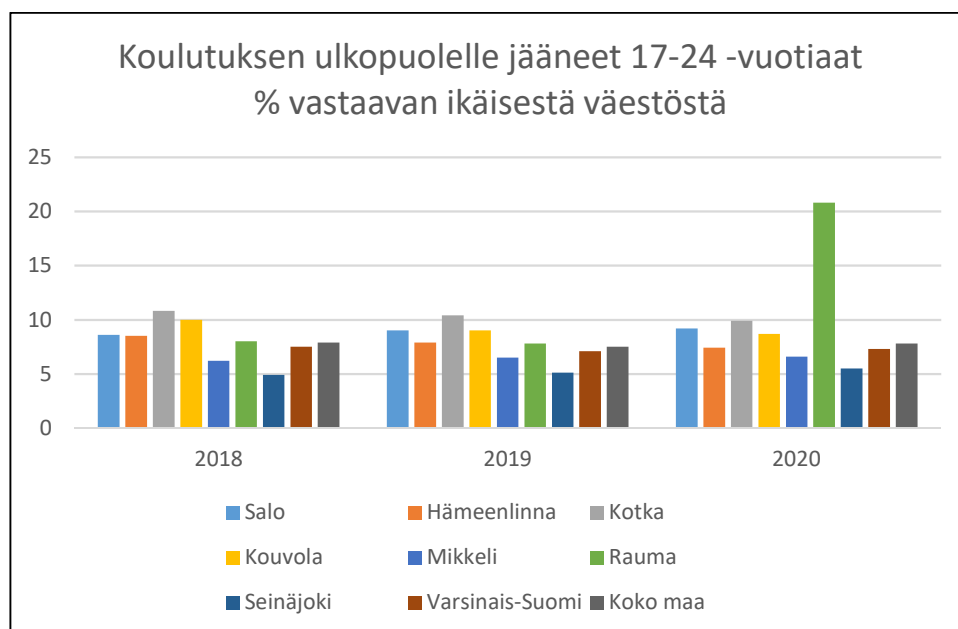
Salossa perusopetuksen 8. ja 9. luokan tytöistä 41 %, lukion 1. ja 2. vuosiluokan tytöistä 44,6% ja ammattioppilaitoksen tytöistä 46 % ovat ilmoittaneet kouluterveyskyselyssä kokeneensa seksuaalista

häirintää puhelimesta tai internetissä vuoden aikana. Luvut ovat kasvaneet selvästi vuodesta 2019. Fyysistä häirintää on kokenut 8-9 -luokan tytöistä 15,5% ja pojista 26,4% vastaajista, lukion 1. ja 2 vuosiluokan tytöistä 8,2% ja 13,1% pojista ja ammattioppilaitoksen tytöistä 11,8 % ja pojista 16,8 %. Perusopetuksen luvuissa on hieman nousua ja lukion ja ammattioppilaitoksen luvuissa laskua. Yhdenkään nuoren ei pitäisi joutua kohtaamaan seksuaalista kaltoinkohtelua, seksuaaliväkivaltaa tai -häirintää. Esim. nuorten kanssa toimiville aikuisille voisi kaupungin toimesta tarjota koulutusta seksuaalisen kaltoinkohtelun tunnistamiseen ja sen ehkäisyyn.

Kuvio 19. Kokenut seksuaalista häirintää puhelimesta tai internetissä vuoden aikana, % tytöt (Kouluterveyskysely 2021)

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä oli vuonna 2020 339 nuorta eli 9,2 % (vuonna 2019/9,0 %). Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrä on Salossa hieman noussut. Koulutuksen ulkopuolelle jääneistä 17–24-vuotiaista oli tyttöjä 128 eli 7,6 % ja poikia 211 eli 10,5 %.

Kuvio 20. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 vuotiaat vastaavan ikäisestä väestöstä (lähde: Sotkanet)

Nuorisopalvelut

Nuorisopalvelujen toiminnan keskiössä on lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen. Nuorisopalvelut luovat edellytyksiä ja mahdollisuuksia, joiden varaan nuoret voivat rakentaa merkityksellistä elämää ja kestäväää tulevaisuutta. Työotteen keskiössä on kohtaaminen ja läsnäolo. Nuorisotyö on myös osallisuuden ja vaikuttamisen edistämistä ja osallisuuskasvatusta. Nuorisotyö tukee ja avustaa nuorten ryhmien omaehtoista toimintaa. Nuorisotyö ohjaa, opastaa, tukee ja neuvoa nuorta. Nuorella on mahdollisuus oppia, vaikuttaa, kokeilla ja tulla kuulluksi.

Nuorisotyön avoimet palvelut on suunnattu pääsääntöisesti 9-17-vuotiaille salolaisille nuorille ja työmuotoina on mm. nuorisotilojen avoin toiminta, leirit, tapahtumat, pienryhmätoiminta, yksilökeskustelut ja nuorisotyö kouluissa.

Erityisnuorisotyön tarjoaman ehkäisevän työn ja varhaisen tuen tavoitteena on ehkäistä nuorten ongelmien syntymistä sekä lieventää niiden vakavoitumista. Työssä kiinnitetään erityisesti huomiota niihin asioihin, jotka vaikuttavat nuoren itsetuntoon, motivaatioon, hyvinvointiin sekä mielenterveyden edistämiseen. Työmuotoina ovat mm. Reiss Motivaatioprofiili ja Omin jaloin- menetelmä.

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Salossa etsivää nuorisotyötä toteutetaan yhteistyössä A-klinikkasäätiön kanssa. Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien (NEET) nuorten (alle 30-vuotiaiden) määrä Salossa on noin 680. Etsivän nuorisotyön asiakasmäärä vuonna 2021 oli 278.

Nuorten työpaja on yhteisö, jossa työnteon, tekemällä oppimisen ja siihen liittyvän valmennuksen avulla pyritään parantamaan yksilön arjenhallintataitoja sekä kykyä ja valmiuksia hakeutua koulutukseen tai työhön. Lisäksi työpajatoiminnan avulla pyritään tukemaan nuoren 2. asteen opintojen suorittamista. Nuorten työpajatoiminta on suunnattu 15-25-vuotiaille nuorille. Vuonna 2021 nuorten työpajatoimintaan osallistui 98 nuorta.

Salossa harrastamisen Suomen malli ja koulun kerhotoiminta on yhdistetty Mun Juttu -termin alle. Koulujen yhteydessä tai niiden välittömässä läheisyydessä toteutettavaa harrastustoimintaa toteutetaan ennen koulupäivää, koulupäivän yhteydessä ja – jälkeen. Toiminta kohdistuu kaikkiin Salon peruskouluihin. Harrastusryhmien sisällöt valitaan oppilaiden toiveiden perusteella. Vuonna 2021 toteutettiin 152 viikoittaista harrastusryhmää.

Kaupunki työllisti kesällä 130 nuorta kuukauden mittaisiin työsuhteisiin ja myönnettiin 230 kappaletta 300 euron suuruista kesätyöseteliä. Kouluissa tehtävään nuorisotyöhön saatiin vuodelle 2021 hankerahoitusta, jolla saatiin kohdennettua nuorisotyötä Perniön alueen peruskouluihin.

Vapaa-aikapalvelut

Liikuntapalveluiden alle kouluikäisille tarjoamasta toiminnasta suosituimmat ovat lasten/perheiden maksuttomat peuhut sekä lasten uimakoulut. Kesällä 2021 liikunta- ja sosiaalipalveluiden yhteistyönä toteutui 65 lapsen liikuntaleiri. Alakoulujen Väikkäri ja yläkoulujen Sporttari-koulutuksia ei järjestetty kevätkaudella. Syyskaudella koulutuksia pidettiin 12 alakoulussa ja kahdessa yläkoulussa. Nuorten Lataa Liikettä -toimintaa pidettiin yllä supistetulla lukujärjestyksellä. Osallistujia lasten ja nuorten liikuntaryhmissä oli koronarajoitusten vuoksi vain vajaat 10 000, mikä on merkittävästi edellisvuosia vähemmän.

Kirjastojen yhteistyö varhais- ja peruskasvatuksen kanssa jatkui tiiviinä. Osana kirjaston lukeva Salo – hanketta kehitettiin Salosen lukudiplomia. Kotien kasvatustyötä on tuettu mm. tuottamalla tietoa siitä, miten kodeissa voidaan tukea lapsen lukutaidon kehittymistä ja lukuinnostusta. Koulujen kanssa tehtävässä yhteistyössä sovellettiin digitekniikkaa. Koulujen oppilailla suunnattuja kirjavinkkauksia ja päiväkotien lapsille tarjottuja satuhetkiä järjestettiin sekä suorina että tallennettuina lähetyksinä.

Kansalaisopisto tarjoaa monipuolisesti myös lapsille ja nuorille suunnattua toimintaa. Opiston opiskelijoista lähes 20% oli alle 19 -vuotiaita. Lasten osallistuminen väheni edelliseen vuoteen verrattuna 16 %. Taiteen perusopetusta toteutui 55 kurssia, joista 3 oli varhaiskasvatusta. Kansalaisopisto toteuttaa myös kursseja, joihin aikuinen tai isovanhempi voi osallistua yhdessä lapsen kanssa ja näin toteutuu ylisukupolvinen yhdessä tekeminen.

Muuta lapsille ja nuorille suunnattua opetusta toteutui 21 kurssia, joilla oli osallistujia 204. Näiden lisäksi toteutui 8 kurssia, jotka oli suunnattu lasten ohella myös vanhemmalle tai isovanhemmalle, jolloin toteutuu ylisukupolvinen yhdessä oppiminen. Näitä kursseja olivat koko perheen taidepaja, limakurssi, saaristomerenkulku ja neulahuuvutus.

Kurssilaji	osallistujamäärä (brutto)
Taiteen perusopetus	595
Muu lapsille ja nuorille suunnattu opetus	204
Aikuinen lapsen kanssa	131
Osallistujia yhteensä	930

Taulukko 10. Lasten ja nuorten kurssien osallistujat (Salon kansalaisopisto)

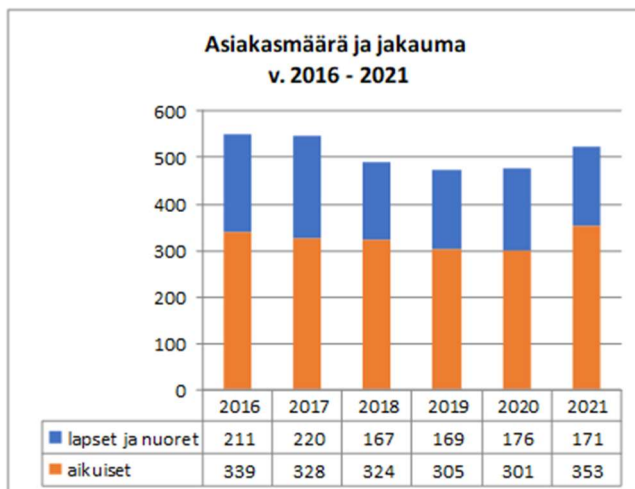
Niin yleisölle kuin esiintyjille matalan kynnyksen kulttuuritila Näkkärin toiminta (Yleisöperjantai ja Lasten lauantai -tapahtumat) käynnistyivät syksyllä. Kulttuurikasvatussuunnitelma Nappulan suunnitelma valmistui keväällä 2021 ja syksyllä alettiin pilotoimaan suunnitelmaa mm. yläkoulujen harrastusmessujen, kyläkoulujen konserttikiertueen sekä eskareiden Kansansaduista säveliksi -musiikkituokioiden myötä.

Meritalon museossa järjestettiin kulttuurikasvatussuunnitelma Nappulaan liittyen opastuksia ja työpajoja lähikoulujen kolmansille luokille. Myös elektroniikkamuseossa näyttelyopastuksia pidettiin koululaisille ja päiväkodeille ja lisäksi loma-aikoina työpajatoimintaa. Taidemuseo sai myös uuden työpajatilan, jossa voidaan tuoda museosisältöjä entistä enemmän myös lasten ja nuorten saavutettavaksi. Taidemuseossa lapsia ja koululaisia vieraili 1934.

Perheiden palvelut

Perheiden palvelut sisältävät perheneuvolan, Sointu-tiimin (palveluohjaus ja palvelutarpeen arviointi, virka-aikainen sosiaalipäivystys, Ankkurisosiaalityöntekijä), perheteriimin (lapsiperheiden sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut), lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon palvelut sekä Paavolan perhekuntoutuskeskuksen.

Kasvatus- ja perheneuvonta on matalan kynnyksen maksutonta kohdennettua palvelua, jonne tullaan ajanvarauksen kautta tai yhteistyötahojen ohjaamana, lähetettä ei tarvita. Salossa kasvatus- ja perheneuvola tarjoaa kuntalaisille lisäksi avioliittolain mukaista perheasioiden sovittelua. Asiakkaiden pääsy kasvatus- ja perheneuvolaan toteutui keskimäärin kuuden viikon sisällä ajanvarauksesta. Asiakkaita on koko vuoden tavattu pääsääntöisesti perheneuvolan tiloissa, mutta tarjottu myös mahdollisuus etätapaamisiin. Ajanvarauksen jälkeen asiakkaalle tarjottiin kaksi ensikäyntiaika, jonka jälkeen jatkohoito räätälöitiin perheen tarpeiden mukaisesti. Vuonna 2021 perheneuvolassa kävi 524 asiakasta, joista lapsia 171 ja 353 aikuista. Asiakkaiden määrä on hieman noussut edellisestä vuodesta.

0-6v	7-15v	16-21v	Yht.
45	126	6	171

Kuvio 21 ja taulukko 11. Salon kasvatus- ja perheneuvolan asiakasmäärän jakauma v. 2020-2021 ja lasten ikäjaottelu (Salon kaupunki)

	2017	2018	2019	2020
Salo	440	491	474	474
Hämeenlinna	668	631	700	676
Kouvola	2 056	2 108	846	710
Rauma	527	494	668	531
Varsinais-Suomi	6 224	6 266	5 614	5 587
Koko maa	74 658	73 543	74 253	73 935

Taulukko 12: Kasvatus- ja perheneuvonnan absoluuttinen lukumäärä taulukossa (Sotkanet)

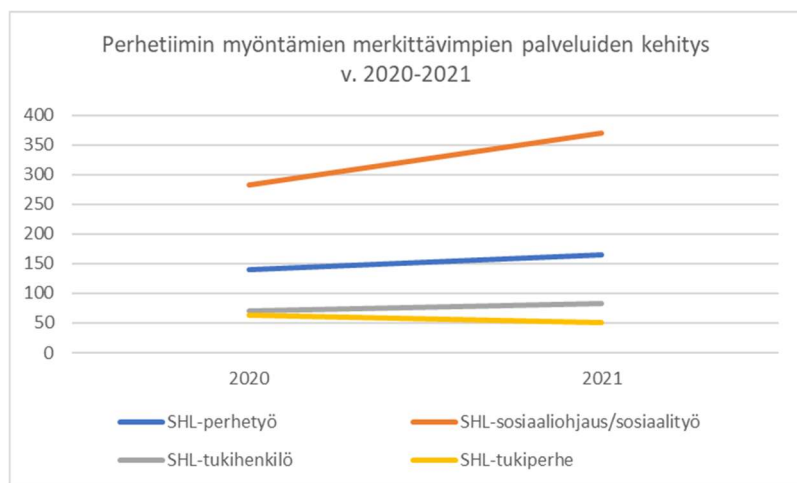
Yksilö- ja perhekohtaisen työskentelyn lisäksi kasvatus- ja perheneuvolassa on toteutettu loppusyksyllä Alhaisten koululla vanhempien eron kokeneiden lasten Kurret-ryhmä yhteistyössä opetustoimen kanssa. Ihmeelliset vuodet -ryhmää ei pystytty toteuttamaan vuoden 2021 aikana. Perhekeskustyöryhmä on jatkanut työskentelyä ja kokoontunut vuoden aikana neljä kertaa. Myös Marak-työryhmä kokoontui neljä kertaa. Työryhmässä tehtiin turvasuunnitelma neljälle vakavan parisuhde väkivallan tai sen uhan alla elävälle asiakkaalle. Turvasuunnitelmat huomioivat viidentoista iältään 2-20 -vuotiaan lapsen/nuoren tilanteen.

Perheiden palveluiden eri tiimeissä on jalkautettu systeemisen ajattelua ja toimintatapaa, joka on edesauttanut asiakkaiden osallisuutta. Sosiaalityöntekijäpula on koetellut erityisesti lastensuojelun avohuoltoa, ja osaltaan vaikuttanut palveluiden sujuvuuteen. Lastensuojeluilmoituksia vuonna 2021 perheiden palveluissa vastaanotettiin 1605 kappaletta (2020; 1584 kpl). Ennakollisia lastensuojeluilmoituksia vastaanotettiin 58 kappaletta. Sointu-tiimissä ilmoituksista on käsitelty 1052 kappaletta (2020; 1001), loput ovat olleet jo lastensuojelun asiakkuudessa olevia. Sosiaalihuoltolain mukaisia yhteydenottoja ja ilmoituksia lapsista ja aikuisista on perheiden palveluissa vuonna 2021 vastaanotettu yhteensä 980 kpl (2020; 770 kpl).

Perhetiimin työllä pyritään vastamaan lasten ja heidän perheidensä palvelutarpeisiin siten, että ongelmat eivät kärjistyisi ja johtaisi lastensuojelun asiakkuuteen. Perhetiimin asiakkaiden tilanteet ovat olleet hyvin monisyisiä ja lähellä lastensuojelun rajapintaa. Lisäksi osa asiakkaista on väliinputoajia, jotka eivät saa palveluja muualta. Perhetiimin olemassaolon aikana asiakkuuden kriteerit ovat nousseet, eikä ennaltaehkäiseviä palveluita enää tarjota, vaan kyseessä on enemmänkin välttämätön muutostyö ja lastensuojelun asiakkuuksien ehkäisy. Määräaikaisten ohjaajien kautta on tuettu erityisesti nuorten koulunkäyntiä.

Pandemiatilanne on näyttäytynyt lapsiperheiden osalta entisestään vaikeutuvina taloudellisina tilanteina. Kaikki taloudellisiin asioihin liittyvä auttamistyö ja muutostyö on hoidettu perhetiimin omana työskentelynä. Perhetiimissä on toimeentulotuen palvelun piirissä ollut vuonna 2021 180 lapsiperhettä (v.2020; 135 lapsiperhettä). Osalla perheistä on ollut myös sosiaalihuoltolain mukainen asiakkuus.

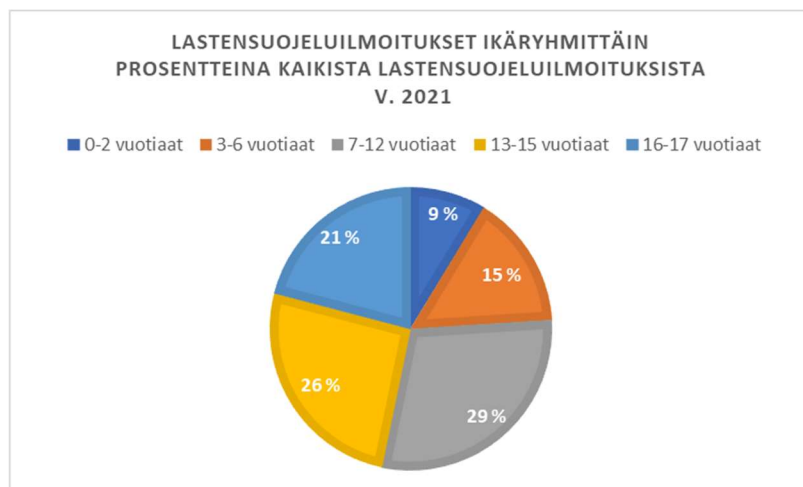
Perhetiimin sosiaalihuoltolain mukaiset asiakkuudet ovat olleet kasvussa koko tiimin olemassaolon ajan. Alla olevassa kuviossa ja taulukossa on kerätty vertailua viime ja edellisvuoden osalta olennaisten SHL-palveluiden osalta.

	2020	2021
SHL-perhetyö	140	164
SHL-sosiaaliohjaus/sosiaalityö	283	370
SHL-tukihenkilö	71	82
SHL-tukiperhe	63	51

Kuvio 22 ja taulukko 13. Perhetiimin merkittävimpien palveluiden kehitys ja asiakkuuksien määrä vuosina 2020-2021 (Salon kaupunki)

Asiakkuudet sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden lisäksi myös lastensuojelussa ovat jatkaneet kasvuaan samoin kuin palveluiden käyttökustannuksetkin. Lisääntyneet asiakasmäärät eivät ole suoraan seurausta koronaepidemiasta, mutta koronan vaikutusten arvioidaan näkyvän lasten, nuorten ja perheiden pahoinvoinnin lisääntymisenä tulevina vuosina.

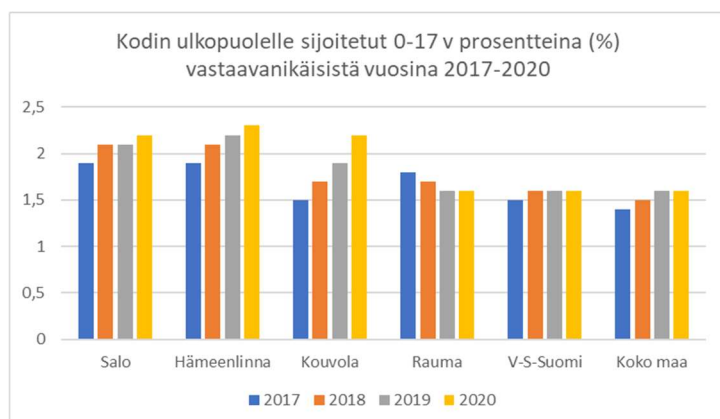

0-2 vuotiaat	139
3-6 vuotiaat	246
13-15 vuotiaat	470
16-17 vuotiaat	336
Yht.	1605

Kuvio 23 ja taulukko 14. Lastensuojeluilmoitukset Salossa vuonna 2021 ikäryhmittäin (Salon kaupunki)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Päätös avohuollon sijoituksesta	47	64	87	63	98	41	28
Päätös perhekuntoutuksesta						58*	52*
Päätös kiireell. avoh. sijoituksesta	3	8	17	12	21	5	3
Päätös kiireellisestä sijoituksesta	49	40	49	58	55	52	20
Huostaanottopäätökset	28	19	19	17	18	15	17
Avohuollon asiakkuudet	413	423	410	406	297	355	390
LS-ilmoitusten määrä	1258	1315	1171	1387	1409	1584	1605

Taulukko 15. Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset, kiireelliset sijoitukset ja huostaanotot vuosina 2015–2021 (* aiemmin tilastoitu avohuollon sijoituksina) (Salon kaupunki)

	2017	2018	2019	2020
Salon kaupunki	192	204	199	200
Hämeenlinna	235	255	266	274
Kouvola	219	237	255	284
Rauma	124	114	107	110
V-S-Suomi	1290	1392	1400	1396
Koko maa	15404	15977	16411	16468

Kuvio 24 ja taulukko 16. Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat % ja lukumäärinä (lähde: Sotkanet)

Moniammatillinen Ankkuri-tiimi on jatkanut toimintaansa poliisiasemalla. Ankkuri-tiimiin kuuluu nimetty poliisi, sosiaalityöntekijä ja psykiatrinen sairaanhoitaja. Ennaltaehkäisevää kouluyhteistyötä ei ole ollut mahdollista Ankkurissa juurikaan tehdä vuonna 2021 vaan yhteistyö on liittynyt jo tapahtuneiden asioiden selvittelyyn. Viime vuosina Salon Ankkurissa on kehitetty palvelutarpeen arvioinnin ja erotyöskentelyn yhdistämistä. Ankkurin työskentelyyn on valikoitunut lapsiperheitä, joissa on akuutti erokriisi, väkivallan uhkaa tai jo toteutunutta väkivaltaa. Palvelutarpeen arviointi heidän osaltaan on toteutettu tavallista tiiviimpänä työskentelynä niin, että työryhmässä Ankkuritiimin lisäksi on työskennellyt myös Soinnun psykologi. Työskentely nuorten kanssa on lisääntynyt väkivaltatyön muodossa.

Palvelutarpeen arviointeja Ankkuri-tiimissä toteutettiin kaikkiaan 99 kpl, joista suurin osa (78) oli alaikäisten palvelutarpeen ja lastensuojelutarpeen arviointeja. Tiiviissä erotyöskentelyssä oli viisi perhettä. Kaikkiaan perheen sisällä tapahtuneen väkivallan vuoksi selvityksessä oli 33 perhettä (vuonna 2020 / 23 perhettä), joissa oli yhteensä 41 lasta. Nuoria rikoksentekijöitä oli selvityksessä 28.

Ehkäisevä päihdetyö

Kaikenikäisiä koskevan ehkäisevän päihdetyön pääpaino on vuoden 2021 aikana ollut alueellisten linjausten ja suositeltavien toimintatapojen suunnittelussa Varsinais-Suomen tulevalle hyvinvointialueelle sekä kuntiin jääviin palveluihin. Alueellisessa yhteistyöryhmässä on kartoitettu kuntien ehkäisevän päihdetyön menetelmiä ja hyviä käytäntöjä sekä laadittu suosituksia niiden pohjalta.

Vuonna 2021 toteutettiin Salossa päihdetilannekysely. Kyselyn tarkoituksena on kerätä asukkailta mielipiteitä ja näkemyksiä oman asuinalueensa päihdetilanteesta. Kyselyyn saatiin Salosta 187 vastausta. Vastauksissa toivottiin puuttumista alaikäisten päihdekokeiluihin ja erityisesti kannabiksen käyttöön pidettiin tärkeänä. Jalkautuvaa työtä ja matalan kynnyksen palveluja kaivattiin lisää. Joissakin vastauksissa nuorten mielenterveyden ongelmia pidettiin päihteiden käytön syynä ja ehkäisevän mielenterveystyön palveluja toivottiin tarjottavan kaikille nuorille terveystarkastusten yhteydessä.

3.2 Työikäisten hyvinvointi

Terveysshaasteet ja elintapaohjaus

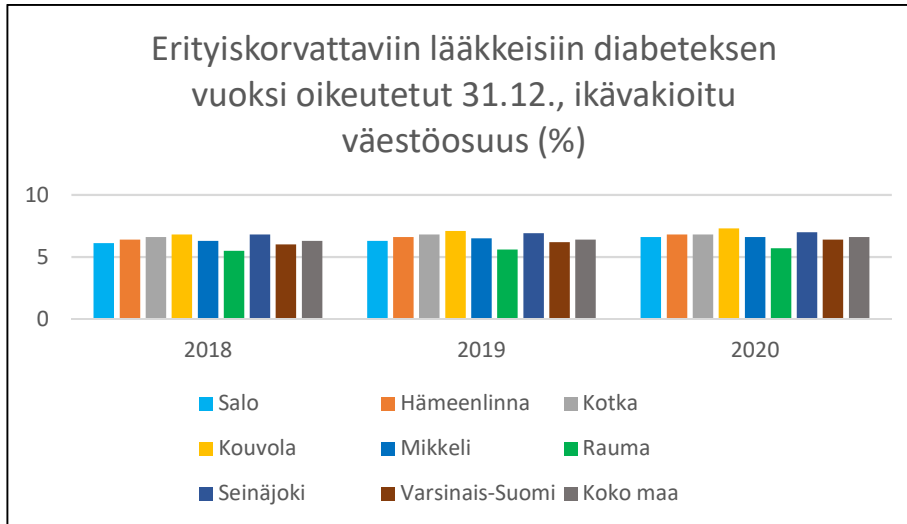
Työikäisessä väestössä terveyserot ovat selkeitä, alemmissa sosiaaliryhmissä elämänlaatu, terveys sekä työ- ja toimintakyky ovat heikompia. Elämäntapoihin ja elämänhallintaan vaikuttaminen ovat yhä keskeisemmässä roolissa vastaanotoilla. Työikäisen väestön toimintakykyä ja terveyttä heikentävät epäterveellinen ruokavalio, mielenterveysongelmat, tupakointi, liiallinen alkoholin käyttö liikunnan puute. Ne ovat yhteydessä myös useimpiin kansansairauksiin.

Elintapaohjaus on jatkossa pääosin osa hyvinvointialueen tulevaisuuden palveluja ja tärkeä hyvinvoinnin edistämisen työtapana, mikä vaatii onnistuakseen useiden eri palvelujen sekä kolmannen sektorin mahdollisuuksien hyödyntämistä ja hyvää yhteistyötä.

Vastaavasti työttömien terveydestä tulee pitää huolta ja tarjota palveluja, jotka ylläpitävät työkykyä. Työpaikoilla on myös paljon mahdollisuuksia vaikuttaa työntekijöiden työhyvinvointiin.

Elintapaohjaukseen ja elämäntapoihin kiinnitetään huomiota vastaanotoilla. Lääkärit lähettävät varhaisessa vaiheessa ylipainoisia asiakkaita hoitajalle elintapaohjaukseen. Salossa on resursoitu tyypin 2 diabeteksen varhaiseen toteamiseen ja hoitoon. Tästäkin huolimatta diabeetikkojen määrä on kasvaa vuosi vuodelta.

Erityiskorvattavia diabeteslääkkeitä sai 3620 salolaista asiakasta vuonna 2018, kun vuonna 2020 luku oli 3903 salolaista. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin diabeteksen vuoksi on Salossa oikeutettu 6,6 % ikävakioidusta väestön osuudesta, vuodesta 2018 nousua on 0,5 %. Varsinais-Suomen luku on 6,4 % ja koko maan 6,6%.

Kuvio 26. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin diabeteksen vuoksi oikeutetut (Sotkanet)

Diabeetikoiden määrän ennustetaan kaksinkertaistuvan Suomessa seuraavien 10–15 vuoden aikana. Ennaltaehkäisevä työ kaikissa perusterveydenhuollon toiminnoissa diabeteksen parasta hoitoa ja sairauden varhaistoteaminen on tärkeää yksilön kannalta. Myös yhteiskunnan olosuhteiden kautta voi ehkäistä tautia, mm. liikuntaa suosivilla päätöksillä. Hoitotavoitteiden saavuttamisessa työikäisillä olisi parannettava, ja ennalta ehkäisyä tehostettava terveellisten elintapojen kautta. Diabetespotilaat ovat usein monisairaita ja riittämättömästi hoidettuna tyypin 2 diabetes johtaa hankaliin ja vakaviinkin elämän laatua ja pituutta vähentäviin lisäsairauksiin. Pelkkä verensokerin hoitaminen ei riitä, vaan myös kohonnut verenpaine ja rasva-aineenvaihdunnan häiriöt tulee hoitaa. Tyypin 2 diabetes on suurin sydän- ja verisuonitautien riskitekijä. Diabetespotilaille on tarjolla ryhmätoimintaa dm-ensitietoryhmiä alkuohjauksessa sekä painonhallintaryhmiä.

Liikuntaneuvontaa toteutetaan liikunta- ja terveystieteiden yhteistyönä. Koronalla oli huomattava vaikutus liikuntaneuvonta-asiakkaiden määrään ja neuvontojen toteutukseen. Keväällä lähetteellä tulleisiin asiakkaisiin voitiin olla yhteydessä, mutta tapaamisaikoja jouduttiin asiakkaasta riippuen muuttamaan moneen otteeseen. Koko vuoden uusista neuvonta asiakkaista (78 henkilöä) 76 % painottui syyskaudelle.

Hyvinvointipiste Linjuri on kunnallinen terveydenhuollon palvelumalli, jonka painopisteenä on terveyden edistäminen sekä siihen liittyvä neuvonta ja ohjaus. Hyvinvointipiste toimii osana julkisen perusterveydenhuollon kokonaisuutta. Lähtökohtana on ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen, matalan kynnyksen palvelu sekä asiakasryhmien tavoittaminen teematoiminnalla. Hyvinvointipiste oli suljettuna koko vuoden 2021 ajan johtuen koronarajoituksista sekä koronatoimiin tarvittavista henkilöstösiirroista.

Terveyskeskus tuottaa suun terveyden palveluita koko alueen väestölle. Hoidon kiireellisyys arvioidaan joko puhelimesta tai hammashoitolassa. Vuonna 2021 tavoite kiireettömään hoitoon pääsystä terveydenhuoltolain edellyttämässä kuudessa kuukaudessa toteutui omavalvonnan mukaan. Tavoitteen mukaisesti kiireelliseen hammashoitoon pääsi yhteydenottopäivänä.

Terveyspalveluiden käytössä olevia sähköisiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelukanavia on ylläpidetty ja lisätty läpi vuoden 2021. Uusien sähköisten palvelukanavien käyttöönotto on hidastunut osittain teknisten haasteiden vuoksi.

Päihteiden käytöstä on Salossa käytössä puheeksi otto ja puuttumismalli, joissa kartoitetaan mm alkoholin ja tupakkatuotteiden käyttö ja ohjataan asiakas saamaan apua päihteiden käytön lopettamiseen. Alkoholin käyttöön liittyvistä audit- testeistä Salossa vuonna 2021 12,1 % vastanneista alkoholinkäyttö on runsasta tai siihen liittyy päihdehaittoja. Vastaajista 89,7 % ilmoittaa itse, että alkoholinkäyttö on hallinnassa. Myös rahapelaamisesta kysytään ja ohjataan ongelmatilanteissa eteenpäin.

Terveyspalvelujen hallinnoimiin Arkeen Voimaa -ryhmiin voivat osallistua mm. kroonisten tautien aiheuttamaa hoitoväsymystä potevat. Arkeen Voimaa on näyttöön perustuva itsehoidon ryhmätoimintamalli, jonka tarkoituksena on vahvistaa osallistujien itsehoitotaitoja ja sitä kautta parantaa hyvinvointia ja arkipärrjäämistä. Vuoden 2021 aikana toteutui yhteensä 3 kohtaavaa ryhmää, joissa osallistuja oli keskimäärin 8 hlöä/ryhmä. Arkeen Voimaa toimintamalli on yksi Varsinais-Suomen tulevaisuuden sotekeskus-hankkeen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kärkihankkeista.

Sotepalvelujen kehittämisessä on haettu uusia ja yhtenäisiä toimintamalleja, joista lääkkeettömän unenhoidon malli on yksi, jossa Salo on ollut vahvasti mukana. Unikoulumallin avulla pystytään parantamaan Käypä hoito –suositusten mukaista unettomuuden lääkkeettömän hoidon saatavuutta ja tasalaatuisuutta. Salossa on aloitettu lääkkeetön unettomuuden hoito yksilövastaanotoilla ja ryhmätoiminnan aloittaminen on suunnitteilla.

Asiakasohjaus ja sosiaalinen raportointi

Asiakasohjauksen pilotointi on myös osa Varsinais-Suomen Tulevaisuuden sote-keskus –ohjelman toteutusta, johon Salon sosiaali- ja terveyspalvelut liittyivät mukaan lokakuussa 2021.

Asiakasohjauspalvelun avulla tavoitellaan asiakkaan arjesta selviytymistä hänen omia voimavarojaan käyttäen tarjoamalla hänelle sujuvia, oikea-aikaisia ja juuri hänen tarpeisiinsa sopivia palveluja.

Asiakasohjauksessa kartoitetaan asiakkaan käyttämät palvelut ja kokonaisvaltainen palvelujen tarve sekä tarvittaessa laaditaan hoito- tai asiakassuunnitelma, joka kokooa yhteen kaikki asiakkaan palvelut, hoitopaikat ja niihin liittyvät suunnitelmat.

Asiakasohjaajan tehtävänä on kartoituksen pohjalta luoda asiakkaalle mahdollisimman hyvin hänen tarpeitaan vastaava palvelukokonaisuus. Asiakasohjaus palvelee etenkin sellaisia asiakkaita, joilla on paljon palvelujen tarvetta tai joiden tilanne omassa arjessa selviytymisessä on syystä tai toisesta hankaloitunut. Myös asiakkaan syrjäytyminen tai riski siihen voi olla syynä asiakasohjaukseen ohjaamiselle. Pelkkä ammattilaisen yleinen huoli tai riittämättömyyden tunne asiakkaan auttamiseksi ovat tilanteita, jolloin palveluun voi ohjata. Asiakasohjaus on kynnyksetön palvelu, johon voi hakeutua itse tai läheisen ohjaamana.

Asiakasohjaustoiminnan tavoitteena on asiakkaiden hoitaminen mahdollisimman kattavasti sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteistyönä siten, että asiakas on toiminnan keskiössä. Asiakasohjaaja huomioi laajasti myös kolmannen sektorin tarjoamat palvelut, mikäli asiakas voisi niistä hyötyä. Toiminnan tavoitteena on, että palveluja annetaan oikeasta paikasta ja päällekkäisen työn tekeminen vähenee. Salossa uusi toimintamalli otettiin vastaan hyvin.

Salon sosiaalipalvelut on ottanut v. 2019 käyttöön Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen (Vasso) sosiaalisen raportoinnin työkalun. Tavoitteena on saada sosiaalityön ääni ja tieto paremmin kuuluviin kunnassa, maakunnassa ja koko Suomessa. Perusteena on sosiaalihuoltolain 7§ mukainen rakenteellinen sosiaalityö.

Sosiaalipalveluiden johtoryhmä käsittelee raportit keväällä ja syksyllä ja antaa palautteet sekä toimittaa tarvittaessa muille hallinnonaloille. Vasso hyödyntää tuloksia vuosittain alueellisessa hyvinvointikertomuksessa sekä yleisessä edunvalvonnassa ja viestinnässä. Salon sosiaalipalveluista lähti Vassoon vuonna 2021 yhteensä 21 sosiaalista raporttia.

Työttömien palvelut

Kaupungin työllisyyspalvelut toteuttavat pitkäaikaistyöttömien sekä heikossa työmarkkinatilanteessa olevien asiakkaiden laaja-alaista moniammatillista kuntoutusta kohti avoimia työmarkkinoita sekä työkyvyn arviointia. Työllisyyspalveluissa korostuu toukokuun alussa voimaan astunut uusi asiakaspalvelumalli ja työllisyyden kuntakokeilu -hankkeen jatkuminen vuoden 2024 loppuun asti. Mukana hankkeessa on Salon lisäksi Marttila, Koski tl ja Te-palvelut. Kuntakokeilu uudistaa työttömän henkilön palveluita Salon alueella. Työllisyyden hoidon ja kuntouttavan työtoiminnan järjestämisen päävastuu on työllisyyspalveluilla. Aikuissoisialityö on vastannut omalta osaltaan pitkäaikaistyöttömien aktivoinnista ja aktivointisuunnitelmien laatimisesta. Tavoitteena on ollut asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn sekä aktiivisen elämän ja osallisuuden lisääntyminen.

Työllisyyspalveluissa Waltissa, Voimalassa ja kampuksella työskenteli syksyllä 2021 yhteensä 53 HTV työntekijää, joista 11 vakinaista, 29 määräaikaista ja 13 valtiolta siirrettyä. Lisäksi Waltissa työskenteli 7-9 hyvinvointipalveluiden työntekijää. Työllisyyden kuntakokeilu käynnistyi usean myöhentämisen jälkeen vihdoin 1.3.2021. Kuntakokeilussa kuntaan siirtyi 2842 työnhakija-asiakasta, joiden TE-palveluiden järjestämisestä kunta vastaa. Kunnan työnjohdon alaisuuteen kokeilua toteuttamaan siirtyi yht. 13,7 HTV valtion TE-henkilöstöä: 12 omavalmentajaa, 1 psykologi ja 0,7 HTV palkkatuki- ja starttirahapäätöksiin liittyvää henkilöstöresurssia (keskitetty Turkuun). Lisäksi Salon kaupunki palkkasi jo ennen kokeilun aloitusta 8 omaa työntekijää: koordinaattorin, 6 omavalmentajaa ja sosiaalityöntekijän. Kuntakokeiluun kohdennettiin jonkin verran myös muuta työllisyyspalveluiden olevaa henkilöstöresurssia ja palkattiin työsuunnittelijoita. Vuonna 2021 työllisyyspalveluissa käynnistyi uusi työllisyysuhanke Väylä (ESR, 2021-2023). Hankkeen asiakastyö ja kehittämistoiminta kohdentuu erityisesti alle 30-vuotiaisiin työnhakijoihin ja siinä huomioidaan pandemiatilanteen vuoksi haastavaan tilanteeseen joutuneet työnhakijat.

Kaupungin palkkatuella aloitettiin vuoden 2021 aikana 150 työsuhdetta. Lisäksi vuodelle 2021 jatkui useita 2020 syksyllä aloitettuja työsuhdetta, joiden aloitusta pandemiatilanne oli myöhentänyt. Kunnan työllistämismenestysten piirissä olevien henkilöiden määrä laski 14 henkilöön (2020 23 henk.). Salossa toimiviin yrityksiin ja yhdistyksiin edelleen sijoitettiin 82 henkilöä ja sillä on pyritty vaikuttavuuteen erityisesti henkilöiden jatkotyöllistymisessä. Vuonna 2021 maksettiin yrityksille ja yhteisöille työllistämistukea yhteensä vain 2 600 euroa.

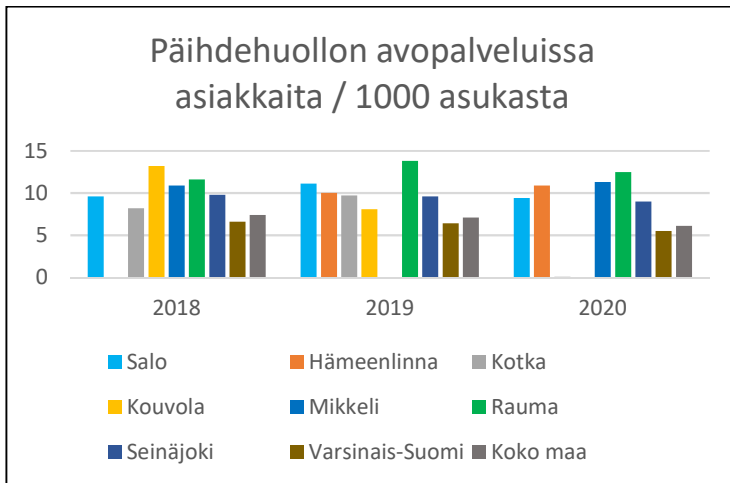
Kuntouttavan työtoiminnan määrä laski edelleen. Vuoden aikana yhteensä 398 henkilöä osallistui kuntouttavaan työtoimintaan (2020: 428 ja 2019: 584). Kuntouttavaa työtoimintaa järjestettiin edelleen monituottajamallilla. Palvelupiste Voimalan 2.0 kävijämäärät pysyivät aiempaa alhaisempina, mutta kävijöitä riitti kuitenkin kohtalaisesti.

Pidempään työttömänä olleiden terveystarkastusten tavoitteena on saada työttömät asiakkaat hoidon ja kuntoutuksen piiriin tarpeen mukaan ja siten parantaa työllistymis- tai opiskelumahdollisuuksia. Vuonna 2021 pitkäaikaistyöttömien työttömien terveystarkastuksia tehtiin yhteensä 260 kpl. Koronatilanteen vuoksi terveystarkastusaikoja on siirretty tai jätetty käyttämättä. Vuonna 2021 korostui työssä monialaisiin työllistymissuunnitelmiin ja hoitoneuvotteluihin liittyvien verkostopalaverien merkittävä lisääntyminen.

Kansalaisopisto järjesti kertomusvuonna yhteistyössä Salon kaupungin työllisyyspalveluiden kanssa työttömille työnhakijoille 23 osallistujille maksutonta, kestoltaan 70 tunnin kurssia. Kurssien aiheina on ollut mm. maalaus, grafiikka, sirkus, tietojenkäsittely, sähköinen asiointi, nettisivut ja blogit, suomen kieli, englantia, käsityöt, kotistudio sekä kotitarveviljely. Osallistujia näillä kursseilla oli 87 (netto).

Mielenterveys- ja päihdepalvelut

Mielenterveyspalveluiden kokonaisuus Salossa muodostuu sosiaali- ja terveyspalvelujen mielenterveyspalveluista, erikoissairaanhoidon psykiatrian tulosalueen palveluista sekä niitä täydentävistä palveluista, joita eri järjestöt, yhdistykset sekä yksityiset palveluntuottajat tarjoavat. Salon kaupunki on tehnyt laajat kumppanuussopimukset palvelujen tuotannosta Kriisikeskus Etapin ja A-klinikan palveluista.

Kuvio 27. Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita / 1000 asukasta (Sotkanet)

Indikaattori kuvaa A-klinikoilla tai nuorisoasemilla käyvien asiakkaiden määrää suhteutettuna koko väestöön. On kuitenkin huomattava, että kuntien tarjoamien päihdehuollon avopalveluiden määrä riippuu myös käytettävissä olevista resursseista sekä vallitsevista käytännöistä.

Salon kaupunki ostaa päihdepalvelut A-klinikka Oy:ltä korvaushoitoa lukuun ottamatta. Salon terveyspalvelut vastaa korvaushoidon järjestämisestä sekä ehkäisevästä päihdetyöstä. A- klinikka Oy:n palveluihin kuuluvat lisäksi päihdekuntoutus, vertaistukitoiminta sekä A-Klinikka säätiölle edelleen toimintakeskukset ja katkaisu- ja selviämisasema.

Jalkautuva päihdetyö on Salon A-klinikka Oy:n ja Salon terveyskeskuksen yhteistyömuoto, jota toteutetaan A-klinikan sosiaaliohjaajan toimesta Salon terveyskeskuksen pääterveysasemalla. Toiminnan tarkoituksena on tuoda päihdetyön osaamista erityispalveluista perusterveydenhuoltoon. Tavoitteena on päihteiden riski- ja haitallisen käytön entistä varhaisempi tunnistaminen ja mahdollisten päihteiden käytöstä johtuvien haittojen ehkäisy ja minimointi.

Korvaushoito-toiminnan järjestäminen perustuu asetukseen (33/2008) opioidei -riippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta tietyillä lääkkeillä. Päihdeyksikössä korvaushoitoasiakkaita on ollut vuoden lopussa hoidossa 78. Korvaushoitopotilaat ovat heterogeeninen potilasryhmä yksilöllisesti vaihtelevine hoidon tarpeineen. Laitoskuntoutuspaikkana käytetään Järvenpään sosiaalisairaala, jonka käyttötarve on lisääntynyt voimakkaasti viime vuosina ja tarve erilaisille kuntoutusyksiköille on samalla tullut selvästi esiin enenevästi. Säännöllistä yhteistyötä on ollut A-klinikan, katkaisuaseman ja riippuvuuspsykiatrian yksikön kanssa.

	2018	2019	2020	2021
Korvaushoitoasiakkaat	58	66	72	78
Terveysneuvontapiste Uukkarin asiakkaat	81	81	77	59
Uukkarissa vaihdetut neulat / ruiskut	n. 80 000	n.89000	n.83.000	130000

Taulukko 17. Korvaushoito ja ehkäisevä päihdetyö 2018–2021 (Salon kaupunki)

Yllä olevassa taulukossa on kuvattu terveyspalveluiden korvaushoidon asiakasmäärät sekä ehkäisevän päihdetyön toiminnot. Korvaushoidossa hoitokäyntejä vuonna 2021 oli yhteensä 9500. Terveysneuvontapiste Uukkari oli auki 49 kertaa pääsääntöisesti kerran viikossa. Asiakkaina oli vuoden aikana yhteensä 59 eri nimimerkkiä. Asiakkaista oli alle 25-vuotiaita (20 hlöä), joista nuorin 18-vuotias, ikäjakauma 18-55 vuotta. Asiakkaita miehiä oli 2/3 ja 1/3 naisia.

A-klinikan toimipiste Open Door tarjoaa matalan kynnyksen palveluita sekä tukitoimintaa päihteitä, pääasiassa huumeita käyttäville. Asiakkaalla on mahdollisuus kysyä neuvoa ja saada ammatillista apua sekä vertaistukea. Open Door on kynnyksetön kohtaamispaikka, jossa voi asioida anonyymisti ja ilman ajanvarausta tai lähetettä. Päihteiden käyttö yksikön tiloissa on kiellettyä. Käyntejä Open Doorissa oli

vuonna 2021 3679. Uusia kävijöitä on tullut kuukausittain ja ikäjakauma on edelleen ollut 18 ja 70 ikävuoden välillä, suurin osa kävijöistä on n. 30 -vuotiaita. Naisia kävijöistä on ollut n. 15 %.

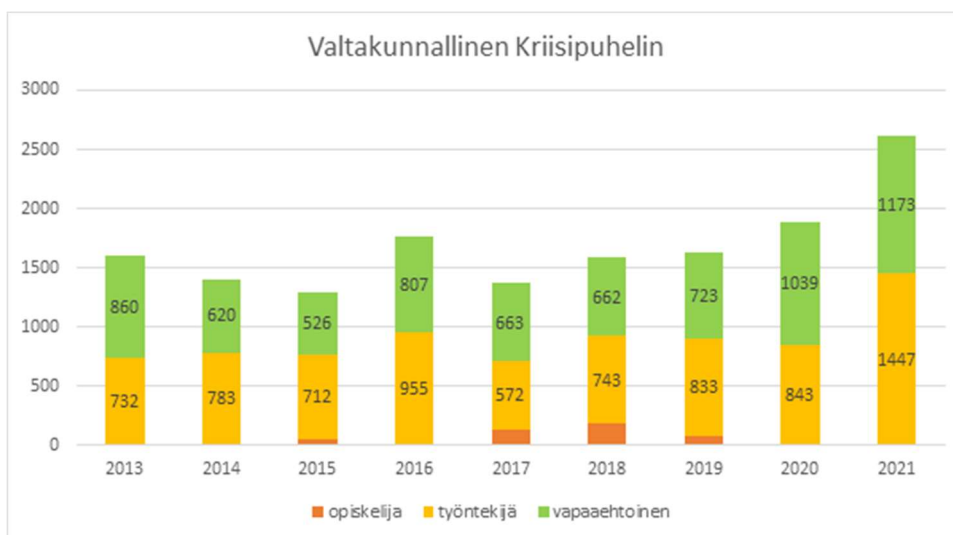
Mielenterveys- ja päihdepalveluiden kokonaisuutta on pyritty kehittämään siten, että se vastaisi paremmin peruspalvelujen tarpeita sekä vastaanottamaan erikoissairaanhoidosta perusterveydenhuoltoon palautuvia asiakkaita. Nettiterapioiden käyttöä on pyritty lisäämään lievempien mielenterveyshäiriöiden hoidossa. Terveysasemien depressiohoitajat hoitavat pääsääntöisesti ahdistuneita ja masentuneita asiakkaita ja psykoosisairauksia sairastavien psykososiaalisena tukena toimivat psykiatriset sairaanhoitajat. Kuntoutustiimi vastaa sekä Enolan kuntoutuskodista, että kotiin vietävistä palveluista. "Oma nimi ovela" toimintamallia toteutetaan aktiivisesti ja asukkailla pyritään viemään tarvittavat palvelut kotiin. Päivätoiminta vastaa osaltaan asiakkaiden kotona pärjäämisen tarjoamalla mielekästä tekemistä ja ruokailumahdollisuuden arkisin.

Mieli Salon mielenterveysseura ry edistää paikallisesti mielenterveyttä auttamalla vaikeisiin elämäntilanteisiin joutuneita tarjoamalla kriisiapua ja psykososiaalista tukea sekä tarjoamalla mahdollisuuden osallistua mielen hyvinvointia tukevaan vapaaehtoiseen tukihenkilötoimintaan ja erilaisiin ryhmätoimintoihin sekä vahvistaa kansalaisten mielenterveysosaamista tarjoamalla mielenterveyden ensiapu- ja vapaaehtoistoiminnan koulutusta. Toiminta jakaantuu järjestölähtöiseen auttamiseen, kehittämistoimintaan ja myytäviin palveluihin.

Kriisivastaanotto	Yht. 2021	Yht. 2020	Yht. 2019	Yht. 2018
Asiakkaat	301	277	332	371
Käynnit	721	693	865	1023
Etävastaanotto	314			
Suoritteet (á 45 min)	1177	1032	1890	1980

Taulukko 18. Kriisivastaanoton asiakkaat ja yhteydenotot vuosina 2018 – 2021 (Mieli Salon mielenterveysseura ry)

Asiakkaita oli yhteensä 301, mutta yhdellä asiakkaalla voi olla useita yhteydenoton syitä, sillä kuormittavat tekijät kasaantuvat usein. Ihmissuhdeongelmat ovat olleet yleisin yhteydenoton syy 28,33 %. Toiseksi yleisin syy on elämänkriisi tai kehityskriisi ja kolmantena on huoli läheisistä. Toisena pandemiavuonna myös uupuminen arjessa selviytymisessä näkyy yhteydenoton syynä. Valtaosa asiakkaista oli työssä käyviä.

Kuvio 28. Salon Kriisikeskus Etapissa puhelut v. 2021 (Mieli Salon mielenterveysseura ry)

Kriisipuheluiden luonne on muuttunut pandemian aikana. Syynä on pandemia itsessään, mutta myös julkisten mielenterveyspalveluiden kuormittuneisuus. Kriisipuhelut ovat sekä pitkäkestoisempia että haastavampia. Valtakunnallisesti vastattujen puheluiden määrä pysyi samana. Kriisikeskus Etapissa vastattujen puheluiden määrä kasvoi edelleen voimakkaasti. Vapaaehtoiset ovat vastanneet ennätyksellisen suureen määrään kriisipuheluista.

Aiempaan vuoteen verrattuna paha olo, arjessa selviytymiseen liittyvät ongelmat ja yksinäisyys ovat lisääntyneet voimakkaasti yhteydenottojen syinä. Arjessa selviytymiseen liittyviin ongelmiin kuuluu uupuneisuus, jonka lisääntyminen on näkynyt sekä Kriisipuhelimessa että kriisivastaanotolla. Halu kertoa kuulumiset soittojen syynä on vähentynyt. Pahan olon syynä on noin 60 %:ssa ahdistuneisuus.

Sekasin-chat on nuorille suunnattu keskustelutuki verkossa, yhteydenottajien ikä vaihtelee 12-29 ikävuoden välillä. Sekasin-chatin toiminnasta vastaa kollektiivi, joka on useiden toimijoiden yhteenliittymä. Toimijoiden yhteinen visio on, ettei kukaan nuori jää pahan olonsa kanssa yksin. Sekasin-chat on intensiivinen ja aikaa vievä työmuoto.

Salon kriisikeskus on tuottaa myytävänä palveluna Salon ja Someron kaupungin tarvitseman traumaattisten tilanteiden psykososiaalisen tuen. Vuonna 2021 psykososiaalisessa tuessa asiakkuuksia oli yhteensä 78 ja suoritteita kertyi 481. Kertomusvuonna järjestettiin Salon kaupungille kahdessa ryhmässä myös koulutusta kriisipuhelimessa toimimiseen suuronnettomuus- tai muiden poikkeustilanteiden varalta.

Maahanmuuttajapalvelut

Salon vastaanottokeskus suljettiin syyskuussa 2021 turvapaikanhakijoiden vähenemisen myötä. Afganistanin kriisin vuoksi loppuvuonna tuli kuitenkin 22 evakuoitua afgaanipakolaista Saloon. Tämän myötä maahanmuuttajapalveluiden asiakasmäärä lisääntyi vuoteen 2020 verrattuna. Kotoutumista ja yhteisten suunnitelmien laadintaa tehostettiin yhteistyössä työllisyyden kuntakokeilun työntekijän kanssa.

Kansalaisopiston maahanmuuttajatoimintaan vuonna 2021 osallistuneilla oli eri äidinkieliä 52. Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen osallistujamäärä kasvoi noin neljänneksellä ja UMAKO:n osallistujamäärä lähes tuplaantui. Opisto järjesti myös myyntipalvelukoulutuksena suomen kielen sekä suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin opetusta Halikon vastaanottokeskuksessa asuville turvapaikanhakijoille kevätlukukauden ajan. Osallistujia oli 59. Maahanmuuttajanuorille oli tarjolla nuorisotakuu -koulutusta ja pitkään työttömänä olleille jatkuvan oppimisen hankkeen kautta yksilöllistä ohjauksia ja räätälöityjä opintoja.

Romanien hyvinvointi / Vast vastensa -hanke

Vast vastensa -käsi kädessä -hankkeen (ESR 2020 – 2022) tavoitteena on ollut lisätä romanien yhdenvertaisuutta ja sosiaalista osallisuutta sekä parantaa työ- ja toimintakykyä. Hankkeessa toteutetaan Suomen romanipoliittisen ohjelman 2018 – 2022 tavoitteita. Hankkeessa on hyödynnetty romanien omaa toimijuutta ja kokemusasiantuntijuutta.

Hankkeessa tehtiin jalkautuvaa asiakastyötä, pilotoitiin romaneille suunnattua päiväkeskustoimintaa, järjestettiin ryhmätoimintaa ja koottiin yhteistyöverkostoa tukemaan hankkeen tavoitteiden saavuttamista. Hankkeen asiakaspalautteen perusteella toiminta koettiin hyväksi ja paikkakunnan romaniyhteisön tarpeisiin vastaavaksi. Tuloksina saatiin lisättyä romanien osallisuutta ja hyvinvointia. Hankkeen hyviä toimintamalleja voidaan hyödyntää myös muiden heikommassa asemassa olevien ryhmien osallisuuden lisäämiseen.

Vammaispalvelut

Vammaisten palveluiden vuoden 2021 keskeisinä tavoitteina oli lisätä asiakkaiden osallisuutta palveluiden kehittämisessä, tarkastella henkilökohtaisen avun ja palveluasumisen palvelujen päällekkäisyyksiä ja kohdentaa palveluita oikein. Asiakasosallisuuden lisääminen jäi koronarajoitusten takia ja asiakastytyväisyyskysely toteutui vain kehitysvammahuollossa. Palveluiden tarkastamista tehtiin kuljetuspalveluiden sekä henkilökohtaisen avun ja palveluasumisen osalta.

Vammaispalveluissa palveluasumisen asiakasmäärän kasvu on ollut maltillista, mutta olemassa olevien asiakkaiden palvelutarve on kasvanut mm. ikääntymisen vuoksi ja siksi asiakkaita on jouduttu siirtämään vahvemman tuen palveluluokitukseen. Tämä on nostanut palveluasumisen kustannuksia. Henkilökohtaisen avun päätöksiä on tehty edelleen hieman nousujohteisesti. Ikääntymisen ja toimintakyvyn heikentymisen takia joidenkin asiakkaiden henkilökohtaisen avun tuntien määrä on lisääntynyt.

Palvelu	asiakasmäärä 31.12.2020	asiakasmäärä 31.12.2021
Palveluasuminen	87	91
Henkilökohtainen apu	455	468
Sopeutumisvalmennus (Nepsy valmennus, autismiohjaus, tukihenkilö)	50	65
Kuljetuspalvelut	888	877

Taulukko 19. Vammaispalveluiden asiakasmääriä 2020-2021, poikkileikkaus (Salon kaupunki)

Vuonna 2021 alle 65 -vuotiaiden omaishoidon tuen piirissä toimi vuoden 2021 aikana yhteensä 184 omaishoitajaa. Loppuvuoden tilanne oli 166 omaishoitajaa (31.12.2021). Omaishoidettavia asiakkaita oli vuoden 2021 aikana 201 henkilöä.

Salon kaupungin kehitysvammahuolto tuottaa merkittävän osan kehitysvammaisten palveluista itse. Ostopalveluiden määrä on edelleen kasvanut, koska omissa asumisyksiköissä asukasvaihtuvuus on vähäistä ja asumispalveluiden tarpeisiin on kuitenkin vastattava kysynnän mukaan.

Kehitysvammahuollon tavoitteena oli ammatillisen osaamisen nostaminen nykyvaatimusten tasolle henkilöstösuunnitelman mukaan, linjata kehitysvammahuollon asumispalveluiden pitkän aikavälin palvelujen tuottaminen ja aikatauluttaa tarvittavat muutokset. Asumispalveluhankkeita on suunniteltu vuoden 2021 aikana. Rakennushankkeista saadaan päätöksiä vuoden 2022 aikana.

Kehitysvammahuollon työ- ja päivätoiminnan kehittämistyö on jatkunut vuoden 2021 aikana toiminnan sisällön, ryhmäjakojen ja tilaratkaisujen puitteissa. Päivätoiminnassa jatkettiin onnistuneeksi havaittua pienryhmätoimintaa ja työtoiminnassa valmisteltiin uusiin tiloihin muuttoa. Työ- ja päivätoiminnan asiakasmäärä vuonna 2021 oli 1327. Korona on vaikuttanut kävijämääriin alentavasti.

Tilapäishoitoyksikkö Elmerin käyttömäärät ovat pysyneet tasaisena. Varausjärjestelmä on taannut omaishoitajille tasapuolisesti yhden hoitoviikonlopun kuukaudessa. Kaikki omaishoitajat eivät käytä Elmerin palveluita. Pitkien hoitajaksojen tarve on kasvanut. Vaativaa hoitoa ja ohjausta vaativien asiakkaiden määrä on myös kasvussa. Elmerin asiakasmäärä v. 2021 oli 310.

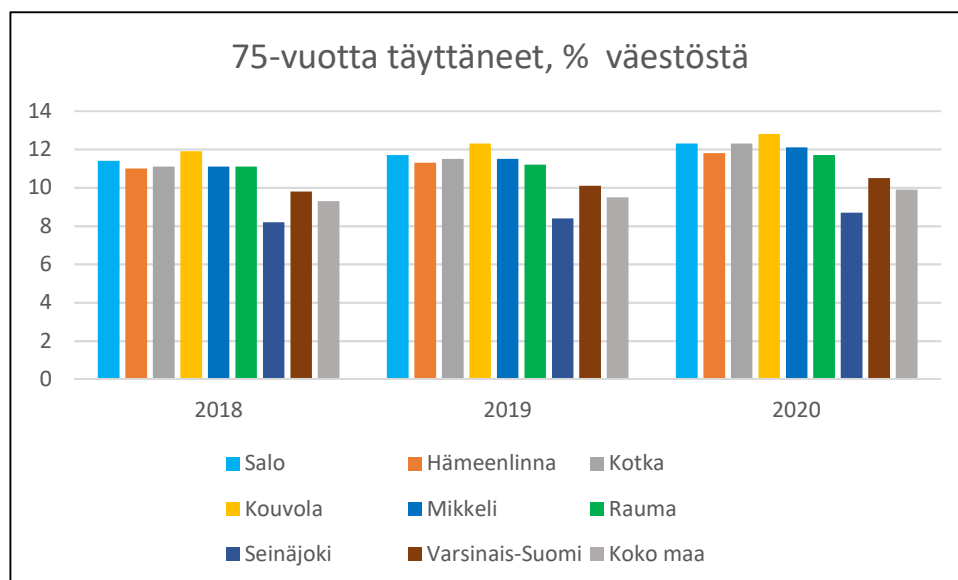
3.3 Ikääntyneiden hyvinvointi

Tulevaisuudessa väestön ikääntymisestä johtuva palveluntarpeen kasvu riippuu siitä, miten ikääntyneiden terveys ja toimintakyky jatkossa kehittyvät. Iäkkäiden toimintakykyä heikentävät erityisesti muistisairaudet. Muita haasteita asettavat mm. lihavuuden lisääntyminen, alkoholin ja muiden päihteiden käytön yleistyminen. Elintavat eivät kuitenkaan ole kohentuneet kaikilta osin vuosien saatossa positiiviseen suuntaan. Köyhät, vähän koulutetut, vammaiset, mielenterveyden ongelmista kärsivät syrjäytyvät helposti jo terveinä. Tavoitteena on, että kaikilla ikääntyvillä ihmisillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään elämään.

Yksinäisyys on merkittävä ongelma monille ikääntyneille. Yksin asuvien vanhusten määrää pidetään eräänä keskeisenä palvelutarpeen osoittimena. Salolaiset ikääntyneet osallistuvat kaupungin päätöksentekoon muun muassa vanhusneuvostossa. Ikääntyneet huolehtivat omasta hyvinvoinnistaan harrastamalla ja pitämällä yllä sosiaalisia suhteitaan. He ovat myös merkittävä voimavara muiden salolaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

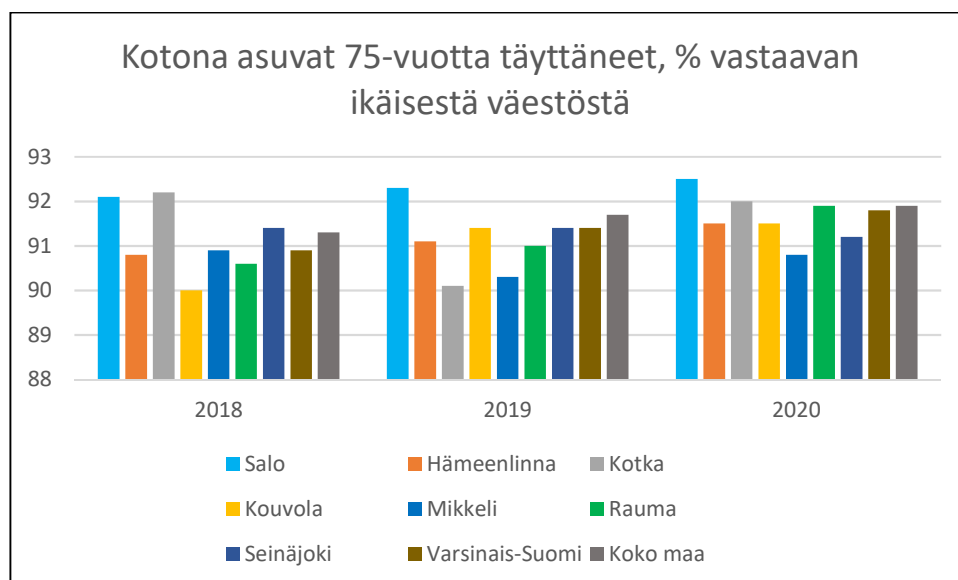
Salon kaupungin vanhuspalvelut ovat laatineet Ikäystävällinen Salo, vanhuspalveluiden kehittämisohjelman vuosille 2020- 2025. Ohjelmassa on viisi painopistealuetta ja yhtenä tavoitteena hyvinvointia edistävät palvelut – ikääntyminen toimintakykyisenä. Salolaisten ikääntyneiden hyvinvoinnista on tietoa, jonka avulla voidaan kohdentaa ohjausta, neuvontaa ja tarvittaessa palveluita. Lisäksi vuosittain tehdään hyvinvointikyselyt säännöllisesti kyseisenä vuonna 80-vuotta täyttävälle, ei palveluiden piirissä oleville ikäihmisille. Tarkoituksena on hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja palvelutarpeiden selvittäminen.

Tilastokeskuksen kokonaisväestöennusteen mukaan Salon väestö vanhenee muuta Varsinais-Suomea nopeammin. Yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa ja samaan aikaan syntyvien lasten määrä vähenee. Väestön ikääntyminen lisää sairastavuutta ja palvelutarvetta. Maakunnan väestö on muuta maata selvästi iäkkäämpää, 75 vuotta täyttäneen väestön osuus koko väestöstä oli 10,5 %. Koko maassa yli 75 vuotta täyttäneiden osuus oli 9,9 % väestöstä vuonna 2020, Salossa vastaavasti 12,3 %. Vuonna 2025 Salossa on 75 vuotta täyttäneitä väestöennusteen mukaan yli 8000.

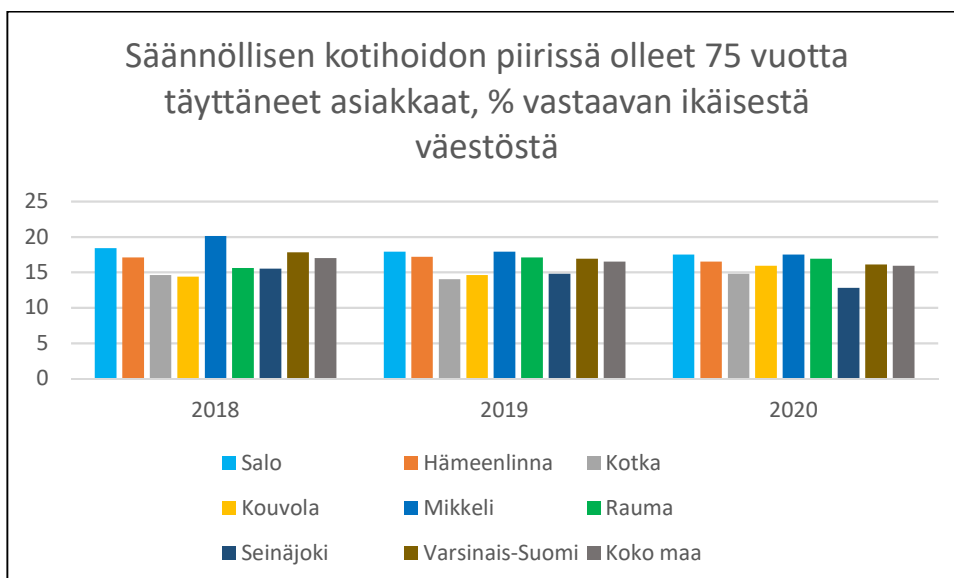
Kuvio 29. 75 vuotta täyttäneet % väestöstä (Sotkanet)

Kotona asuminen on ensisijainen vaihtoehto kaikille, joilla ei ole sille erityistä estettä. Suurin osa ikääntyneistä ja erityisryhmiin kuuluvista asuu kotona eikä tarvitse asumisensa tukemiseksi palveluja. Osa pärjää kotona kotihoidon, omaishoidon tuen tai muiden kotiin vietävien palvelujen turvin ja vain pieni osuus tarvitsee asumispalveluja. Palvelurakennetta on Salossa tietoisesti muutettu kotona asumisen suuntaan.

Kuvio 30. Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisistä (Sotkanet)

Viimeisimmän Sotkanet-tietokannan mukaan Salossa ympärivuorokautisen hoidon kokonaiskattavuus on 7,6 %, josta tehostetussa palveluasumisessa on 4,3 %. Varsinais-Suomessa vastaava luku ovat 8,1 %, josta tehostettua palveluasumista 7,2 %. Viimeisimmät kattavuustiedot ovat vuodelta 2020. Salossa asui eniten 75 vuotta täyttäneistä kotona verrattuna vertailukuntiin, maakuntaan ja koko maan vastaavan ikäiseen väestöön.

Kuvio 31. Säännöllisen kotihoidon piirissä olleet 75 vuotta täyttäneet, absoluuttinen lukumäärä taulukossa (Sotkanet)

Toimintavuonna yli 65-vuotiaita omaishoidettavia oli yhteensä 513 (446). Määrä on noussut vuoden takaisesta, mikä on ollut tavoitteena. Iältään omaishoidettavat jakaantuivat seuraavasti.

Ikäryhmät vuosina	Hoidettavien lukumäärä
65–74	123
75–79	122
80–84	107
yli 85	161

Taulukko 20. Omaishoidettavien jakaantuminen ikäryhmittäin vuonna 2021 (Salon kaupunki vanhuspalvelut)

Vanhuspalveluiden hyvinvointikysely, jossa kartoitetaan vastaajan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja kognitiivista toimintakykyä sekä asuinympäristöä, lähetettiin 80 vuotta täyttäneille, ei vanhuspalveluiden piirissä oleville (450 kpl). Vastausprosentti on joka vuosi ollut hyvin korkea ja oli v. 2021 94,3 %. Tavoitteena on puuttua ennakoivasti ongelmiin kotona asumisen mahdollistamiseksi ja raskaamman hoidon tarpeen siirtämiseksi. Keskeisimpinä asioina nousivat esiin liikkumiseen ja apuvälineisiin, suun terveyteen sekä aikuisneuvonnan alueeseen liittyvät asiat. Kyselyyn vastanneella saattoi olla haasteita useammallakin toimintakyvyn alueella. Ns. riskiryhmiin kuuluville vastaajille soitettiin ja/tai tehtiin kotikäynti. Merkittävälle osalle vastaajista lähetettiin tiedotteita vanhuspalveluiden toiminnasta sekä liikuntaesitteitä.

Suun terveydenhuollossa ikääntyneiden kiireettömään hammashoitoon pääsyä ja hoidon toteuttamisen työnjakoa ei ehditty edistämään merkittävästi resurssivajeen takia. Kehittämisvaiheessa on yhteistyössä Varsinais-Suomen muiden julkisten suun terveydenhuoltojen kanssa kehitetty toimintamalli ja ohjeistus henkilökohtaisen avun tarjoamiseen suun päivittäisessä omahoidossa alueen hoito- ja hoivapalvelujen toimijoille.

Kotikuntoutuksella, sekä fysio- että toimintaterapian keinoin, tuetaan asiakkaan kotona asumista. Fysio- ja toimintaterapian asiakkaat ovat pääsääntöisesti kotona asuvia koti- ja omaishoidon sekä vanhuspalveluiden intervallihoidossa olevia asiakkaita, joilla on ongelmia liikunta- ja toimintakyvyssä tai apuvälineiden käytössä. Vanhuspalveluiden hyvinvointikyselyjen kautta tulee apuvälineitä, asunnonmuutostöitä tai kuntoutusohjausta tai lyhytaikaista terapiaa tarvitsevia asiakkaita. Myös sotaveteraani saa tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa liikunta- ja toimintakyky sekä apuväline- ja tukipalveluasioissa. Vuonna 2021 asiakkaita oli yhteensä 894 (881), kotikäyntejä tehtiin 3883 (3907).

Ikäkeskustoiminta perustuu tiiviiseen yhdistysten, vapaaehtoisten, seurakunnan ja liikuntatoimen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Ikäkeskus Majakassa vuonna 2021 kävijämäärä oli 2302. Reimari oli suljettu koko vuoden.

Liikuntapalvelujen ikääntyneille tarjoama laaja kurssitarjonta koko Salon alueella tavoittaa paljon osallistujia. Sosiaalinen kohtaaminen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen lisäksi on noussut uuteen arvoon. Erityisesti kuntosalikurssit ovat lisänneet suosiotaan vuosi vuodelta.

Kansalaisopisto tarjoaa ikääntyneille monia mahdollisuuksia perustaitojen sekä digi- ja erityistaitojen kehittämiseen. Liikuntakursseissa on ollut paljon tarjontaa, joka on soveltunut heille. Ikääntyvien yliopisto keräsi jälleen mukavasti osallistujia. Eläkeläisiä oli vuonna 2021 opiston toimintaan osallistuneista noin 30%. Ikääntyneet osallistuivat ilahduttavasti myös etäopetukseen ottaen haltuun uusia oppimisen tapoja.

3.4 Salolaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen haasteet ja vahvuudet 2021

Haasteet

- Strategian kirjaukset ja tiedolla johtaminen hyvinvoinnin edistämisen osalta
- Sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilöstön, varhaiskasvatuksen opettajien, erityisopettajien (varhaiskasvatus ja alakoulu) ja koulupsykologien huono saatavuus.
- Nuorten ahdistuneisuuden, masentuneisuuden ja yksinäisyyden kasvu ja niiden aiheuttajat
- Aikuisväestön ylipaino, diabetes ja muut ylipainoon liittyvät terveysongelmat
- Liikuntaa liian vähän tai ei lainkaan harrastavien nuorten suuri osuus ja liikkumattomuuden yhteys ylipainoon ja muihin terveysongelmiin
- Kävelyn ja pyöräilyn osuuksien kasvattaminen kulkumuotovalinnoissa, kevyen liikenteen väylien kattavuuden ja kunnossapidon kehittäminen
- Kulttuurihyvinvointityössä henkilöresurssien ja taloudellisten resurssien puute
- Osallisuuden ja yhteisöllisyyden edelleen kehittäminen,
- Toimiva yhteistyö yhdyspinnoilla hyvinvointialueen kanssa

Vahvuudet

- Vanhuspalvelujen hyvä saatavuus lähitulevaisuudessa (Iot campus- ja Senioritalo -hankkeet)
- Salon vuosien 2021-2025 Ilmasto- ja ympäristöohjelma
- Elintapaohjauksen hyvät käytännöt
- Työllisyyden kuntakokeilu
- Toimiva yhteistyö kaupungin ja yhdistysten välillä
- Lastensuojelun systeminen malli
- Neuvolapalvelujen ja kouluterveydenhuollon tavoitavuus ja laaja-alainen tarkastusten toteuttaminen
- Varhaiskasvatuksen Ihanasti pihalla -hanke ja toimintamalli
- Suomen harrastamisen mallin mukainen Mun juttu-harrastustoiminta
- Vapaa-ajan palveluiden laajuus ja monipuolisuus

3.4 LIITTEET

Liite 1. Vuoden 2021 talousarvion toimintatuottojen ja menojen toteutuminen

Talousarvion toteutuminen

Toimintatuottojen ja menojen toteutuminen

Toimielinkohtainen toteutumisvertailu 2021, tuotot

Vastuualue	Alkuperäinen talousarvio	Talous-arvio muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 31.12.2021	Poikkeama	Tot-%
Tarkastuslautakunta	0	0	0	0	0	***
Keskusvaalilautakunta	0	0	0	59 633	-59 633	***
Kaupunginvaltuusto	0	0	0	0	0	***
Kaupunginhallitus	5 339 430	0	5 339 430	4 509 709	829 721	84,5
Sosiaali- ja terveystalokunta	24 062 786	-3 838 224	20 224 562	28 104 387	-7 879 825	139,0
Opetuslautakunta	4 380 320	0	4 380 320	4 997 026	-616 706	114,1
Vapaa-ajan lautakunta	2 047 411	-745 000	1 302 411	1 703 567	-401 156	130,8
Kaupunkikehityslautakunta	45 144 223	0	45 144 223	47 543 299	-2 399 076	105,3
Rakennus- ja ympäristölaotakunta	5 073 558	0	5 073 558	4 929 510	144 048	97,2
Vesilaitoksen johtokunta	9 195 509	0	9 195 509	9 514 607	-319 098	103,5

Toimintatuotot yhteensä	95 243 237	-4 583 224	90 660 013	101 361 738	-10 701 725	111,8
--------------------------------	------------	------------	------------	-------------	-------------	-------

Toimielinkohtainen toteutumisvertailu 2021, menot

Vastuualue	Alkuperäinen talousarvio	Talous-arvio muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 31.12.2021	Poikkeama	Tot-%
Tarkastuslautakunta	-109 788	0	-109 788	-93 004	-16 784	84,7
Keskusvaalilautakunta	-164 104	0	-164 104	-231 633	67 529	141,2
Kaupunginvaltuusto	-348 250	0	-348 250	-242 920	-105 330	69,8
Kaupunginhallitus	-25 416 401	-557 154	-25 973 555	-23 964 284	-2 009 271	92,3
Sosiaali- ja terveystalokunta	-218 798 837	-3 786 527	-222 585 364	-222 821 788	236 424	100,1
Opetuslautakunta	-91 004 793	17 462	-90 987 331	-91 884 659	897 328	101,0
Vapaa-ajan lautakunta	-13 488 612	-405 149	-13 893 761	-13 707 664	-186 097	98,7
Kaupunkikehityslautakunta	-46 243 773	-42 595	-46 286 368	-44 915 996	-1 370 372	97,0
Rakennus- ja ympäristölaotakunta	-6 407 858	64 759	-6 343 099	-5 924 583	-418 516	93,4
Vesilaitoksen johtokunta	-3 677 612	36 428	-3 641 184	-3 917 372	276 188	107,6

Toimintamenot yhteensä	-405 660 028	-4 672 776	-410 332 804	-407 703 902	-2 628 902	99,4
-------------------------------	--------------	------------	--------------	--------------	------------	------

Liite 2: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä vuonna 2021

Franck Päivikki, johtava sosiaalityöntekijä, kasvatus- ja perheneuvola

Hyvärinen Janne, kehittämispäällikkö, kehittämis-, elinkeino- ja työllisyyspalvelut

Karlsson Anna, varhaiskasvatusjohtaja, varhaiskasvatuspalvelut

Kohvakka Päivi, hankintapäällikkö, talouspalvelut

Lahti Inkeri, perusopetusjohtaja, perusopetus- ja nuorisopalvelut

Lehtinen Leena, kaavoitusinsinööri, maankäyttöpalvelut

Liimatainen Anne, työsuojelupäällikkö, henkilöstöpalvelut

Lindegren Salla, vanhuspalveluiden johtaja, vanhuspalvelut

Mannervesi Mika, kaupunkikehitysjohtaja, kaupunkikehityspalvelut

Metsäpalo Mika, aikuissosiaalityön päällikkö, sosiaalityön palvelut

Paananen Johanna, nuorisopalvelupäällikkö, nuorisopalvelut

Pahta Anneli, vt. sosiaali- ja terveystalouden johtaja

Purhonen Eeva, sosiaalipalveluiden johtaja, sosiaalityön palvelut

Päivärinne Marita, terveyden edistämisen koordinaattori (- 30.9.2021), terveystalouden palvelut

Salo Petri, terveystalouden johtaja, terveystalouden palvelut

Stoor Pia, sivistyspalveluiden johtaja

Sirkelä Sari, terveyden edistämisen yhdyshenkilö, terveystalouden palvelut

Söderholm Mikko, suunnitteluinsinööri, yleisten alueiden ylläpito ja kehittäminen

Tanska Hilpi, vapaa-aikajohtaja, vapaa-aikapalvelut

Tuominen Laura, vammaissosiaalityön päällikkö, sosiaalityön palvelut

Viippo Katri, perhesosiaalityön päällikkö, sosiaalityön palvelut

Liite 3: Salon kaupungin keskeiset hyvinvointiin liittyvät asiakirjat ja ohjelmat

Kaupunkitason suunnitelmat

Salon kaupunkistrategia 2026, päivittyy vuoden 2022 aikana
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021-2025
Ilmasto- ja ympäristöohjelma vuosille 2021 – 2025
Maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2020-2024
Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2021
Hyvän mielen kunta 2021-2022 ohjelma, Mieli ry
Kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelma 2016
Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2016
Elinkeinopoliittinen ohjelma 2018-2026
Asuntopoliittinen ohjelma 2030

Sivistyspalvelut

Esi- ja perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelma
Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimintasuunnitelma
Päihdekasvatus ja lasten / nuorten päihteenkäyttöön puuttuminen Salon kaupungissa 2019
Esi- ja perusopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
Varhaiskasvatussuunnitelma 2019, tulossa Salon 2022 suunnitelma
Lukion opiskeluhuoltosuunnitelma
Liikkuva koulu ja Liikkuva varhaiskasvatus - ohjelmat
Kulttuurikasvatussuunnitelma Nappula
Saavutettava taideharrastus -toimintamalli

Sosiaali- ja terveysterveyst

Ikäystävällinen Salo, Vanhuspalveluiden kehittämisohjelma 2020-2025
Kehitysvammahuollon kehittämisohjelma 2020-2024
Arkeen voimaa -työmalli
Lääkkeettömän unen hoitomalli

Kaupunkikehityspalvelut

Työllisyyden kuntakokeilu 2021 alkaen
Salon kaupunkikeskusta 2030
Salon liikenneturvallisuussuunnitelma 2021
Joukkoliikenteen palvelutason kehittämissuunnitelma 2017-2020